

didakta

intervju

fokus

šola se predstavi

Patrice Cadeau, IFCN

O mednarodnem povezovanju v OŠ

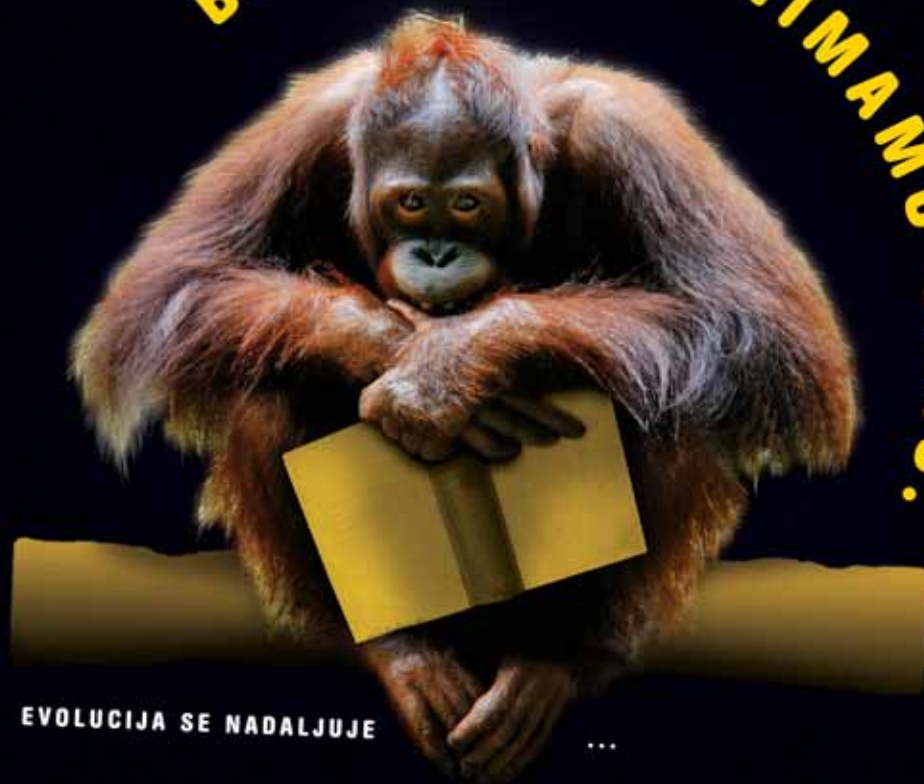
OŠ Šentvid

24. slovenski knjižni sejem

BREZ KNJIGE NIMAMO ŠANS.

EVOLUCIJA SE NADALJUJE

...

od 26. 11. 2008 do 30. 11. 2008 • CANKARJEV DOM • LJUBLJANA

Vstopnine ni.

Gospodarska
zbornica
Slovenije
Združenje knjižnih založnikov

 cankarjev dom

Drage bralke in bralci,

začetni šolski nemir se je že utekel v stalen delovni ritem in zelo so nas razveselili vaši prvi odzivi na septembrsko številko. Ko prebiram vaše prispevke o inovacijskih projektih in drugih aktivnostih, ki se dogajajo na osnovnih šolah, ko spremljam neutruđen živahen Pikin festival v Velenju, si ogledujem ponudbo na Otroškem bazarju, obiščem interaktivno razstavo izvornih glasbenih instrumentov Evfonija in še kaj, razmišljam o vseh idejah, ki jih še nosite v sebi in čakajo uresničitve, si želim, da bi vse to delili med seboj in tako pokazali, kaj vse danes zajema vsakodnevno izobraževanje v šoli in izven nje. Šola kot institucija se je že davno pomaknila v odprto okolje, v katerem se poleg učnega procesa dogaja še vrsta drugih aktivnosti in prav je, da jih predstavimo in pokažemo ostalim, saj gre predvsem za požrtvovalno in hkrati strokovno delo učiteljev, za mnogo več kot le poučevanje. Gre za ustvarjanje okolja, v katerem bodo otroci aktivni, ustvarjalni in sproščeni spoznavali učne in druge vsebine in osvajali nova znanja.

V ta novi svet se vključujejo tudi učenci, ki imajo težave z vidom, s sluhom, ki težje osvajajo nova znanja, pa tisti z gibalnimi ovirami ali govorno-jezikovnimi motnjami ... in jih imenujemo učenci s posebnimi potrebami. Njim je namenjena večina prostora v tej številki. Kako poteka vključevanje teh otrok v učni proces, kako se vživljajo v šolsko okolje, kakšne so izkušnje z inkluzijo in integracijo otrok s posebnimi potrebami na šolah in kaj to pomeni za učitelje ter ostale, ki pri tem sodelujejo, vse to so bila izhodišča oktobrske teme. Pri tem nas je zanimalo, kaj o tem menijo strokovnjaki, svetovalci in seveda predvsem tisti učitelji, pa strokovni delavci in ostali sodelujoči, ki so na področju vključevanja otrok s posebnimi potrebami že nabrali nekaj izkušenj.

Pot ni lahka in zahteva mnogo strokovnega znanja ter truda. Da pa je uresničljiva in na kakšen način, o tem ste nam pisali vi sami, zato je prav, da z vašimi izkušnjami seznanimo tudi ostale bralke in bralce. V informacijo, izkušnjo in razmislek.

Želim vam zanimivo branje in se veselim vaših odzivov tudi v prihodnje.

Marina Žlender

2_KOLUMNA

Kolikor jezikov znaš ...

4_INTERVJU

Gospod Patrice Cadeau, vodja Oddelka za sodelovanje na področju francoskega jezika na Francoskem inštitutu Charles Nodier

7_FOKUS

Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli

10_MEDNARODNO

60 let splošne deklaracije človekovih pravic zvezda in temelj mednarodnega sistema človekovih pravic • Projekt Comenius na OŠ Trbovlje

22_MED TEORIJU IN PRAKSO

Razmišljanja o španščini ob predlogu Pravilnika o postopnem uvajanju drugega tujega jezika v osnovnih šolah • Uvajanje obveznega drugega tujega jezika v osnovni šoli • Okoljska vzgoja na zanimiv način • Kompetence učiteljev in vzgojiteljev v ozobraževanju nadarjenih učencev

37_PROJEKT

Inovacijski projekt – razredna klima

42_ŠOLSKA PRAKSA

Umetnost stika • O uporabi nareka pri pouku tujega jezika • Pravljičarski maraton • Obvezni drugi tuji jezik v osnovni šoli? – raje obdržimo izbirni drugi tuji jezik • Dogajanje na 24. slovenskem knjižnem sejmu

53_VZGOJA ZA GLASBO

Peter Kus – intervju

55_ŠOLA SE PREDSTAVI

Osnovna šola Franca Rozmana – Staneta, Šentvid

Kolikor jezikov znaš ...

Majda Koren

Slovenci smo, kot »majhen« narod, že od nekdaj prisiljeni učiti se tujih jezikov.

Najbolj smešno vprašanje ob uvedbi drugega tujega jezika je:

»Zakaj pa bo tale to potreboval?«

Ker odrasli praviloma iščemo neko korist, kadar se učimo. Pri učenju tujih jezikov koristi tega početja menda ni treba naštevati.

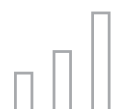
Težave pri poučevanju tujih jezikov? Enake kot sicer. V razredu imamo učence, ki želijo in zmorejo napredovati hitreje, take, ki zmorejo, a za učenje niso motivirani, in tiste učence, ki jim že sam osnovni program dela precejšnje težave. Je za to v naših šolah poskrbljeno? Je učenec, ki težko sledi razlagi, motiviran še za en tuji jezik, ko se muči že s slovenščino? In po drugi strani: ima nadarjen učenec dovolj možnosti, da napreduje v hitrejšem tempu?

Vse je odvisno (že spet) od zagretosti učitelja, ki te razlike zazna in jih zna pri pouku upoštevati.

Ali pa ... (in vedno bolj) je kakovostno učenje tujih jezikov namenjeno bogatejšim slojem družbe, ki lahko svojim potomcem privoščijo plačljive programe učenja tujih jezikov z manjšim številom tečajnikov ali nemara kar poletne počitnice v tujini, združene s tečajem tujega jezika.

S tega vidika je uvedba drugega tujega jezika po sistemu »bolje nekaj kot nič« pozitivna – koliko so programi kakovostni in koliko bodo otroci dejansko odnesli od tega pouka, pa bo pokazal čas.

VARČEVANJE ZA STAROST pri Kapitalski družbi

Starost - odlično, pet!

Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d.d., Donajska cesta 19, 1000 Ljubljana, PISARNIČI

Zaposleni v šolstvu ste na dobri poti v prijetno starost. Kot člani sklada ZVPSJU ste že vključeni v kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje, kamor vaš delodajalec mesečno vplačuje sredstva za vas. Vendar pa boste za še bolj udobno starost morali varčevati tudi sami. Ker je višina pokojninske rente odvisna od višine vplačil, boste s samostojnim vplačevanjem premij v že obstoječe varčevanje poskrbeli, da bo višina rente zadostila vašim pričakovanjem.

Odločite se in poskrbite za svojo aktivno starost!

Brezplačna telefonska številka: 080 23 45
info.zvpsju@kapitalska-druzba.si
www.kapitalska-druzba.si

KAPITALSKA DRUŽBA

Gospod Patrice Cadeau, vodja Oddelka za sodelovanje na področju francoskega jezika na Francoskem inštitutu Charles Nodier

Marina Žlender

Revija Didakta se posveča problematiki in novostim na področju osnovnošolskega izobraževanja. Glede na to, da se je pričela francoščina uvajati v osnovne šole kot drugi tuji jezik, bi vas v imenu bralcev povprašala o vaši vlogi pri tem procesu.

V imenu Francoskega inštituta Charles Nodier in **Oddelka** sem se doslej bolj posvečal srednjim šolam, preprosto zato ker se francoščino uči več dijakov kot osnovnošolskih učencev. Seveda pa ima naše delo določeno dinamiko in pomagamo tudi učiteljem v osnovnih šolah.

Leta 2003 je bila francoščina kot drugi tuji jezik uvedena v osnovnošolske programe, kar pomeni pomembno novost in seveda bistveno prispeva k širitvi poučevanja francoskega jezika med mlade. Ker v Sloveniji poteka spreminjanje šolskega sistema »od spodaj navzgor« in ne le obratno, bi si želeli tudi v praksi pripomoči k uvajanju novosti. Ker se je število učencev in dijakov, ki se učijo francoščine, potrojilo, je to podatek, vsekakor vreden upoštevanja in sprememb.

Bi nam lahko predstavili vaše delo v okviru Francoskega inštituta Charles Nodier?

Naj na začetku povem, da se Francoski inštitut ne posveča le pedagoškemu delu in sodelovanju z vzgojno-izobraževalnimi institucijami, saj skrbi tudi za kulturne dejavnosti in ima pomembno mediateko, v kateri lahko najdete poleg knjig številne filme, CD-je in učbenike ter priročnike za poučevanje oz. učenje francoščine. Če se usmerim v Sektor za lingvistiko, naj povem, da sem doslej obiskal največje srednje šole v Sloveniji, v kateri se poučuje francoščina (Kranj, Maribor, ...). S srednjimi pa tudi nekaterimi osnovnimi šolami zelo dobro sodelujemo, vendar moram povedati, da pomoč ne poteka v obliki finančnih subvencij, marveč gre za pomoč pri posameznih projektih, pri katerih sodelujemo v obliki sofinanciranja dogodkov. Če navedem primer, v Mariboru smo profesorju in jezikovnemu asistentu pomagali na šolo povabiti francosko pevko s skupino. Dogodka so se udeležili številni dijaki, ki so lahko s pevcem prepevali in tako pridobili prijetno izkušnjo. Tudi osnovna šola Orehek pri Kranju sodelu-

je pri festivalu frankofonije v Celju, ki je eden vidnejših frankofonih dogodkov v Sloveniji in izjemno pomembna priložnost za vse srednješolske gledališke skupine. Opozoril bi tudi na projekt, sicer namenjen srednješolcem, ki se imenuje Allons en France, in omogoča dvema dijakoma potovanje v Francijo; letošnja kandidata sta obiskala Pariz in okolico. Prva kandidatka je bila dijakinja iz Celja, ki se ukvarja z gledališčem, druga dijakinja pa je bila izbrana na podlagi natečaja. Pogosto gre za dijake, ki se ukvarjajo z gledališčem in siceršnjim izvajanjem del v francoskem jeziku, kar je v Sloveniji zelo pomembna praksa. Gotovo poznate skupino Les Théâtres, ki deluje v okviru Oddelka za romanske jezike na Filozofski fakulteti v Ljubljani in ima že več desetletno tradicijo.

Ali obstaja sistem pomoči namenjene učiteljem na osnovnošolskem nivoju. Pri tem mislim štipendije za izobraževanje, subvencije ali nakup učbenikov itd.

Seveda, nudimo predvsem štipendije, namenjene osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem, za študijski

obisk pomembnih inštitucij za poučevanje francoščine kot tujega jezika. Gre za 5 do 6 štipendij letno. Tako imamo štipendije za obisk znanega CLA - Centre de linguistique appliquée v Besançonu in predstavlja enega pomembnih centrov za poučevanje francoščine kot tujega jezika v Franciji. Informacije v zvezi s pomočjo so objavljene na naši spletni strani, štipendije pa se podeljujejo v glavnem v spomladanskem terminu in za obdobje približno 10 dni. Štipendija krije potovanje in izobraževanje oz. strokovno izpopolnjevanje na področju poučevanja francoščine kot tujega jezika. Druga stvar, ki bi jo želel omeniti, so franco-slovenski letni seminarji za učitelje in profesorje francoskega jezika, ki jih organiziramo skupaj z Ministrstvom za šolstvo in šport in Zavodom za šolstvo na Brdu pri Kranju. Letos je potekal v drugi polovici septembra in se ga vsako leto udeleži približno 50 učiteljev, ki poučujejo na nivojih vse od predšolske vzgoje do konca srednje šole.

Doslej sem predstavljal bolj oblike finančne pomoči, sicer pa bi želel omeniti tudi štipendije, namenjene osnovno in srednješolskim učiteljem 5 ali 6 štipendij letno. Poleg navedenega obsega moje delo tudi obveznosti, ki so vezane

na pisarno, saj sem tudi kontaktna oseba francoskega Ministrstva za šolstvo in delujem kot koordinator. V Franciji obstaja t. i. dvojezično poučevanje, ki ga v Sloveniji še ne poznate in je zelo zanimiv projekt. Poleg tega sodelujem tudi pri podeljevanju diplom za opravljen izpit aktivnega znanja francoskega jezika DELF, ki poteka na Inštitutu. Ob posebnih priložnostih obiskujem tudi druge šole po Sloveniji, tako npr. Maribor ali Celje, v prihodnje pa bi si želel imeti dovolj časa za obisk učiteljev in drugih šol izven posebnih dogodkov, saj bi mi to omogočilo boljši kontakt z njimi. Moje delo obsega tudi sodelovanje pri načrtovanju kulturnih dejavnosti; letos spomladi sem tako sodeloval pri oblikovanju francosko-slovenske pomladi, ki je pomenila enega vidnejših dogodkov v času slovenskega predsedovanja Evropski uniji in je seveda zahteval sodelovanje vseh zaposlenih na Francoskem inštitutu ter je pomenil zelo zanimivo izkušnjo. Tako sem včasih bolj vezan na delo v pisarni, drugič spet več potujem in obiskujem razne inštitucije.

Ali ste opazili kakšne posebnosti, kar zadeva poučevanje francoščine izven Ljubljane? Ljubljana je seveda glavno mesto, kar ji daje veliko prednost pred drugimi, vendar so tu tudi šole izven večjih mest kot Ljubljana, Maribor, Celje itd.

Namen imam obiskati Koper, Piran in Izolo, kjer je šola za turizem. Z vsemi temi kraji sem že navezal stik in jih obiskal, vendar moram priznati, da je njihova lokacija bolj oddaljena, kar pa ne zadržuje kontaktov preko interneta. Seveda bližnji učitelji veliko lažje obiskujejo mediateko ali me poiščejo na inštitutu, vendar pa se tudi drugi lahko vključijo v sodelovanje in me pokličejo po telefonu ali mi pišejo, obstaja pa tudi Slovensko društvo učiteljev francoskega jezika (SDUF), ki je že oblikovalo internetno stran sduf.si in tako omogočilo komunikacijo, izmenjavo izkušenj itd. Sodelujem tudi že zasistentom francoskega jezika, ki je trenutno v Novem mestu, vendar bo deloval na Obali in bo lahko pokrival vse šole na tem področju. Seveda pa se s temi ljudmi dobivam manj pogosto kot z drugimi. Kljub temu pa dandanes tehnika omogoča komunikacijo tudi na daljavo, zato seveda spodbujam vsako vrsto povezovanja.

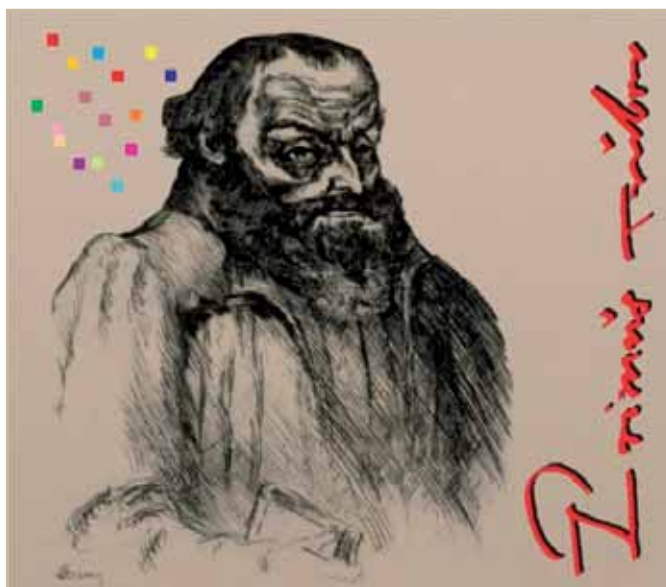
Koliko francoskih asistentov je trenutno v Sloveniji?

Letos je v Sloveniji 12 asistentov, kar je veliko glede na njeno velikost. Moram preči, da so nekateri med njimi izjemno angažirani, tako npr. asistentka v Novi Gorici, ki je resnično izjemna in deluje na področju celotne regije. Sam za pogovor z njimi pogosto izkoristim priložnosti, kot so seminarji in jim poskušam pomagati na različne načine, med drugim tudi z informativnim materialom, kot sp npr. posterji ali drug slikovni material, ki ga lahko uporabijo

pri pouku. Obenem bi rad poudaril, da imamo na inštitutu na voljo tudi nekaj kratkih filmov in druge dokumentacije, ki nam jo je za potrebe učiteljev posredovalo Ministrstvo za zunanje zadeve in jih z veseljem posredujemo.

Tako učenci, dijaki, kot tudi učitelji se vedno bolj opirajo na internet. Mislim, da je sduf.si zelo informativna stran za vse, ki se zanimajo za učenje ali poučevanje francoščine, obstajajo pa tudi druge strani s podobno spletno vsebino. Kaj menite o tem?

Seveda si danes brez interneta ni mogoče zamišljati aktivnosti kot je poučevanje in mislim, da je večina učiteljev zelo dobro informirana o tem, katere spletne strani so uporabne pri iskanju informacij. Prav tako se strinjam, da je sduf.si zelo informativna spletna stran, ki omogoča tudi komunikacijo. Z mojega vidika pa je pomembno, da ostajam odprt in dostopen za vsakršno pomoč, nasvet ali informacijo, pa tudi zato, da interesirane povežem z določenimi institucijami v Franciji, saj smo za to seveda prvi naslov.

PRIMOŽ TRUBAR 1508–1586
Razstava ob petstoti obletnici rojstva

Podaljšano do 30. aprila 2009!

Bogata ponudba pedagoških programov za šolske skupine

Informacije in najava obiska:
01 241 44 69; eva.kocuvan@nms.si

Narodni muzej Slovenije – Metelkova (Maistrova 1,
vhod s ploščadi Metelkova), Ljubljana • www.nms.si

Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli

Dr. Barbara Sicherl-Kafol

Medpredmetno povezovanje je vedno bolj aktualen način poučevanja v naših šolah, kar je na eni strani odraz udejanjanja kurikularnih sprememb in na drugi strani prednosti, ki jih tovrstni učni pristop prinaša. Ob tem pa se javljajo tudi številna vprašanja in pomisleki, saj vsako uvajanje novosti vključuje drugačne načine poučevanja, zato je namen članka predstaviti izhodišča in kompleksne možnosti medpredmetnega povezovanja.

UVOD

Posodabljanje učnih načrtov v osnovni šoli prinaša vrsto sprememb, ki učitelje/ice usmerjajo v iskanje strokovno ustreznih rešitev. Med temeljnimi načeli, ki zaznamujejo nov način učnega dela, so: »avtonomija učitelja in šole, jasna vodilna ideja predmeta, učno ciljni in procesno-razvojni model pouka, odprtost in izbirnost (fleksibilnost učnega procesa), kompetenčnost, kakovost znanja, razvojno spremljanje učenčevih dosežkov in razvoj metakognitivnih sposobnosti, povezovanje predmetov in disciplin – globalni pristop, ki spodbuja »celostno« učenje in poučevanje« (Žakelj 2007, str. 10).

Šola naj bi preseгла raven enostranskega, v posamezne predmete in njihove izolirane podatke usmerjenega poučevanja. Bolj kot znanje posameznih disciplin je pomembno znanje za obvladovanje novih informacij in prepoznavanje povezav med njimi – tega pa ni mogoče uresničevati za pregradami posameznih predmetov. Če znanja ne povežemo, obstaja nevarnost za raztrgano mrežo znanja in slabše transferne učinke v šoli (Marentič Požarnik 2000).

Medpredmetno povezovanje je pomemben element sodobnih pogledov na vzgojno-izobraževalni proces. Njegovo uresničevanje predpostavlja poglobljeno in sistematično načrtovanje skupnih procesov učenja, ki so v posodobljenih učnih načrtih predvideni na ravni povezovanja vsebin, konceptov in procesnih znanj.

V prispevku želimo prikazati kompleksne ravni medpredmetnega povezovanja vključno s primeri, ki ilustrirajo

nekatero možnosti povezovanja na ravni vsebin, pojmov in procesov učenja.

1. MEDPREDMETNO POVEZOVANJE

Medpredmetno povezovanje je celosten didaktični pristop – pomeni horizontalno in vertikalno povezovanje znanj, vsebin in učnih spretnosti. V skladu s humanistično-konstruktivističnimi pogledi, spodbuja samostojno in aktivno pridobivanje učnih izkušenj. Poteka v celoviti dejavnosti učenca, vključujoč njegove spoznavne, čustvene in telesne funkcije.

Medpredmetne povezave določajo skupni nameni različnih predmetnih področij. Izkušnje kažejo, da učenci pri medpredmetnem reševanju učnih situacij razvijajo interes in motivacijo za učenje ter poglobljajo razumevanje in uporabo znanja. Poleg tega dosegajo boljše učne uspehe, kažejo bolj kakovostne medosebne odnose in zavzetost za učenje, izražajo samozavest, kažejo sodelovanje in spoštovanje, imajo boljši priklic in razumevanje učnega gradiva ter so zmožni povezovati učne spretnosti z različnih predmetnih področij (Paulič 2002, Smith & Johnson 1993, Drake 1998). Učitelji uporabljajo inovativne strategije poučevanja in spodbujajo razvoj različnih učnih spretnosti (Drake 1998). Takšno poučevanje in učenje sta za učenca osebno pomembni ali signifikantni, saj vodita v spoznavanje globljih odnosov med pojavi. Razumevanje namreč vključuje sposobnosti za učni transfer znanja in spretnosti. Povezave se lahko vzpostavljajo znotraj ali/in med različnimi predmetnimi področji.

1.1 Medpredmetno povezovanje na vsebinski ravni

Medpredmetno povezovanje na ravni vsebin vključuje obravnavo izbranih učnih tem, problemov in vprašanj pri različnih predmetih in v okviru različnih oblik vzgojno-izobraževalnega dela, kot so timsko poučevanje, projektno delo itd. Pomembno je, da povezave učnih vsebin ne nastajajo na silo, saj je vsako predmetno področje (tudi) pri izbiri učnih vsebin avtonomno in sledi strokovno utemeljenim merilom. Medpredmetne povezave učnih vsebin naj potekajo smiselno in na temelju asociativnih povezav, ki ne dušijo posebnosti specialnodidaktičnega načrtovanja posameznih predmetov.

Čeprav je, zlasti v prvem trilettju, tovrstno povezo- vanje prevladujoče je pomembno, da ob tem ne zane- marjamo globljih povezav na ravni procesov in na- menov poučevanja in učenja. Povezovanje vsebin, ki ne upošteva temeljnih ciljev posameznih predmetnih področij, ni sprejemljivo (npr. pri izboru učnih vsebin za medpredmetno temo »Promet« sledimo le kriteriju tematike (npr. besedilo pesmi) zanemarimo pa osta- le kriterije (npr. umetniška kakovost pesmi in njena ustreznost razvojni stopnji učencev) ter cilje predmetov, ki jih povezujemo (npr. doživeta interpretacija pesmi pri glasbeni vzgoji)). Namesto nadgradnje predmetnih ciljev prihaja v opisanem primeru do siromašjenja pro- cesov učenja.

V nadaljevanju navajamo nekaj primerov medpredme- tnih učnih tem, ki omogočajo številne povezave.

Primeri medpredmetnih učnih tem:

- *kulturna dediščina, kultura, medkulturnost, nacionalna kultura, kulturni spomeniki, mediji* – geografija, zgo- dovina, glasbena vzgoja, likovna vzgoja, državljanska vzgoja in etika, slovenščina in tuji jeziki;
- *glasbila, zvok, tehnologija* – tehnika in tehnologija, glasbena vzgoja;
- *stilna obdobja, kulturni razvoj, zgodovinski viri, naro- dna zavest* – likovna vzgoja, glasbena vzgoja, zgado- vina, slovenščina in tuji jeziki;
- *šege in navade, prazniki* – zgodovina, državljanska vzgoja in etika, glasbena vzgoja, slovenščina in tuji jeziki;
- *sluh* – biologija in glasbena vzgoja;
- *zvok, zvočila, frekvenca, nihanje* – naravoslovje, glas- bena vzgoja, tehnika in tehnologija itd.

1.2 Medpredmetno povezovanje na konceptualni ravni

Medpredmetno povezovanje na konceptualni ravni vključuje obravnavo sorodnih pojmov pri različnih pred- metih. Na tej osnovi je možen transfer miselnih strategij

za ustvarjalno reševanje problemov pri različnih pred- metih.

Otroke naj bi učili prenašati pojme, ki bi jih uporabljali pri različnih predmetnih področjih, kakor tudi v življe- nju. Raziskave namreč kažejo (Marentič Požarnik 2000), da imajo učenci nizko raven transfernega znanja. Čeprav pojmi nimajo univerzalne vrednosti, je pomembno, da učenci uvidijo njihove razsežnosti skozi različna predme- tna področja. Na ta način formirajo pojmovne mreže, ki imajo pomembno vlogo v kognitivni strukturi.

Različni avtorji (Kline 1992, Ericksonova 1995, An- derson 1991, Marentič Požarnik 2000 in drugi) navajajo medpredmetne pojme, ki prese-gajo obravnavo pri po- sameznih predmetih med njimi: ravnotežje, struktura, sprememba, enakost, različnost, ponavljanje, razvijanje, gibanje, kakovost, komunikacija, proces, forma, funkci- ja, razvrstitev, začetek, neodvisnost, konflikt, simetrijo, cikel, kulturo, kontrast itd.

Kritike takšnega pristopa opozarjajo, da ni pojmov, ki bi imeli univerzalno vrednost, zato je pomemben temeljit razmislek o izbiri tistih, ki bi lahko predstavljali skupno podlago za medpredmetno povezovanje.

Primeri medpredmetnih pojmov:

- *umetnostna besedila, naglas, intonacija, ritem, zvočno slikanje (onomatopoije), rima, verz, refren, glasnejše tišje, tišina–zvok, višje–nižje, tiho–glasno, poudarje- no–nepoudarjeno, improvizacija* itd. – glasbena vzgoja, slovenščina in tuji jeziki;
- *zvok, ton, šum, zvočila* itd. – naravoslovje in glasbena vzgoja;
- *vzorec, zaporedje, celota, deli celote* itd.– matematika, glasbena vzgoja spoznavanje okolja;
- *oblika, ponavljanje, ritem, čas* itd. - športna vzgoja, likovna vzgoja, glasbena vzgoja;
- *zvok, zvočila, različno–enako* itd. – spoznavanje okolja, glasbena vzgoja;
- *lestvica, ritem, nizek–visok, svetlo–temno, harmonija, disharmonija, celota, deli celote* itd. – likovna vzgoja, glasbena vzgoja.

1.3 Medpredmetno povezovanje na procesni ravni

Procesi učenja potekajo v interakciji čustveno-so- cialnega, telesno-gibalnega in spoznavnega področja razvoja. Kakor ne obstaja vrednotno nevtrarno znanje tako tudi učenje vsake motorične spretnosti vključuje čustveno-socialne in spoznavne komponente. Načrtova- nje procesov učenja (procesnih znanj in spretnosti) na vseh področjih je predpogoj za učinkovit učni razvoj in predstavlja izhodišče medpredmetnih povezav.

Pri različnih predmetih spodbujamo medpredmetna procesna znanja in spretnosti kot so: sprejemanje, opazovanje, sodelovanje, upoštevanje, udeleževanje, zagovarjanje, zavzemanje, primerjanje, opredeljevanje, usklajevanje, medosebno komuniciranje, pozornost, sodelovalno učenje, samozaupanje, vrednotenje, samostojno učenje, samoiniciativnost, samospoštovanje ... (prevladujoče *čustveno-socialno področje razvoja*); zavedanje telesa, gibalna sproščenost, orientacija v prostoru, gibalne sposobnosti (koordinacija, ravnotežje, moč, gibljivost), gibalna komunikacija, gibalna izraznost, gibalna občutljivost in vrednotenje, groba in fina motorika, jasna izreka, oblikovanje glasov in besed, koordinacija besed in kretenj, grafomotorične spretnosti, neverbalna komunikacija ... (prevladujoče *telesno-gibalno področje razvoja*); poimenovanje, prepoznavanje, primerjanje, ponazarjanje, razlikovanje, razvrščanje, urejanje, povezovanje, uporabljanje, analiziranje, sintetiziranje, konkretiziranje, vrednotenje, samostojno učenje, metakognicija (učenje učenja, samoevalvacija, samorefleksija ...), problemsko in ustvarjalno mišljenje ... (prevladujoče *spoznavno področje razvoja*).

Primeri medpredmetnih procesov učenja (procesnih znanj in spretnosti):

- *primerjanje, razlikovanje, razvrščanje, urejanje predmetov in pojmov glede na dano lastnost* npr. lastnih imen pri slovenščini, zvočnih barv glasbil pri glasbeni vzgoji, števil pri matematiki itd.;
- *oblikovanje vrednot* npr. oblikovanje pozitivnega odnosa do drugačnosti in različnih kulturnih tradicij pri slovenščini, spoznavanju okolja, glasbeni vzgoji, likovni vzgoji, geografiji, zgodovini, državljski vzgoji in etiki itd.;
- *sodelovalno učenje* npr. usklajevanje medosebnih odnosov in sodelovanje v skupini za doseg skupnih ciljev učenja pri vseh predmetih itd.;
- *orientacija v prostoru ter gibalne sposobnosti koordinacije, ravnotežja, moči in gibljivosti* npr. poimenovanje položaja predmeta glede na druge predmete pri matematiki, spoznavanju okolja, likovni vzgoji; gibanje v različnih smereh glede na dani ritem pri glasbeni vzgoji in športni vzgoji itd.

2. URESNIČEVANJE MEDPREDMETNIH POVEZAV V ŠOLSKI PRAKSI

Navedena izhodišča se uresničujejo v šolski praksi na različne načine. Še posebej spodbudni so primeri dobrih praks, ki jih učitelji/ce razvijajo okviru raziskovalnih pro-

jektov (med njimi projekt Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, Model IV – Partnerstvo fakultet in šol v letih 2006 in 2007: Učitelj raziskovalec in medpredmetno povezovanje) in študenti/tke v okviru diplomskih del (Pavlin 2005, Kavčič 2006), v katerih predstavljajo kompleksne možnosti medpredmetnih povezav.

Za uresničevanje medpredmetnih povezav morajo biti zagotovljeni ustrezni pogoji, med katerimi izpostavljamo: fleksibilno organizacijo pouka, pripravljenost za sodelovalno delo, poznavanje ciljev in vsebin različnih predmetnih področij, skrbno timsko načrtovanje, ustrezno strokovno in didaktično usposobljenost učiteljev/ic, prilagojenost razvojni stopnji in predznanju otrok, možnosti za projektno delo.

Raziskave ugotavljajo (Sparks 1998, Sicherl-Kafol 2007, Devjak 2007, Hodnik-Čadež 2007, Štemberger, 2007), da je pri uresničevanju medpredmetnih povezav pomembna delovna klima v institucijah, ki vpliva na uvajanje sprememb v pedagoško delo. Vključevati mora sodelovalno delo s konstruktivno izmenjavo mnenj, reflektivnim dialogom, deprivatizacijo prakse poučevanja in skupinskim fokusom, ki je spodbudno za inovativno delo. Poudarjena je potreba po odprti komunikaciji, v katero so vključeni učenci, učitelji in drugi delavci šole ter starši. Ne nazadnje je ključna osebna zavezanost učiteljev za uresničevanje sprememb pri delu, ki deluje kot primarni motivacijski dejavnik v procesih poučevanja.

ZAKLJUČEK

Uvajanje medpredmetnega povezovanja je nadgraditev predmetnega pristopa in omogoča poglobljeno spoznavanje učne stvarnosti. Medpredmetno povezovanje zahteva dobro poznavanje področij povezovanja, saj bo povezovanje uspešno le, če ne bo dušilo posebnosti predmetnih področij. Povezovanje bo kakovostno, kolikor bo smiselno vključevalo vsebine, procese, znanja, spretnosti itd., ki spodbujajo učenje iz različnih zornih kotov posameznih predmetnih področij. Na tej podlagi nastaja učni transfer znanj in spretnosti, ki omogoča razvijanje systemskega mišljenja in mrežo znanja za ustvarjalno reševanje učnih in življenjskih okoliščin (vseživljenjsko učenje).

Literatura je dostopna v uredništvu revije.

60 let splošne deklaracije človekovih pravic zvezda in temelj mednarodnega sistema človekovih pravic

Pripravili: Mateja Kurir in Metka Naglič, Amnesty International Slovenije

Varovanje človekovih pravic je »vstopilo« v sfero mednarodne skupnosti zaradi grozot druge svetovne vojne. To je povedano nekoliko poenostavljeno, a vendar drži: nastanek Organizacije Združenih narodov (OZN) in kasneje v njihovem okviru sprejetje Splošne deklaracije človekovih pravic (SDČP) sta bili dve pomembni semeni, iz katerih je v drugi polovici 20. stoletja zrasel danes že precej mogočen mednarodni sistem varovanja človekovih pravic. Splošno deklaracijo človekovih pravic je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov, 10. decembra 1948.

Šest desetletij kasneje je okrogel jubilej tega pomembnega kataloga človekovih pravic primerna priložnost, da se ozremo na pretekle dosežke, pa tudi da kritično presodimo aktualne razmere na področju človekovih pravic in skušamo ponovno pritegniti širšo družbo k angažirani zavezanosti njenim idealom.

To pomembno obletnico v svojih aktivnostih letos posebej izpostavljamo tudi v okviru Amnesty International, mednarodne nevladne organizacije za varovanje človekovih pravic. Tudi v Amnesty International Slovenije pripravljamo za to jesen »delovno« praznovanje: zbiranje podpisov v podporo deklaraciji, predavanja in slavnostno prižiganje svečke na predvečer svetovnega dneva človekovih pravic. Več o tem v drugi polovici prispevka.

V nasprotju z uveljavljenim prepričanjem pred drugo svetovno vojno, da je ravnanje z ljudmi notranja zadeva posamezne države, je v Ustanovni listini Združenih narodov našla svoje mesto odločenost ljudstev OZN, da »znova potrdimo vero v temeljne človekove pravice, v dostojanstvo in vrednost človekove osebnosti, v enakopravnost moških in žensk...«.

Eleonor Roosevelt, predsednica Komisije za človekove pravice pri Združenih narodih, s plakatom Splošne deklaracije človekovih pravic.

Bila bi očitna laž trditi, da se v sodobnem svetu vsakodnevno, neprestano in v nepreglednih številkah ne kršijo prav vsi omenjeni ideali: temeljne človekove pravice, dostojanstvo človeka, enakopravnost spolov. Amnesty International praktično vsak dan objavlja podatke o teh kršitvah. V vsakem letnem poročilu Amnesty International, ki je eden najobsežnejših dokumentiranih zbirov kršitev človekovih pravic po posameznih državah, je vsako leto vključenih okoli 150 držav, torej glavnina mednarodne skupnosti. Pred vsakovrstnimi kršitvami ni varen noben spol, noben košček sveta, nenazadnje tudi noben ekonomski ali družbeni razred.

ZAKAJ JE VSEENO ROJSTNI DAN SPLOŠNE DEKLARACIJE ČLOVEKOVIH PRAVIC VREDEN PROSLAVLJANJA?

Ker je ta dokument z zgolj 30. členu v sodobno skupnost trdno zakoličil prepričanje, da so človekove pravice vredne, da jih spoštujemo in da se zanje borimo: ne zgolj zase ampak tudi za sočloveka. Zlorabe človekovih pravic se dogajajo, a obenem v mednarodnem gibanju za človekove pravice (tako nevladne organizacije kot tudi države in medvladne organizacije) skupaj gradimo sistem, ki postavlja nove standarde in načine varovanja človekovih pravic. Če se je še ne tako dolgo nazaj zdelo skoraj neverjetno, da bi šefi držav odgovarjali za svoja kazniva dejanja v okviru (notranjih) spopadov, smo v preteklem desetletju videli pred haaškim sodiščem Slobodana Miloševića, nedavno je bil aretiran Radovan Karadžić, prav v teh mesecih pa predobravnavni senat Mednarodnega kazenskega sodišča odloča o izdaji naloga za aretacijo sudanskega predsednika Al-Baširja. Kal tega sistema mednarodne pravičnosti ter vrste mednarodnih pogodb, ki urejajo druga pomembna področja (pravice žensk, otrok, beguncev ...), je bilo sprejetje Splošne deklaracije človekovih pravic.

SPREJETJE SPLOŠNE DEKLARACIJE ČLOVEKOVIH PRAVIC

Med posameznimi poveljnimi organi Združenih narodov je širši javnosti verjetno najbolj znan močan Varnostni svet. Z vidika varovanja človekovih pravic pa sta posebej pomembna organa tudi Generalna skupščina ter Ekonomski in socialni svet. V 68. členu Ustanovne listine Združenih narodov je med drugim določeno, da omenjeni svet »postavlja komisije na ekonomskem in socialnem področju in za pospeševanje človekovih pravic«.

Leta 1946 je Ekonomski in socialni svet ZN ustanovil Komisijo za človekove pravice, ki se je v teku desetletij razvila v enega najpomembnejših organov na področju varovanja človekovih pravic. V komisiji je bila vrsta uglednih ljudi, katerih prizadevanja so bila usmerjena v mednaro-

dno varovanje človekovih pravic; med drugimi žena nekdanjega ameriškega predsednika Eleanor Roosevelt, René Cassin iz Francije (leta 1968 je dobil Nobelovo nagrado za mir) in Charles Malik iz Libanona. Ena prvih nalog komisije je bila pripraviti mednarodno listino pravic. »Nekateri člani komisije so se ogrevali za to, da bi bila ta listina pravic v obliki deklaracije, torej priporočila Generalne skupščine državam članicam, ki bi predstavljalo moralni in politični vpliv na države, ne bi pa bil tudi pravno zavezujoči dokument. Drugi člani so menili, da bi morali oblikovati osnutek konvencije, ki bi bila po sprejetju v Generalni skupščini ZN državam ponujena v ratifikacijo.«¹

Kakšna je razlika med obema dokumentoma? Povedano preprosto: deklaracija ima moralen, deklaratoren, političen, nezavezujoč pomen, medtem ko je konvencija pravno zavezujoča za države, ki jo podpisajo in ratificirajo. Ratifikacija pomeni 'prenos' pravnega akta v domači pravni red posamezne države. Konvencija začne veljati za vse pogodbenice, ko jo ratificira zadostno število držav.

Ob tem velja opozorilo, da deklaracij ne gre jemati preveč na lahko: pogosto predstavljajo prvo stopničko v razvoju posameznega mednarodnega standarda. To lahko ponazorim s primerom človekovih pravic žensk. Leta 1967 je bila razglašena Deklaracija ZN o odpravi diskriminacije žensk, ki ji je 12 let kasneje sledil sprejem Konvencije ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (veljati začela septembra 1981). Napredek pri uporabi te konvencije, ki je osrednji dokument s področja varovanja pravic žensk, spremlja odbor za odpravo diskriminacije žensk. Ta namreč obravnava poročila držav pogodbenic, ki so jih te dolžne predložiti.

Še nadaljnji korak je bil narejen s sprejetjem opcijskega protokola k omenjeni »ženski« konvenciji. Države, ki ratificirajo ta protokol, priznavajo pristojnost odbora, da sprejme in obravnava sporočila osebe (oseb), ki trdijo, da so žrtve kršitve katere koli pravice, navedene v konvenciji, ki jo zakrivi ta država pogodbenica (prej morajo biti izčrpana notranja pravna sredstva ali pa mora biti razvidno, da se z uporabo teh neupravičeno zavlačuje). Takšno možnost pritožbe imamo od aprila 2004, ko je slovenski državni zbor ratificiral opcijski protokol tudi v Sloveniji.

Vendar spet prehitevam v navdušenju nad sadovi, ki izhajajo iz naše Splošne deklaracije človekovih pravic. Preden se vrnem na postopek sprejemanja zgolj kratka opomba v luči zgornje razločitve med deklaracijo in konvencijo: SDČP ni povsem »navadna« deklaracija. Vedno bolj se sprejema dejstvo, da je zaradi svoje moralne veličine, neprestanega sklicevanja nanjo in dejstva, da je osnova za dva mednarodno zavezujoče pakta človekovih

¹ Steiner, Henry J., Alson, Philip (1996). *International Human Rights in Context, Law, Politics, Morals*. Clarendon Press – Oxford. Stran 119.

pravic, postala del mednarodnega običajnega prava (več v nadaljevanju).

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC JE DEL MEDNARODNE LISTINE ČLOVEKOVIH PRAVIC

Tri leta po koncu druge svetovne vojne je Komisija za človekove pravice junija 1948 sprejela osnutek deklaracije ter ga predložila Ekonomskemu in socialnemu svetu. Ta ga ni spreminjal, ampak ga je poslal tretjemu odboru Generalne skupščine ZN (tretji odbor je odgovoren za socialne, humanitarne in kulturne zadeve). Po 81 dolgih sestankih, na katerih so obravnavali vsaj 168 dopolnjujočih resolucij, je ta odbor 6. decembra 1948 končno sklenil dogovor. Tako je ravno še pravi čas predložil osnutek deklaracije v sprejetje Generalni skupščini, preden bi ta za tisto leto končala svoje zasedanje. **Zvečer 10. decembra 1948 je Generalna skupščina ZN sprejela Splošno deklaracijo človekovih pravic.** Za deklaracijo je glasovalo 48 držav, nobena ni bila proti, medtem ko se je osem držav vzdržalo (Saudijska Arabija, Južna Afrika, Sovjetska zveza, Belorusija, Ukrajina (sovjetski republiki), Češkoslovaška, Poljska in Jugoslavija).²

Deklaracija pokriva tako ekonomske in socialne pravice kot državljanske in politične (ob koncu prispevka je objavljena njena poenostavljena verzija). Takšna delitev je velikokrat jabolko spora, saj se dostikrat pozablja, da so pravice nedeljive in da moramo uživati vse, če naj bomo resnično svobodni. Ravno ta še danes pogosto nesrečna delitev pravic se je še razplamtela, ko je hladna vojna hladila odnose v mednarodni skupnosti druge polovice 20. stoletja. Končno je dozorela odločitev, da se na temelju Splošne deklaracije človekovih pravic sprejmeta dva pakta, vsak posvečen eni od dveh omenjenih velikih »generacij« človekovih pravic, ki bosta zavezujoča za države pogodbenice. **Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah ter Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah sta bila v Generalni skupščini ZN sprejeta šele leta 1966.** Veljati sta začela celo desetletje kasneje, ko ju je ratificiralo zadostno število držav. **Vsi trije dokumenti Skupaj tvorijo tako imenovano Mednarodno listino človekovih pravic.**

Tudi zaradi takšne počasnosti pri sprejemanju paktov je Splošna deklaracija človekovih pravic pridobila na pomen. »V 28-ih letih, ki so pretekle med 1948 in 1976, so stobile v veljavo nekatere specializirane pogodbe s področja človekovih pravic, kot denimo konvencija proti genocidu. Toda dokler nista začela veljati oba temeljna pakta, ostale pogodbe niso pokrivale tako široko področja človekovih

pravic kot Splošna deklaracija. To delno je botrovalo temu, da je postala SDČP tako široko poznana in da se je tako pogosto sklicevalo nanjo. V teh vmesnih letih je bila edini instrument, ki je široko pokrival področje človekovih pravic. Še danes ohranja svojo simboliko, retorično silo in pomembnost v gibanju za človekove pravice. Je starševski dokument, začetni izbruh idealizma in zanosa, bolj precizna, splošnejša in imenitna kot pogodbe, na nek način ustroj celotnega gibanja. Ostaja instrument človekovih pravic, na katerega se največkrat sklicujejo.«³

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC ZAVEZUJE VSE – ČE JIM JE VŠEČ ALI NE

Splošna deklaracija človekovih pravic je bila sprejeta (čeprav kdaj pa kdaj z oklevanjem) kot pomembna zbirka standardov tudi s strani držav, ki imajo sicer slab sloves z vidika varovanja in spoštovanja človekovih pravic. To je sicer pogosto v sodobnem svetu: veliko držav, za katere mednarodne nevladne in druge organizacije ugotavljajo, da so hude kršiteljice človekovih pravic, se tej oznaki upirajo ter poudarjajo svojo utemeljenost na vladavini prava in spoštovanja človekovega dostojanstva.

Na spletnem portalu *Universal Rights Network*, vzpostavljenem ob 50. obletnici Splošne deklaracije človekovih pravic, opozarjajo, da je ta deklaracija nekako postala del strukture Združenih narodov. Tako se nanjo pogosto sklicujejo v resolucijah Generalne skupščine ZN in v njenih razpravah; med drugim tudi v povezavi z Deklaracijo o podelitvi neodvisnosti koloniziranim državam in ljudstvom leta 1960. Na mednarodni konferenci v Teheranu leta 1968, s katero so zabeležili 20. rojstni dan Splošne deklaracije človekovih pravic, so predstavniki 84 držav soglasno razglasili, da SDČP predstavlja skupno razumevanje neodtujljivih pravic vseh ljudi in obvezo za članice mednarodne skupnosti.

Prav tako k ugledu splošne deklaracije prispeva dejstvo, ki sem ga že omenila, to je, da je celotna ali pa vsaj večina njenih določb postala del mednarodnega običajnega prava. Med mednarodnimi pravniki se vedno bolj uveljavlja stališče, da praksa (ki je vedno pomemben vir mednarodnega prava) ne vključuje le dejanja, kot so na primer spoštovanje pravil o plovbi na morju, ampak tudi takšna dejanja, kot je glasovanje za resolucije v okviru Združenih narodov in na drugih mednarodnih srečanjih. Dejstvo, da je oba pakta ratificiralo že zelo veliko držav (število ratifikacij pa še raste) in da so pravice, opredeljene v SDČP, splošno priznane kot dobro zakoreninjene v moralni praksi in dobrih običajih, kažeta na to, da je SDČP postala del mednarodnega običajnega prava. V nasprotju s konvencijami, ki zavezujejo le

² <http://www.universalrights.net/main/creation.htm>

³ Steiner, Henry J., Alson, Philip (1996). Stran 120.

svoje pogodbenice, Splošna deklaracija človekovih pravic zavezuje vse države sveta, ne glede na to, kakšno je njihovo stališče do človekovih pravic.⁴

Če bi bila Splošna deklaracija človekovih pravic človek, bi se že zavoljo okrogle obletnice verjetno letos ubadala z inventuro svojega življenja. Namesto nje to počnemo v gibanju za človekove pravice. Ponosni smo, da je tudi na temelju splošne deklaracije zrasel moderen sistem varovanja človekovih pravic. Tega med drugim sestavljajo številne konvencije z najrazličnejših področij, obsežen korpus tako imenovanega mehkega prava (resolucije, priporočila, akcijski načrti...), vzpostavljanje sistema mednarodne pravičnosti in živahno delovanje mednarodne civilne družbe s področja človekovih pravic.

Slednja posebej pomembno prispeva medvladnim prizadevanjem pri izgradnji novih standardov (civilna družba je nemalokrat »vlečni konj« napredka). Primer na dlani je aktualno prizadevanje za sprejem konvencije za nadzor trgovine z orožjem. Nevladne organizacije Amnesty International, Oxfam in IANSA smo uspele zbrati več kot milijon fotografij ljudi z vsega sveta, ki so se zavzeli za nadzor nad trgovino z orožjem. Te smo predali Generalnemu sekretarju ZN in ta milijonski kupček fotografij je bil zadosten signal državam v ZN, da je treba nekaj narediti. In tako sedaj skupina strokovnjakov pripravlja osnutek konvencije! Tudi to je nadgradnja stavbe, ki ima za temeljni kamen Splošno deklaracijo človekovih pravic.

Vseeno pa v mednarodnem gibanju za človekove pravice tudi ob tako pomembnem jubileju SDČP ostajamo na trdnih tleh. Vsakdanjost nas nenehno trezni s srh vzbujajočimi podobami pobojev, posilstev, umorov, napadov, pretepanj, mučenja, zatiranja drugače mislečih, nestrpnosti in diskriminacije, zatiranja svobode združevanja in zborovanja in žal bi lahko naštevala še dolgo. Zahvaljujoč sodobnim komunikacijskim možnostim prihajajo te podobe v naše domove skoraj takoj, ko se zgodijo, in v neverjetnih številkah. Ali nas ganejo? Ne dovolim si misliti, da nas ne.

Naš vsakdan pred nas predstavlja številne izzive: morda je ravno 60. obletnica sprejema Splošne deklaracije človekovih pravic posebej simbolno primeren čas, da strnemo vrste v skupno dobro nas vseh – ne glede na raso, spol, etnično pripadnost ali kakšno drugo osebno okoliščino. Splošna deklaracija namreč ni le recept za ravnanje držav, ampak je tudi vodnik za naše osebno ravnanje – kar je poudarjala tudi Eleanor Roosevelt, predsedujoča komisiji za človekove pravice, ki je pripravljala SDČP:

»Kje, nenazadnje, se začnejo univerzalne človekove pravice? Na majhnih mestih, blizu doma – tako blizu in tako majhnih, da jih ni mogoče videti na nobenem zemlje-

vidu sveta. Toda to je svet posamezne osebe, sosesčina, v kateri živi, šola ali univerza, ki jo obiskuje, tovarna, kmetija ali pisarna, v kateri dela. Takšna so mesta, kjer si vsak moški, ženska in otrok prizadeva za enake pravice, enake možnosti, enako dostojanstvo brez diskriminacije. Če te pravice nimajo pomena tam, imajo malo pomena kje drugje. Brez skupnega delovanja vseh državljanov za njihovo spoštovanje v okviru doma, bomo zaman čakali napredek v večjem svetu.

Francoska različica Splošne deklaracije človekovih pravic je med prvimi, ki so bile uradno objavljene v uradnem listu Združenih narodov leta 1948.

AMNESTY INTERNATIONAL – ŽE 47 LET V BOJU ZA URESNIČEVANJE DEKLARACIJE!

Vizija Amnesty International je svet, v katerem bi se spoštovale vse človekove pravice, opredeljene v Splošni deklaraciji človekovih pravic. Ključni mejniki tega mednarodnega gibanja, ki ima danes 2,4 milijona članov po vsem svetu, izražajo boj članov za uveljavitev načel iz Splošne deklaracije človekovih pravic. Ta ostaja osnoven in temeljni dokument gibanja, ki je že 20. leto prisotno tudi v Sloveniji in ima danes 8.500 podpornikov in članov.

⁴ <http://www.universalrights.net/main/creation.htm>

1961

- Angleški odvetnik Peter Benenson sproži kampanjo Pozovite k amnestiji z objavo članka Pozabljeni zaporniki v časopisu The Observer. Njegov poziv so povzeli časopisi po svetu.
- Britanska umetnica Diana Redhouse oblikuje logotip Amnesty International, ki ga navdihuje star kitajski pregovor: »Bolje je prižgati svečko kot klicati temo«.

1962

- Amnesty International opravi prvo raziskovalno misijo v Gani. V Gani izpustijo 152 zapornikov po posredovanju Amnesty International.
- Objavljeno je prvo letno poročilo Amnesty International.

1963

- V Londonu je ustanovljen Mednarodni sekretariat (sedež Amnesty International).

1964

- Združeni narodi podelijo Amnesty International status svetovalca.

1965

- Svet Evrope podeli Amnesty International status svetovalca.
- Amnesty International podpre resolucijo pri Združenih narodih, ki bo odpravila smrtno kazen v politične namene v obdobju miru.

1966

- Izpuščenih je 1.000 zapornikov vesti od začetka delovanja Amnesty International.

1969

- UNESCO je Amnesty International podelil status svetovalca, ko je organizacija dosegla nov mejnik – 2.000 izpuščenih zapornikov vesti.

1971

- Amnesty International začne obravnavati 1.050 novih primerov, samo v tem letu je bilo izpuščenih 700 zapornikov.

1973

- Izdana je bila prva nujna akcija za profesorja Luiza Basilia Rossija, Brazilca, ki so ga aretirali zaradi političnih razlogov.
- Združeni narodi soglasno sprejmejo resolucijo Amnesty International, ki uradno obsoja mučenje.

1975

- Združeni narodi so soglasno sprejeli deklaracijo proti mučenju po zaključku kampanje Amnesty International.

1976

- Amnesty International vključi 167 sindikalnih delavcev na seznam zaprtih v 16 državah.

1977

- Amnesty International prejme Nobelovo nagrado za

mir za »prispevek k ščitenju temeljev svobode, pravice in s tem tudi miru v svetu«.

1978

- Amnesty International prejme nagrado Združenih narodov za človekove pravice za svoj »izreden prispevek na področju človekovih pravic.«

1979

- Amnesty International razširi svoj mandat za delo proti političnim umorom.
- Amnesty International objavi seznam 2.665 ljudi, ki so izginili v Argentini po vojaškem udaru.

1981

- V Londonu je potekalo prižiganje sveč, ki je obeležilo 20. obletnico delovanja Amnesty International.

1982

- Amnesty International ponovno obsodi in nasprotuje zakonu ter praksi apartheida.
- Amnesty International ponovi svoje stališče proti nečloveškemu ravnanju z ljudmi, ki odprto izkazujejo svojo spolno usmerjenost.

1983

- Predaja več kot milijon podpisov Združenim narodom na Svetovni dan človekovih pravic v sklopu globalnega apela za splošno amnestijo za vse zapornike ugovora vesti.
- Amnesty International je objavila posebno poročilo o političnih umorih s strani vlad.

1984

- Združeni narodi so sprejeli Konvencijo proti mučenju na Svetovni dan človekovih pravic.

1985

- Amnesty International je izdal svoj prvi paket za izobraževanje: *Poučevanje in učenje o človekovih pravicah*.
- Amnesty International v svojo misijo vključi delo z begunci.

1986

- Člani Amnesty International pišejo več kot 10.000 vplivnim osebam in predstavnikom države v Južnoafriško Republiko ter protestirajo proti apartheidu.
- Amnesty International ZDA je organizirala rok koncertno turnejo »Zarota upanja«, na kateri so sodelovali U2, Sting, Peter Gabriel, Bryan Adams, Lou Reed in drugi.

1987

- Amnesty International je objavila poročilo z ugotovitvami, da je smrtna kazen v ZDA rasno pristranska in arbitrarna ter krši mednarodne sporazume
- Veljati je začela *Konvencija proti mučenju in ostalemu krutemu, nečloveškemu in ponižujočemu ravnanju ter kaznovanju*.

1989

- Protesti na trgu Tiananmen v Pekingu: člani Amnesty

International pošljejo več kot 25.000 pisem in telegramov Kitajski že 5 dni po nasilnem zatrtju demonstracij.

1990

- Smrtno kazen odpravijo na Madžarskem, Irskem, Mozambiku, Namibiji, Andori in drugod.

1991

- Na 30. obletnico je Amnesty International razširila svoj spekter delovanja na zlorabe s strani oboroženih opozicijskih skupin, zajemanje talcev in ljudi, zaprtih zaradi svoje spolne usmerjenosti.

1992

- Članstvo na mednarodni ravni preseže en milijon.
- Krize v nekdanji Jugoslaviji in Somaliji so ključni fokus delovanja Amnesty International.

1993

- Aktivisti Amnesty International protestirajo na konferenci Združenih narodov o človekovih pravicah na Dunaju in predstavijo nujne akcije iz celega sveta.

1994

- Amnesty International začne večje mednarodne kampanje za pravice žensk, proti izginotjem in političnim umorom.

1995

- Amnesty International začne s kampanjo *Ustavite mučenje*. Amnesty International začne z aktivnostmi proti obrezovanju ženskih genitalij.
- Amnesty International zbere pričevanja, ki potrjujejo masovne umore v Srebrnici.

1996

- Amnesty International je začela kampanjo za stalno Mednarodno kazensko sodišče.

1997

- Človekove pravice beguncev na celem svetu so postale ena od glavnih tem kampanj Amnesty International.

1998

- Amnesty International je začela s kampanjo *Vstani in podpiši!* S kampanjo so obeležili 50. obletnico *Splošne deklaracije o človekovih pravicah* – zbranih je bilo 13 milijonov izjav o podpori.
- Amnesty International začne kampanjo proti minam.

1999

- Amnesty International prične s promocijo ukrepov, ki preprečujejo razpečevanje osebnega in lahkega orožja. Aktivnosti Amnesty International so usmerjene k 300.000 otrokom, ki delujejo kot vojaki.

2000

- Amnesty International začne skupaj z Oxfamom delovati za novo zakonodajo na področju trgovine z orožjem.

2001

- Amnesty International prilagodi svojo vizijo na podlagi razumevanja, da so človekove pravice celostno povezane z ekonomskimi, socialnimi in kulturnimi pravicami.
- Amnesty International je preučila do tega leta že 47.000 primerov, od katerih jih je ostalo odprtih samo 2.000.

2002

- Vzpostavljeno je Mednarodno kazensko sodišče.
- Amnesty International lahko prvič vstopi v Mjanmar po številnih letih prošenj.
- Amnesty International lahko vstopi v Sudan prvič po 19-ih letih.
- Začnejo se aktivnosti proti mučenju v sklopu »vojne proti terorizmu«.

2003

- Amnesty International, Oxfam in IANSA začnejo z globalno kampanjo *Za nadzor orožja*.
- Amnesty International opravi prvo raziskovalno misijo v Iraku, potem ko ni imela vstopa v to državo več kot 20 let.
- Nagrado Amnesty International za Ambasadorja vesti dobi Vaclav Havel.

2004

- Amnesty International začne kampanjo *Ustavite nasilje nad ženskami*.
- Raziskave Amnesty International se razširijo na področje množičnih posilstev in umorov v Darfurju v Sudanu.

2005

- Vrhovno sodišče ZDA odpravi smrtno kazen za mladoletne in za osebe s psihičnimi motnjami.
- Amnesty International je največja svetovna neodvisna organizacija na področju človekovih pravic z več kot 2 milijona člani in številnimi podporniki.

2006

- Objava poročila Amnesty International *Partnerji v zločinu: vloga Evrope v izročitvah ujetnikov ZDA*, ki predstavi vpletenost evropskih držav v leto ZDA, pri katerih so bili na skrivaj ujeti in zaprti osumljenci terorizma brez potrebnih postopkov.
- Milijonta oseba, ki je poslala svojo fotografijo za fotopeticijo *Za nadzor orožja*, ki poziva k sprejemu konvencije za nadzor trgovine z orožjem, je peticijo predala generalnemu sekretarju ZN Kofiju Ananu.
- Združeni narodi so sprejeli *Mednarodno konvencijo za zaščito vseh ljudi pred prisilnimi izginotji*.

2007

- Amnesty International začne z globalno peticijo, ki sudansko vlado poziva k zaščiti civilistov v Darfurju.

VKLJUČI SE!

Kampanja Amnesty International Slovenije ob 60. obletnici deklaracije

Podpiši globalno peticijo Eldersov

Pridruži se Eldersom ali globalnim modrecem Nelsonu Mandeli, Kofi Ananu, Jimmyu Carterju, Mary Robinson, Aung Sang Suu Kji in drugim. S podpisom spletne peticije na www.amnesty.si **daj svoj glas za Splošno deklaracijo človekovih pravic**. Pred 60. leti so deklaracijo potrjevali predstavniki vlad, danes je čas, da jo kot svojo sprejme in potrdi vsak posameznik.

Cilj pobude Elders je **zbrati milijon podpisov po celem svetu**. Slovenske podpise bomo predali predstavnikom Eldersov decembra 2008. Pridruži se globalni kampanji in daj svoj glas za človekove pravice.

Kaj lahko narediš?

Vsak posameznik si mora prizadevati za **uresničevanje človekovih pravic**, ki jih opredeljuje Splošna deklaracija človekovih pravic. Deklaracija jamči vsakemu posamezniku neodtujljive človekove pravice za mirno bivanje, do katerega so upravičeni vsi.

V primeru hudih kršitev **človekovih pravic** o tem obvesti **Amnesty International** ali druge pristojne državne organe. Podpiši apele Amnesty International na www.amnesty.si za posameznike, ki so jim kršene človekove pravice in tako vplivaj na državne organe. Apeli Amnesty International so uspešni v polovici vseh primerov!

Podpri prizadevanja Amnesty International tako, da se **včlaniš v gibanje ali postaneš podpornik**.

Pridi na **Prešernov trg** v Ljubljani na predvečer **Svetovnega dne človekovih pravic 9. decembra 2008** in sodeluj pri obeležitvi 60. obletnice sprejema Splošne deklaracije človekovih pravic.

Predavanja – vidiki deklaracije

Predavanja o pomenu Splošne deklaracije človekovih pravic bodo potekala **od 3. do 14. novembra 2008** na različnih fakultetah po Sloveniji pod **častnim pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije dr. Danila Türka**. S predavanji, h katerim so pristopile članice vseh 4 univerz v Sloveniji, bo osvetljen pomen deklaracije iz filozofskega, sociološkega, socialnega, varnostnega in drugih vidikov.

Na **Univerzi v Ljubljani** boste lahko slišali naslednja predavanja:

- *Fakulteta za socialno delo*: red. prof. dr. Darja Zaviršek: »Anti-rasistično socialno delo kot vidik človekovih pravic« in »Človekove pravice otrok: na otroka usmerjena perspektiva in zagovorništvo otrok« ter predavanje as. dr. Jelka Zorn: »Človekove pravice, azil in migracije«
- *Filozofska fakulteta, Oddelek za sociologijo*: izr.

prof. dr. Milica Antić Gaber bo imela predavanje z naslovom »Udejanjanje političnih pravic žensk«.

Fakulteta za družbene vede in Oddelek za filozofijo Filozofske fakultete bodo tudi sodelovali pri ciklu predavanj.

Na **Univerzi v Mariboru** se bodo zvrstila naslednja predavanja:

- *Filozofska fakulteta, Oddelek za filozofijo*: doc. dr. Boris Vežjak »Vprašanje netolerance v primeru družine Strojanc«, izr. prof. dr. Friderik Klampfer »Smrtna kazen« in red. prof. dr. Božidar Kante »Kako definirati okoljsko pravico kot človekovo pravico?«

V ciklu predavanj bo sodelovala tudi *Fakulteta za varnostne vede*.

Na **Univerzi v Novi Gorici** bo na *Fakulteti za humanistiko* doc. dr. Tanja Petrović pripravila predavanje »Jezikovne pravice«.

Na **Univerzi na Primorskem** bodo na *Fakulteti za humanistične vede* pripravili okroglo mizo, kjer se bodo predstavili govorniki z naslednjimi temami: doc. dr. Rok Svetlič »Kakšno moralno breme lahko koncept človekovih pravic danes še prenese?«, doc. dr. Lenart Škof »Razumevanje in spoštovanje človekovih pravic v sodobni Indiji« in doc. dr. Helena Motoh »Človekove pravice in sodobna kitajska filozofija«.

Na *Teološki fakulteti* Univerze v Ljubljani bodo 4. decembra pripravili posebno srečanje, kjer se bodo govorniki predstavljali s prispevki z naslednjimi naslovi: prof. dr. Karl Drago Ocvirk »Odnos verstev do verske svobode«, prof. Dr. Borut Košir »Sistem človekovih dolžnosti in pravic v kanonsko pravnem sistemu«, prof. dr. Janez Juhant »Krščanstvo in človekove pravice« in doc. dr. Bojan Žalec »Človekove pravice kot institucionalizacija človeške solidarnosti«.

Natančen urnik in lokacije vseh navedenih predavanj bodo od oktobra dalje objavljene na www.amnesty.si.

ZANIMIVOSTI O DEKLARACIJI

Splošna deklaracija človekovih pravic je danes **najbolj prevajan dokument na svetu**. Uradni prevodi deklaracije so dostopni v 335 jezikih, ki združujejo vse od jezika abkhaz do jezika zulu. Kot najbolj prevajan dokument je deklaracija zabeležena tudi v **Guinnessovi knjigi rekordov**.

Skupščina Združenih narodov je leta 1948 sprejela Splošno deklaracijo o človekovih pravicah, ki še danes ostaja **eden največjih prispevkov Združenih narodov mednarodnemu pravu**.

Osnutek deklaracije je napisal kanadski odvetnik John

Peters Humphrey v sodelovanju z drugimi člani Komisije za človekove pravice pri Združenih narodih. Besedilo deklaracije so na zasedanjih Generalne skupščine Združenih narodov v Palais de Chaillot v Parizu večkrat usklajevali in spreminjali.

Generalna skupščina je 10. decembra 1948 potrdila deklaracijo z 48 glasovi za in 0 glasovi proti, 8 držav pa se je glasovanja vzdržalo.

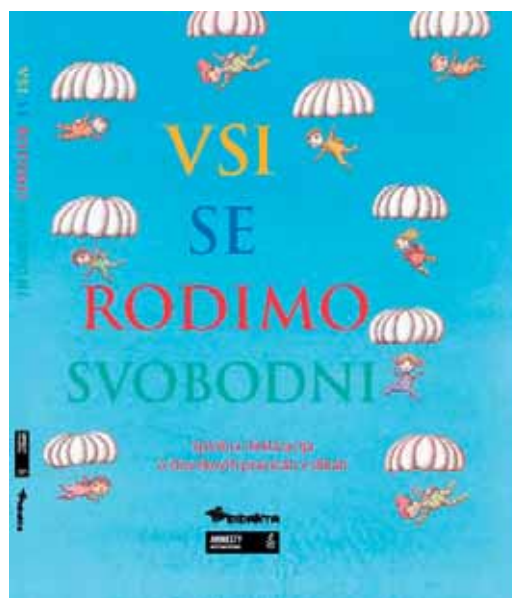

Eden prvih osnutkov Splošne deklaracije o človekovih pravicah leta 1948.

KNJIGA »VSI SMO ROJENI SVOBODNI«

Amnesty International Slovenije sodeluje z založbo Didakta pri izdaji slikanice, ki z ilustracijami najboljših 30 ilustratorjev iz vsega sveta nazorno predstavlja besedilo Splošne deklaracije človekovih pravic. Knjiga, ki je primerna tako za otroke kot za starejše, bo izšla 20. oktobra 2008 tako pri nas kot po celem svetu.

Amnesty International Slovenije bo s pomočjo donatorjev (Mercator in Pristop) podarila en izvod slikanice 400 mentorjem, ki so vključeni v proces izobraževanja o človekovih pravicah na osnovnih in srednjih šolah kot pomembno učno gradivo. Za več informacij o knjigi lahko obiščete spletno mesto www.amnesty.si ali www.didakta.si/amnesty.

Naslovnica knjige »Vsi smo rojeni svobodni«, ki bo izšla pri založbi Didakta 20. oktobra 2008.

30 ZNAMENITIH ČLENOV SPLOŠNE DEKLARACIJE ČLOVEKOVIH PRAVIC

Objavljamo skrajšano in poenostavljeno besedilo Splošne deklaracije človekovih pravic. Deklaracija bo v tej obliki objavljena tudi v knjigi »Vsi se rodimo svobodni«, ki bo izšla 20. oktobra pri Založbi Didakta.

1. člen

Vsi se rodimo svobodni in enaki. Vsi imamo svoje lastne misli in ideje. Vsi bi morali biti enako obravnavani.

2. člen

Te pravice pripadajo vsem, ne glede na razlike med nami.

3. člen

Vsi imamo pravico živeti, pa ne le to – naša pravica je živeti varno in svobodno.

4. člen

Nihče nas ne sme in nima pravice, da nas zasužnji. Mi ne smemo zasužnjiti nikogar.

5. člen

Nihče nas nima pravice raniti ali mučiti.

6. člen

Pravica vsakogar je, da ga ščitijo zakoni.

7. člen

Zakoni so enaki za vse. Pravični morajo biti do vseh.

8. člen

Vsi lahko zaprosimo za pravno pomoč, če z nami ne ravnavajo pravično.

9. člen

Nihče nas nima pravice brez utemeljenega razloga zapreti v zapor, nas zadrževati v njem ali pa nas izgnati v drugo državo.

10. člen

Če nam sodijo na sodišču, mora biti to javno početje, brez vplivov in nasvetov kogarkoli od zunaj.

11. člen

Brez trdnih dokazov nima nihče pravice obtoževati nikogar. Če ljudje zatrjujejo, da je nekdo storil nekaj slabega, ima ta pravico dokazati, da to ni res.

12. člen

Nihče ne sme poskušati škodovati našemu dobremu imenu. Nihče nima brez tehtnega razloga pravice vstopiti v naš dom, odpirati naša pisma oziroma vznemirjati nas ali našo družino.

13. člen

Vsi imamo pravico gibati se svobodno v svoji državi in potovati v tuje dežele, kadar si to zaželimo.

14. člen

Če se bojimo, da bodo v naši državi z nami grdo ravnali, imamo pravico zbežati nekam, kjer bomo varni.

15. člen

Vsi imamo pravico pripadati neki državi.

16. člen

Vsak odrasel človek ima pravico do poroke in družine, če si to želi.

Možje in žene imajo enake pravice, ko so poročeni in ko se ločijo.

17. člen

Vsakdo ima pravico imeti stvari ali si jih deliti s kom drugim. Nihče pa nam ne sme ničesar vzeti brez tehtnega razloga.

18. člen

Vsi imamo pravico verjeti v karkoli, pripadati določeni religiji in tudi spremeniti našo pripadnost, če tako želimo.

19. člen

Vsi imamo pravico, da se sami odločimo; da mislimo, kar si želimo; da povemo, kar mislimo in da delimo svoje ideje z drugimi ljudmi.

20. člen

Vsi imamo pravico srečevati se s prijatelji in skupaj z njimi delati v miru ter braniti svoje pravice. Nihče nas ne more prisiliti, da bi se pridružili neki skupini, če si tega ne želimo.

21. člen

Vsi imamo pravico sodelovati v vladi svoje države. Vsakemu odraslemu človeku mora biti dovoljeno, da izbere svoje voditelje.

22. člen

Vsi imamo pravico do doma, dovolj denarja za preživetje in zdravniške pomoči, ko smo bolni. Glasba, umetnost, obrt in šport so nekaj, v čemer bi morali uživati vsi.

23. člen

Vsak odrasel človek ima pravico do službe, do pravičnega plačila za svoje delo in do vključitve v delavski sindikat.

24. člen

Naša pravica je, da si odpočijemo od dela in se sprostimo.

25. člen

Vsi imamo pravico do kakovostnega življenja. Matere in otroci ter starejši ljudje, nezaposleni in invalidi imajo pravico do oskrbe.

26. člen

Vsi imamo pravico do izobrazbe in do brezplačne osnovne šole.

Imeti moramo možnost izučiti se za poklic ali izkoristiti vse svoje spretnosti.

Naši starši imajo pravico izbrati, kako in česa naj se učimo. Morali bi se učiti o Združenih narodih in o sposobnostih razumevanja z drugimi ljudmi in spoštovanja njihovih pravic.

27. člen

Vsi imamo pravico do svojega načina življenja in uživanja dobrobiti, ki jih prinašata znanost in učenje.

28. člen

Obstajati mora red, tako da lahko pravice in svoboščine uživamo vsi, tako v svoji državi kot po vsem svetu.

29. člen

Tudi do drugih ljudi imamo obveznosti in braniti moramo njihove pravice in svoboščine.

30. člen

Teh pravic in svoboščin nam ne more odvzeti nihče!

The essentials of imaging

KONICA MINOLTA

Konica Minolta Slovenija, d.o.o.
Vodovodna 101, Ljubljana
www.konicaminolta.si

bizhub C200

že od 2.390 € + ddv

barvno in čb tiskanje A5 do A3+
barvno in čb kopiranje A5 do A3+
barvno in čb skeniranje A5 do A3+

Slika aparata je bimbolična!

ob nakupu vam podarimo komplet tonerjev v skupni vrednosti 225 € + ddv.

Sodelovanje v mednarodnih projektih

Projekt Comenius na OŠ Trbovlje

Alenka Stopar, OŠ Trbovlje

Poučevanje je zame eden najlepših poklicev. Preko tega procesa lahko svoje znanje, ki smo ga pridobivali skozi izobraževanje in življenje, prenašamo na mlade. Med učnimi urami s trudom in veliko mero strokovnosti, ustvarjalnosti ter uporabo modernih metod dela vzpodbujamo učence k radovednosti, vedoželjnosti in učenju. Z nenehnimi usposabljanji, s pomočjo vseh, ki so nam v našem šolskem sistemu na voljo, smo učitelji avtonomni in strokovni. Ob poučevanju se trudimo tudi vzgajati po najboljših močeh, radi bi namreč prispevali temu, da bodo naši učenci odrasli v dobre in uspešne ljudi. Menim, da so naše ure zanimive in bogate, pa vendar se učitelji nenehno sprašujemo, kaj bi lahko še izboljšali ali dodali, da bi naši aktivnosti dodali še neko novo vrednost, ki bi širila obzorja. Učitelji imamo tukaj veliko možnosti. Sodelujemo lahko s kolegi znotraj šole, povezujemo se lahko z drugimi šolami v naši domovini, lahko pa se odločimo tudi za mednarodno sodelovanje. Na naši šoli se odločamo za vse možnosti, v tem članku pa bi vam rada predstavila sodelovanje OŠ Trbovlje v mednarodnem projektu Comenius – šolska partnerstva. Morda je prav, da na začetku dodam, da bom izkušnjo opisala s svojega zornega kota ter z vidika sodelavcev. To poudarjam, saj bom tako laže razložila svoja in njihova občutja pred, med in po končanem projektu.

Kako smo se odločili za sodelovanje? Na prvo mesto moram postaviti vzpodbudo s strani naše ravnateljice, ki nas je seznanila z možnostjo vključitve v takšen projekt. Bilo je v začetku šolskega leta 2003–2004. Njeno navdušenje je bilo veliko, moje malo manjše, saj s tem nisem imela prav nobenih izkušenj. Kako? Kaj pa če ...? In še mnogo vprašanj, ki so ponujala skupen odgovor: kjer je volja je tudi pot. Odločila sem se poskusiti. Najprej sem razmislila, koga na šoli bi povabila k sodelovanju. Jasno je bilo namreč, da bo šlo za delo, ki bo naporno in ga posameznik ne bo mogel opraviti. Ne samo to. V teh letih se je večkrat potrdilo, da gre za projekt, ki ne more teči, še manj pa je lahko dober, če zanj ne navdušiš najprej svojih kolegov in nato otrok.

Ko je bila ožja skupina učiteljev oblikovana, se je začelo spoznavanje Comeniusa kot dela programa Vseživljenjskega učenja, namenjenega sodelovanju šol in učiteljev. Na spletni strani Centra RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja – CMEPIUS smo našli

opis in namen programa ter ostale pomembne podatke, ki so bili dovolj, da smo začeli z iskanjem partnerjev. Zastopili smo se v bazo za iskanje podatkov – Partbase in se pri tem predali svojim željam. Kako smo iskali? Želite iskren odgovor? Po intuiciji in simpatičnosti, ki jo je, ali pa tudi ne, ponudil opis šol v tej bazi. Seveda je bilo prvo vprašanje, kam bi radi potovali. Ker sem sama profesorica francoščine in zgodovine in ker je bila druga navdušenka profesorica angleščine, sta se prvi državi samodejno izpisali na vrh seznama. Koga še iskati vnaprej? Od tod je bilo veliko lažje, saj ko smo vzpostavili stik s šolama iz Le Thora v Franciji in iz Accringtona v Veliki Britaniji, ni bilo treba iskati nič več. Ti dve šoli sta po svoji strani vzpostavili stike še s šolami iz Romunije, Danske in Švedske. Bilo nas je torej šest, ostali, nam »podarjeni«, pa več kot zanimivi. Po glavi mi je takrat rojilo šolsko delo, priznam, pa tudi potovanja, spoznavanje drugih civilizacij in kultur, prvi let z letalom, delo s tujci, ki so se mi v tistem trenutku zdeli precej »boljši« od mene in še mnoge stvari.

Moje prvo potovanje je bilo v decembru 2003. Na pripravljani sestanki smo se odpravili v Veliko Britanijo. Pred odhodom mi je rojilo po glavi mnogo vprašanj. Kaj moram vedeti, imeti s seboj, kako bo z jezikom? Zadnje naj ne bi bila težava in se je potem tudi izkazalo, da je bil strah popolnoma odveč. Skozi celotna tri leta smo se vsi, ki smo sodelovali, izkazali za odlične govorce, večinoma v angleščini, jaz in moji učenci pa tudi v francoščini. Prvi stik je bil več kot simpatičen. Na letališču smo se dobili predstavniki vseh šol, naš razpoznavni znak pa je bil napis »Comenius« v rokah. Vsi, razen naju z ravnateljico, so imeli s takšnim sodelovanjem že izkušnje, zato so tja prispeli mnogo bolj sproščeni, njihovo razpoloženje pa se je preneslo na naju že isti večer in delo je steklo. Moram priznati, da je bila ravnateljica veliko bolj mirna kot jaz in me je vseskozi mirila, češ, naj si ne delam skrbi. »Oni že imajo izkušnje, zato bo lažje.« Imela je prav. V petih dneh smo se spoznali, sestavili projekt, izmenjali vse kontaktne podatke, si ogledali šolo in njihovo delo ter se polni zaleta vrnili domov.

Projekt, ki je bil za razliko od sedanjih, ki so dvoletni, takrat triletni, smo poimenovali **PODOBNOSTI IN RAZLIKE V NAŠI PRETEKLOSTI, SEDANJOSTI IN PRIHODNOSTI**: Kvaliteta izobrazbe in življenja. V načrtu smo zapisali, da želimo zbrati in opazovati informacije iz preteklosti, sedanosti in prihodnosti učencev, družin in učiteljev iz sodelujočih držav, da bi razumeli vlogo, ki jo igramo kot sedanji prebivalci Evrope in kot del prihodnje globalne družbe. Vse to je v skladu z idejo takšnih povezovanj; v programu Comeniusa namreč piše, naj bi sodelujoči v aktivnostih programa razvili poznavanje in razumevanje evropske kulturne in jezikovne raznolikosti, mladim pa naj bi pomagali pridobiti osnovne življenjske spretnosti. Kljub evropski širini projekta pa je v njem bil opazen izjemen poudarek, ne samo na evropski dimenziji ampak tudi na nacionalni in lokalni ravni.

Sestavili smo okviren program za tri šolska leta in izpolnili prijavo, ki smo jo oddali na nacionalne agencije. Koordinatorica projekta je bila francoska šola. Takrat se mi je zdelo, da opravlja izjemno težko in zahtevno delo. To je bilo res, a danes vem, da bi to zmogli tudi mi. Sledilo je čakanje in končno novica, da je naš projekt tako dobro zasnovan, da so nam bila dodeljena sredstva za njegovo izvajanje, in lotili smo se dela. Seveda so bili občutki takrat nepopisni. Dobili smo prvo potrditev, da delamo prav.

V šolskem letu 2004–2005 smo se odločili raziskovati našo preteklost. Na sestanku smo se dogovorili, da bi bilo najbolje, da vsaka država predstavi tiste dele iz svoje zgodovine, ki so bili zanjo pomembnejši in drugim morda manj znani. Spet druge teme so nam omogočale primerjavo, saj so nam bile skupne. Učenci so preučevali in predstavili industrijsko revolucijo, prvo svetovno vojno,

gospodarsko krizo ter padec komunizma. To smo ostalim predstavljali z multimedijskimi predstavitevami, ki so preko besedila, fotografij, zvočnih in video posnetkov ter izdelkov učencev prikazale nacionalno zgodovino posamezne države in povezanost preteklih dogodkov s sedanostjo.

Naše aktivnosti smo določili po mesecih. Poleg že navedenega pa smo v prvem letu počeli še naslednje stvari:

- izdelali smo spletno stran (<http://comenius0407.free.fr/index.html>);
- 14 dni smo si vsakodnevno izmenjevali fotografije iz šolskega vsakdana in pošiljali vremensko poročilo;
- izvedli smo dva koordinatorska sestanka (To je bil najboljši del!);
- v decembru smo si izmenjali voščilnice in fotografije, ki so prikazovale našo šolo in dom v tem čarobnem mesecu;
- izmenjali smo si turistične brošure;
- praznovali 200-letnico rojstva Hansa Christiana Andersena in
- izpolnili prijavo za naslednje šolsko leto.

V vseh treh letih sodelovanja smo skrbeli, da smo s svojim delom seznanjali vse na šoli, starše ter preko medijev tudi lokalno skupnost. Še posebej zanimivo je bilo sodelovanje učencev v radijskem programu za mladino na lokalni radijski postaji.

V drugem letu sodelovanja (2005–2006) je bila tema sedanost. Vrstile so se naslednje aktivnosti:

- dnevna izmenjava fotografij (z vnaprej določeno temo) in komentarjev;
- dopisovanje v angleškem in francoskem jeziku (preko klasične in e-pošte);
- primerjava življenja s pomočjo vprašalnika (o učiteljih in šoli, vsakdanjem življenju, cenah ...);
- učenci so pisali dnevnike ter to nadgradili z dnevniki enega tedna;
- sestavili smo zgodovinsko-geografske kvize za ostale države;
- praznovali smo dan Evrope;
- izvedli smo videokonferenco;
- imeli smo dva koordinatorska sestanka ter
- poslali naše učitelje v Francijo, učence in učitelje pa v Veliko Britanijo (za teden dni!).

Komunikacija med koordinatorji je potekala skoraj vsakodnevno, a najmanj dvakrat tedensko. Lahko jo opišem kot izvrstno. Olajšala nam je delo, saj smo vsi bili o vsem sprotno obveščeni, naše delo pa smo lahko usklajevali.

V zadnjem letu sodelovanja pa smo bili usmerjeni bolj futuristično, naše vodilo je bila namreč prihodnost. V šolskem letu 2006–2007 smo:

- znova imeli koordinatorski sestanek;
- izmenjali fotografije in opise prvega šolskega dne;
- si pošiljali razglednice iz celotne domovine;
- pisali pesmi o prihodnosti;
- razmišljali o lastni prihodnosti (Ko bom velik, bom ...);
- likovno in literarno ustvarjali na temo prihodnosti (šola, transport, dom, moda...);
- izdelovali plakate na temo Kako rešiti Zemljo;
- izvedli obisk učiteljev in učencev v Franciji;
- skozi vse leto pa smo pripravljali gradivo za izdajo naše končne publikacije – knjige.

V vseh treh letih smo razvijali kreativnost učencev na vseh področjih. Trudili smo se, da je bilo čim več aktivnosti del učnega načrta in letnih delovnih priprav učiteljev. Izdelkov z likovnega področja je bilo neverjetno veliko. Učenci so pesnili in se urili v učenju ter uporabi angleščine in francoščine. Izvedli so plesno koreografijo na temo Grdega račka. Spoznali so tuje dežele, njihove običaje in ljudi. Peli so pesmice in tujcem predstavili svojo domovino z različnih vidikov in področij, zato lahko z gotovostjo trdim, da je imelo naše delo velik vpliv na rast domovinskih čustev in ponosa. Vse, kar so učenci pripravili, smo razstavljali in predstavili na različne načine. Imeli smo svojo spletno stran, objavljeni so bili članki

o našem delu v časopisu, intervjuji na radiu, med učenci, učitelji in starši se je širila beseda o našem delu. Ob koncu vsakega šolskega leta ter ob koncu projekta pa smo izvedli tudi evalvacijo in vsi – učenci in učitelji – kritično ocenili naše delo. Moram povedati, da se je Comenius na naši šoli »prijel«. Učitelji smo se trudili, čeprav se je včasih dogajalo, da je to zahtevalo dodatne napore in čas. Še posebej dobro smo se izkazali v vlogi gostiteljev. Bilo je naporno, a uspešno smo prišli do cilja. Naše delo je veličastno in vsi smo ponosni nanj. Kaj pa imam jaz osebno od tega? Osebno zadovoljstvo, profesionalni uspeh, prijatelje po Evropi ...

Če je program Comenius namenjen dvigu kakovosti šolskega izobraževanja v Evropi, potem smo ta cilj vsakakor dosegli. Naša samopodoba se je močno dvignila in nam dala moč in željo po nadaljnjem mednarodnem sodelovanju. Že v letu 2007–2008 smo iskali nove poti ter s turško in bolgarsko šolo v enoletnem projektu EU DIALOGUE AWARD s pridnim delom izvedli odlično delo ter med 107 projekti zasedli 6. do 10. mesto. Osvojili smo tudi denarno nagrado. In še nekaj: V dneh, ko za vas pripravljam tale članek, začinjamo na naši šoli nov projekt Comenius s Turki, Španci, Poljaki in Italijani. Na šoli sem brez težav dobila sodelavce. Tokrat bomo koordinatorji. Veselimo se naslednjih dveh let.

PIZZERIA FOCULUS
Gregorčičeva 3, Ljubljana
tel.: 01/421-92-95; www.foculus.com
- 66 vrst pizz
- solate velikanke
- torte, pite in druge sladice

PIZZERIA PARMA
Trg republike 2, Ljubljana (pasaža Maximarketa)
tel.: 01/426-82-22; www.foculus.com
- pizzerija z najdaljšo tradicijo v Sloveniji
- originalne pizze
- odlične solate

Razmišljanja o španščini ob predlogu *Pravilnika o postopnem uvajanju drugega tujega jezika v osnovnih šolah*

izr. prof. dr. Jasmina Markič, Vodja katedre za španski jezik

Oddelek za romanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Zelo sem bila presenečena, ko sem zvedela, da se s predlogom za novi *Pravilnik o postopnem uvajanju drugega tujega jezika v osnovnih šolah* (4. člen) na osnovnošolski ravni ukinja možnost poučevanja tujih jezikov razen izrecno navedenih in to ravno v obdobju, ko se Evropska unija, ki ji je do konca junija predsedovala Slovenija, usmerja k večji raznolikosti poučevanja tujih jezikov, ko se odpirajo vse meje, ne samo za prosti pretok blaga, kapitala in ljudi, temveč tudi znanja in jezikov. Vsem je znano, da je španščina (tako kot angleščina) drugi svetovni zahodni jezik s skoraj 400 milijoni govorcev (po uradnih strokovnih ocenah bodo angleščina, španščina in kitajščina prevladujoči jeziki 21. stoletja) in se poučuje kot tuji jezik v večini držav sveta ne samo v Evropi (v šolah v ZDA je obvezni tuji jezik ravno španščina, na Japonskem in Kitajskem je izredno popularna, v Braziliji je obvezni učni predmet na vseh stopnjah izobraževanja ...). Zato preseneča odločitev Slovenije, da se španščine ne vključi v *Pravilnik o postopnem uvajanju drugega tujega jezika v osnovnih šolah*. Poučevanje španščine kot tujega jezika je v Sloveniji doživelo pravi razcvet. Na srednjih šolah se uči španščine 3000 dijakov (letos je maturo iz španščine opravljalo okoli 300 kandidatov), na osnovnih šolah se uči španščine kot izbirnega predmeta 1440 učencev, na fakulteti imamo v vseh letnikih rednega in izrednega študija redno vpisanih več kot 350 študentov.

Zanimanje za španščino v Sloveniji, v državah EU in drugod po svetu strmo narašča. Potrebe po znanju španščine v Sloveniji so vedno večje, primanjkuje dobrih prevajalcev na vseh področjih, sodnih in konferenčnih tolmačev ter strokovnjakov z vseh področij z znanjem španščine. Španija (cca 45 200 000 prebivalcev) je članica EU z zelo hitro gospodarsko rastjo, države Latinske Amerike (Argentina, Bolivija, Čile, Dominikanska republika, Ekvador, Gvatemala, Honduras, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Mehika, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Peru, Salvador, Urugvaj,

Venezuela in Portoriko, teritorij ZDA s samoupravo) in Afrike (Ekvatorialna Gvineja), kjer je španščina uradni jezik, so države, ki so gospodarsko izredno zanimive tudi za naša podjetja in kjer je znanje španskega jezika nujno za sklepanje poslov. Z angleščino se v teh državah ne da poslovati. Tudi v drugih državah, kjer španščina ni uradni jezik, je veliko špansko govorečih ljudi: v ZDA jih je približno 40 milijonov, na Filipinih skoraj dva milijona, veliko jih je tudi v Maroku, Izraelu, Avstraliji. To so splošno znani uradni podatki.

Pomen, ki ga ima Latinska Amerika za Slovenijo, je vedno večji, kar dokazujeta tudi uradni obisk predsednika Slovenije dr. Danila Türka v državah Latinske Amerike v marcu in aprilu 2008, in V. vrh EU-LAK (Evropska Unija – Latinska Amerika in Karibi) maja meseca 2008, ki je potekal v Limi pod predsedstvom Slovenije, da ne omenjamo vedno tesnejših poslovnih vezi in številnih slovenskih podjetij, ki delujejo v teh državah. Zanimiv je tudi podatek o spletnih jezikih (vir je Global-reach): prevladujoči spletni jezik je še vedno angleščina, vendar ima angleščina le 35 % delež vseh jezikov na spletu, sledijo ji kitajščina (14 %), španščina (9 %), japonsčina (8 %), nemščina (7 %), korejščina, francoščina in italijanščina (vsak s 4 %), portugalsčina (3 %), irščina (2 %) in vsi ostali jeziki (10 %). Potrebe po znanju španščine ne naraščajo samo na političnem in gospodarskem področju, temveč tudi na športnem in kulturnem (glasba, gledališče, književnost, likovna umetnost ...). Gre za izredno bogat in raznolik kulturni prostor. Prav tako je na študijskem in znanstveno-raziskovalnem področju sodelovanja vedno več. Zelo visoke so številke izmenjav profesorjev in študentov v okviru evropskih programov, kot sta npr. Socrates–Erasmus in Erasmus Mundus. Vključevanje v evropske in mednaro-

dne raziskovalne projekte, kjer so vodilni partnerji španske univerze, narašča, krepijo se meduniverzitetne povezave s španskimi in latinskoameriškimi univerzami. Pogoste pa so tudi povezave, pobratenja in medsebojno sodelovanje slovenskih in španskih srednjih šol.

Ne nazadnje pa ne moremo in ne smemo pozabiti tesne povezave Slovenije, Slovencev in slovenščine s špansko govorečo Argentino in močne slovenske skupnosti v tej državi. Lahko pa pogledamo zadevo z druge plati: v Sloveniji živi in dela zelo veliko ljudi, ki jim je materni jezik španščina in so si v naši deželi našli svoj drugi dom ter si stkali močne človeške, kulturne in poslovne vezi.

Res ne razumem te odločitve in tega zapiranja v ozke okvire. Učencem in dijakom je učenje španščine in spoznavanje špansko govorečega sveta v veliko veselje, šole v Sloveniji morajo celo omejevati razrede za učenje španščine, ker je toliko zanimanja. Zakaj ne bi pustili odprtih vrat vsem tujim jezikom predvsem pa španščini kot pomembnemu evropskemu in svetovnemu jeziku, ki ima celo sprejet *Učni načrt za učenje španščine v osnovni šoli*? Zakaj se ne bi osnovne šole na podlagi svojih finančnih in kadrovskih možnosti ter interesa učencev in njihovih staršev same odločale, kateri jezik bodo poučevale?

svit
pirina JABLAN štruca
Za dobro jutro!
Hej, ne odhajaj od doma brez zajtrka!
Pojdi raje s kosčkom dobrega kruha v roki.

Košček pirine JABLAN štruca vas že zjutraj napolni z energijo, ne s praznimi kalorijami. Ne glede na to, kako zelo se vam zjutraj mudi, si lahko privoščite enostavno razkošje: kosček odličnega polnovrednega kruha z dodanimi jabolki in sončničnimi semeni ne potrebuje nobene spremljave. Zajtrkujte odličnost: ker s takim zajtrkom **poskrbite za boljši izkoristek energije čez ves dan**, ker ste tako boljše pripravljene na stresne ure pred vami, ker vam s svojim okusom **prebudi vse čute!**

Svit. Kruhi dobrega življenja. Za ves dan!
Končno nekaj novega pod soncem!

MLINOTEST

Uvajanje obveznega drugega tujega jezika v osnovni šoli

**red. prof. dr. Branka Kalenić Ramšak, Univerza v Ljubljani,
Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti**

V letošnjem šolskem letu (2008/09) je stopil v veljavo Pravilnik o postopnem uvajanju drugega tujega jezika v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju v osnovni šoli. Letos bo 48 (oz. 10 %) izbranih osnovnih šol v Sloveniji uvedlo obvezni drugi tuji jezik v 7. razredu, do leta 2010/11 pa naj bi s poučevanjem drugega tujega jezika kot obveznega predmeta pričele vse slovenske osnovne šole.

Kljub številnim pomislekom, da je starost 12 oz. 11 let prezgodnja za učenje drugega tujega jezika (bolj naravoslovno usmerjenim otrokom lahko učenje dveh tujih jezikov v tako zgodnji dobi predstavlja tudi učni problem), se zdi na prvi pogled uvajanje drugega tujega jezika zanimiv učni izziv, ki je povsem v skladu z jezikovno politiko Evropske unije o zgodnjem učenju tujih jezikov. Ker je slovenščina materni jezik manj kot dvema milijonoma ljudi, se tujih jezikov moramo učiti, mladi še toliko prej in intenzivneje, kajti le s primernim odnosom do materinščine in z bogatim znanjem tujih jezikov bodo v prihodnosti lahko pridobivali nova znanja in se primerno zaposlovali. Vemo, da se otroci učijo tujih jezikov veliko lažje kot odrasli in da z usvajanjem novih jezikovnih vsebin nimajo večjih težav. Vendar ko Pravilnik, ki naj bi uvedel pozitivne premike v slovenski jezikovni politiki, začnemo podrobneje prebirati, ugotovimo, da vsebuje več nelogičnosti in neživiljenjskih zahtev do šol, otrok in seveda staršev.

S prvo pomembnejšo težavo se soočimo že v 4. členu, ki natančno določa nabor tujih jezikov, ki naj bi se jih otroci učili kot drugi tuji jezik. To so nemščina, italijanščina, madžarščina, hrvaščina, francoščina in angleščina. Avtorji Pravilnika so strokovnjaki Zavoda za šolstvo in Ministrstva za šolstvo in šport, ki so se od-

ločili za omejitev ponudbe tujih jezikov – obvezen drugi tuji jezik naj bi bili jeziki sosednih držav, angleščina in francoščina. Vendar je tako izpuščenih več tujih jezikov, kot je na primer španščina, ki so se na šolah že sedaj poučevali kot izbirni predmeti, in jih šole zaradi Pravilnika sedaj ne morejo ponuditi kot obvezni drugi tuji jezik. Kot profesorica španskega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani sem začudena, da je potrebno s pravilnikom omejevati izbiro drugega tujega jezika, ko pa je izbira omejena že s kadrovskimi možnostmi posamezne šole.

Ker sem pred leti sodelovala pri maturitetni in kurikularni prenovi, vem, da smo se vedno zavzemali za enakopravnost tujih jezikov. Tako smo lahko uvedli tudi španščino v osnovne in srednje šole. Kakršnakoli delitev na »velike« in »majhne« ali za Slovenijo *hic et nunc* »pomembne« in »nepomembne« jezike ne zdrži nikakršne resne strokovne debate.

Španščina je v zadnjih desetih letih doživela v našem šolskem sistemu neverjetno ekspanzijo: učijo se je na več deset srednjih šolah po celi Sloveniji (več kot 3500 dijakov), na maturi je eden najbolj priljubljenih predmetov, fakultativno jo imajo že na številnih osnovnih šolah (približno 30). Dijakom učenje španščine in spoznavanje špansko govorečega okolja prinaša veliko zadovoljstva,

prav na vseh šolah morajo razrede za učenje španščine omejevati, ker je preveč prijavljenih. Zakaj sedaj s togimi pravili ukinjati dobro prakso, ki je že preizkušena in so rezultati tako vzpodbudni? Španščina je namreč zelo razširjen svetovni jezik in njene ekspanzije nismo zaznali samo v Sloveniji zaradi »telenovel«, temveč je to svetovni pojav, ki ga beležijo tako v Evropi kot Združenih državah Amerike in državah Latinske Amerike, kjer govorijo portugalsko (v Braziliji je postala španščina celo prvi tuji jezik pred angleščino).

Šole se bodo sedaj morale tudi kadrovske preusmeriti na tisti tuji jezik, ki ga bodo izbrale skupaj s starši učencev 7. razredov med ponujenimi »predpisanimi« tujimi jeziki. Tu pa se pojavita še drugi dve resni težavi Pravilnika. Za vsak izbrani tuji jezik se morajo pisno strinjati vsi starši; če se o uvajanju izbranega tujega jezika ne strinjajo starši samo enega otroka, se tistega jezika ne bo učil nihče. Prav tako je nesmiselno, da lahko na šoli izberejo samo en obvezni drugi tuji jezik, tisti pa, ki se želijo učiti drugih tujih jezikov, navedenih v Pravilniku, pa morajo poiskati tisto osnovno šolo, na kateri ta jezik ponujajo kot učni predmet. Jasno je, da starši v 7. razredu

svojim otrokom večinoma ne želijo spreminjati šolskega okolja. Zato se bodo otroci pač morali prilagoditi togim birokratskim členom, kar v našem šolskem sistemu ne bo prvič, in sprejeti dejstvo, da se bodo učili tisti tuji jezik, ki jim ga bo njihova osnovna šola ponudila. Mnogim bo takšna prisila verjetno zagrenila šolski vsakdan in prav gotovo ne bo pozitivno vplivala na njihov že tako učno preobremenjen psihofizični razvoj.

Še vedno vsi iz Pravilnika »izobčeni« tuji jeziki ostajajo v naboru izbirnih predmetov, vendar vemo, da bo zelo malo tistih otrok, ki se bodo učili treh tujih jezikov, če že pri uvajanju obveznega drugega tujega jezika obstajajo utemeljeni strokovni pomisleki.

Ker je projekt uvajanja obveznega drugega tujega jezika v tretjem vzgojno-izobraževalno obdobju osnovne šole šele na začetku svoje poti, je smiselno, da ga sedaj dopolnimo, spremenimo in mu vdihnemo več življenja, ki nam ga narekuje šolska praksa. Upajmo, da bodo pristojni na Zavodu za šolstvo in na Ministrstvu za šolstvo in šport imeli dovolj posluha za predlagane spremembe in da bodo vendarle prisluhnili tistim, ki morajo neživiljenjske člene izvajati v vsakdanji šolski praksi.

Pošta Slovenije d.o.o., Slomškova trg 10, Maribor

www.posta.si

Najlepša znamka na svetu!

Ustvarite najlepšo znamko na svetu, ki bo prikazovala vaše nepozabne trenutke.

Izberite svojo najljubšo fotografijo in ustvarite **osebno poštno znamko** ter na edinstven način zaznamujte svoje dragocene življenjske trenutke.

Informacije in naročilo osebnih poštne znamk na: **02 449 2245**,
na osebne.znamke@posta.si ali na www.posta.si.

Zanesljivo vsepovsod

POŠTA SLOVENIJE

POŠTA IN FINANCE

Agencija25

Didakta/25

Jedraska energija je ekološko odgovoren način proizvodnje elektrike

Govoriti in pisati o okolju in ekologiji je danes zelo moderno. To je zelo spodbudno in del zaslug za tako pozitiven odnos ima prav gotovo tudi šolstvo, ki tudi odpira takšna vprašanja v vsakodnevnem ukvarjanju in delovanju. To dokazuje tudi vedno večje število projektov v šolstvu, ki so tako ali drugače povezani z ekologijo. Trajnostni razvoj je besedna zveza, ki jo srečujemo iz dneva v dan pogosteje in kot zamisel predstavlja vzorec uporabe virov, ki zadovolji potrebe ob ohranjanju naravnega okolja, torej zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih rodov. Zavezanost k tej ideji predstavlja odgovorno ravnanje z dobrinami, ki so nam podarjene oziroma predane v upravljanje od naših prednikov in ki smo jih dolžni ohraniti in negovati za naše otroke, vnuke in pravnuke. Vzgojanje zavesti, odgovornosti ter odnosa do tega področja prispeva šolstvo, katerega vloga je v tem procesu mnogo večja, kot se zdi morda na prvi pogled.

Potreba po električni energiji je ena izmed osnovnih potreb današnjega rodu in predstavlja temelj naše družbene ureditve. Brez elektrike in brez rezervnega napajanja bi svet kot ga poznamo obstal, saj bi v trenutku prenehali delovati komunikacijski sistemi, bančni sistem, številni proizvodni procesi in mnoge druge javne službe. Zato je potreba po elektriki prav gotovo ena izmed potreb, ki jo želimo danes zadovoljiti, pri tem pa mislimo tudi na prihodnje rodove. Poleg tega se Slovenija danes sooča še s pomembno uvozno odvisnostjo na področju električne energije. Zato je danes skrajni čas, da poiščemo pravi odgovor na vprašanje, kateri vir električne energije je trajnosten?

Pri ocenjevanju trajnostni posameznega vira energije se ne smemo ozirati samo na vplive na okolje, in brez pomisleka odgovoriti: »obnovljivi viri energije«. Kajti trajnosten vir ne ogrozi niti prihodnjih niti sedanjega rodu, to pa pomeni, da mora trajnostni vir poleg okoljskih izpolniti tudi ustrezne ekonomske in družbene kriterije. Uporaba geotermalne energije za pridobivanje elektrike je okolju zelo prijazna, a hkrati zelo draga. Dragi viri energije pa imajo negativen vpliv na družbo in ekonomijo, saj niso družbeno pravični in lahko povzročijo učinek energetske revščine, zaradi katere bi si lahko vse prednosti elektrike privoščili samo še bogatejši družbeni sloji.

Pri ocenjevanju trajnosti posameznega vira se tudi ne smemo osredotočiti samo na fazo proizvodnje elektrike, temveč se moramo vprašati tudi kakšen vpliv na okolje ima izgradnja posamezne elektrarne. Hidro elektrarne in sončne elektrarne med obratovanjem skoraj ne vplivajo na okolje. Izgradnja hidro elektrarne pa spremeni celotno strugo reke, med proizvodnjo PV celic, ki so potrebne v sončnih elektrarnah pa se uporabljajo številne kemikalije, ki lahko ob nepravilni uporabi močno škodujejo okolju.

Zato različne načine pridobivanja elektrike z vsemi pripadajočimi aktiv-

nostmi razvrstimo v t.i. energetske verige. Na primer veriga s premogom vključuje vse dejavnosti od pridobivanja premoga v rudniku, prevoz premoga, izgradnja termoelektrarne, uporaba premoga in odlaganje pepela. Poleg tega poznamo še energetske verige z oljem, naravnim plinom, hidro, jedrska, vetrna, sončna...

Kadar smo pred leti govorili o neokrnjeni naravi, smo mislili na čist zrak, čiste vode in zdravo okolje. Onesnaževalci so bili predvsem prah, razni dimni plini, odpadki, komunalne deponije, strupeni izpusti in kemikalije in še bi lahko naštevali. Skupaj smo se potrudili in iz našega okolja v zadnjih nekaj desetletjih odstranili ali zmanjšali vpliv številnih onesnaževalcev. Zrak v naših mestih je čistejši, komunalne deponije so sodobno urejene, dimni plini se filtrirajo in čistijo. Med tem procesom pa se je pojavil »nov onesnaževalec«, o katerem pred desetimi leti še nismo razmišljali.

Znanstveniki so v začetku minulega leta prvič jasno sporočili, da se podnebne spremembe in segrevanje Zemlje že dogajajo in da so predvsem posledica človekovih dejavnosti. Povzročajo jih namreč izpusti toplogrednih plinov, ki jih v ozračje spušča človek s svojimi dejavnostmi. Eden najpomembnejših toplogrednih plinov je ogljikov dioksid (CO₂), ki ga v ozračje spuščajo tudi industrijsko razvite družbe in države, med njimi tudi Slovenija.

Kadar dandanes mediji govorijo o ekologiji in ohranjanju okolja najprej in najpogosteje pomislimo na učinek tople grede in spremembe okolja na globalni ravni. Večje količine toplogrednih plinov v ozračju prav gotovo spreminjajo okolje na globalni ravni. V kakšni obliki in kako hude bodo te spremembe, danes še ni povsem jasno. Poročila klimatologov, da se podnebne spremembe dogajajo hitreje kot je bilo pričakovano, pa nas prav gotovo ne navdajajo s pretiranim optimizmom. Zato moramo ukrepati že danes ter hitro in učinkovito zmanjšati emisije toplogrednih plinov v ozračje.

Proizvodnja elektrike je pomemben vir toplogrednih plinov, zato je v ospredju sodobnih prizadevanj elektrogospodarstva iskanje proizvodne verige, ki proizvaja čim manj toplogrednih plinov. V jedrski elektrarni Krško nastane več kot 40 % vse električne energije proizvedene v Sloveniji, in to brez izpustov toplogrednih plinov in drugih onesnaževal zrak. Zaradi tega letno "privarčujemo" tri do štiri milijona ton izpustov CO₂, kolikor bi ga proizvedla podobna termoelektrarna. Tako jedrska elektrarna prispeva k ohranjanju globalnega naravnega okolja, lokalno pa vpliva s segrevanjem savske vode za največ 3 stopinje. Vpliv sevanja iz elektrarne na okolje je resnično tako majhen, da je praktično zanemarljiv, a kljub temu strogo nadzorovan. Tako vemo, da je tudi ob sami ograji elektrarne sevanje iz elektrarne več kot tisoč-krat šibkejše od sevanja naravnega okolja. Analize kažejo, da lahko Slovenija zagotovi trajnostni razvoj samo s povečanjem deleža jedrske elektrike.

Akcijska ponudba knjig založbe

DIDAKTA

Knjige, ki puščajo sledove ...

Kompetentni otrok

Jesper Juul

 250 strani, mehka vezava z zavihki, 15 x 23 cm

Redna cena: 29,90 €

24,90 €

To sem jaz! Kdo si pa ti?

Jesper Juul

 90 strani, mehka vezava z zavihki, 15 x 23 cm

Redna cena: 19,90 €

17,90 €

Knjigi Jesperja Juula!

Mala koala pri kosilu, Mala koala se kopa

Nadia Berkane

 16 strani, penaste platnice, 15 x 15 cm

Redna cena: 9,90 € / izvod

5,90 € / izvod

Moj prvi album

*Knjiga za spomine, koledar
in merilni trak*

 64 strani, penaste platnice, 22,5 x 26,9 cm

Redna cena: 19,90 €

17,90 €

Naročite si nov brezplačni katalog:

 04 5320 210 in www.didakta.si

Nosečnost od tedna do tedna

Mag. Stanko Pušenjak dr. med.

96 strani, špiralna vezava, 21 x 21 cm

Redna cena: 19,90 €
14,90 €

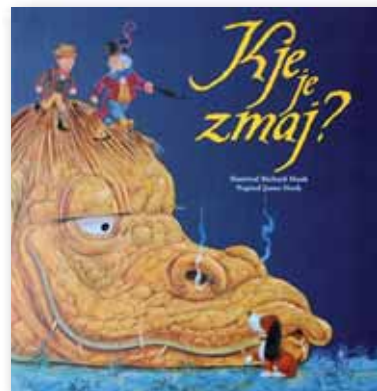

Kje je zmaj

Jason Hook

20 strani, trda vezava, 25 x 25 cm

Redna cena: 17,90 €
12,90 €

Koledar za bodoče starše!

Otroško spanje - brez joka v sanje Z otrokom lahko sodelujete

Elizabeth Pantley

228 strani, mehka z zavihki, 15 x 23 cm

Redna cena: 19,90 € / izvod
14,90 € / izvod

Jogijska kuharica

Svami Saradananda

160 strani, trda vezava, 17 x 28 cm

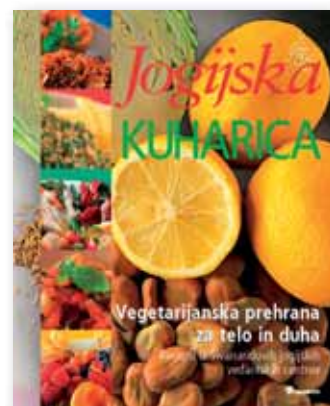
Redna cena: 29,90 €
19,90 €

Večerja s prijatelji

Jane Price

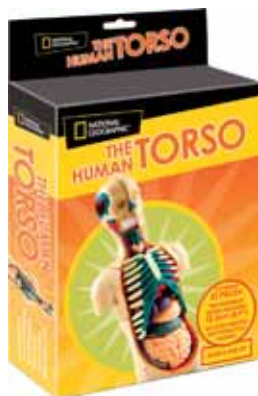
256 strani, mehka vezava, 23,5 x 28 cm

Redna cena: 29,90 €
24,90 €

Zanimivi recepti, ki jih preprosto morate imeti!

 NATIONAL GEOGRAPHIC

Človeško telo

National Geographic

Redna cena: 15,90 €
12,90 €

Set za izdelavo vulkana

4M

Redna cena: 9,90 €
7,90 €

Naročite si nov brezplačni katalog:

Knjiga dr. Franceta Bučarja!

Knjigo Franceta Bučarja bi moral prebrati vsak politično ozaveščen Slovenec. Kajti, kot je pravilno rekel Winston Churchill, samo tisti, ki gleda jasno v preteklost, vidi daleč v prihodnost. (Dr. Jože Pirjevec)

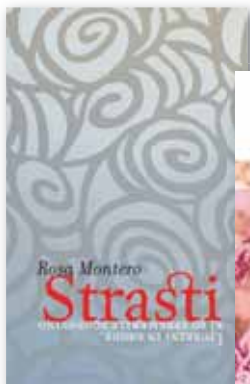
Rojstvo države

dr. France Bučar

318 strani, mehka vezava z zavihki, 16 x 21,5 cm

Redna cena: 24,90 €

19,90 €

Strašti

Rosa Montero

Ljubezni in usode, ki so spremenile zgodovino!

235 strani, mehka vezava z zavihki, 14 x 23 cm

Redna cena: 24,90 €

9,90 €

Velika ljubezen

Sarah Dunn

200 strani, mehka vezava z zavihki, 22 x 14 cm

Redna cena: 19,90 €

9,90 €

Slovenske stene

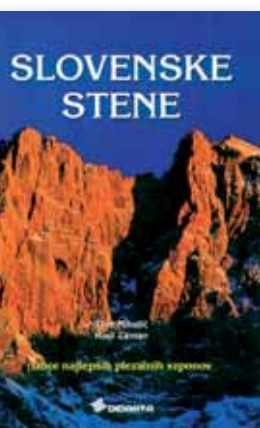
Tine Mihelič, Rudi Zaman

Izbor najlepših plezalnih vzponov!

430 strani, trda vezava, 22 x 16,5 cm

Redna cena: 39,90 €

19,90 €

Zbirka Marjetice: Fižolček, ogelček in slamica Bela kačica s kronico Boter petelin

Marjeta Zorec, Marjana Miš-Šegula

20 strani, trda vezava, 19,5 cm x 19,5 cm

Redna cena: 14,90 € / izvod

9,90 € / izvod

Slovenske ljudske pravljice

Kaj zmorejo stroji: Na tih, V zraku

Ian Graham

36 strani, trda vezava, 23,5 x 30 cm

Redna cena: 12,90 € / izvod

9,90 € / izvod

Stripi legendarnih junakov Asterixa in Obelixa!

Asterix Gladiator
Asterix Zlati srp
Asterix Spopad
poglavarjev
Asterix Na olimpiadi
Asterix in Briti
Asterix Legionar
Okrog Galije z Asterixom

Gosciny, Uderzo

48 strani, trda vezava, 21 x29 cm

Redna cena: 14,90 € / izvod

9,90 € / izvod

NAGRADNA IGRA OB 20-LETNICI ZALOŽBE DIDAKTA

DIDAKTA
že dvajset let

Izpolnite priloženo naročilnico z izbranimi knjigami
in se potegujte za **knjižne nagrade**
v skupni vrednosti **2.000 €**.

Nakup ni pogoj za sodelovanje v nagradni igri. Pogoji sodelovanja: V nagradni igri lahko sodelujete vsi, ki izpolnete nagradni kupon z osebni podatki in ga pošljete na sedež založbe Didakta d.o.o., Gorenjska cesta 33c, 4240 Radovljica. Žrebanje bo potekalo v prostorih založbe 15.12.2008. Nagrajenci bodo o prevzemu nagrad obveščeni v roku 8 dni po pošti. Nagrad ni možno zamenjati za gotovino. Podatki bodo uporabljeni izključno za interne potrebe in v skladu z zakonom o varstvu osebnih podatkov. Vsi pogoji sodelovanja v nagradni igri so objavljeni na www.didakta.si.

med.over.net

Najdi.si

N A R O Č I L N I C A

Naročamo:

1 x nov brezplačni knjižni katalog Didakta,

Ime in priimek (oz. naziv ustanove) _____

Naslov _____

Pošta _____

Telefon _____ Rojstni datum _____

E-pošta _____

ID za DDV (pravne osebe): _____

Datum _____ Podpis _____

Akcijska ponudba velja do 15.12.2008 oz. do odprodaje zalog. Plačilo po povzetju.
Za kupce znaša udeležba pri poštnini 1,90 EUR, pri naročilu nad 25,00 EUR pa je brezplačna.

Informacije po telefonu **04 53 20 210** ali po e-pošti zalozba@didakta.si.

Poštnina
plačana
po
pogodbi
34/4/5

DIDAKTA
Gorenjska cesta 33c

4240 Radovljica

Okoljska vzgoja na zanimiv način

Dr. Tatjana Ferjan

V sestavku želim spregovoriti o problemih v okolju na zanimiv didaktičen način, to je z igro vlog. Okoljska vzgoja naj bi tako potekala na nevsiljiv način. Z okoljsko vzgojo naj bi pri učencih zbudili nek pozitiven odnos do okolja in celosten pogled nanj.

DIDAKTIČNI PRISTOPI

Kako posredovati ekološka znanja, kakšna znanja in zakaj, so najverjetneje temeljna vprašanja, da bi učencem razjasnili današnje ekološko stanje. Kakšna naj bo okoljska vzgoja?

Ekološka problematika je za učence vedno zanimiva. Pri tem pa se odpirajo novi pogledi v zvezi z izobraževanjem in vzgojo. Okoljska vzgoja naj bo zasnovana na dilemah, problemih, razvija naj sistemsko mišljenje, poudarja kakovost in vrednote, usmerjena v akcijo, naj bo terenska itd. Prikazala bom problemski pristop in raziskovalni proces z metodo igre vlog.

- Problemski pouk je za prikaz večine ekoloških primerov uspešen, primeren in izvedljiv. Pri reševanju problemov ne gre za reprodukcijo ampak za aplikacijo izkušenj na nove spremenjene problemske situacije. Po Strmčniku (1990) so problemi enostavni, sestavljeni, različni glede na vsebinske odnose, dalje glede na reševanje, kar vse se da prikazati in uporabiti pri obravnavi ekološke problematike.
- Možno je pri didaktičnih pristopih uporabiti vzorec raziskovalnega procesa, ki se sestoji po Sagadinu iz vzorčenja, analize podatkov, razvijanja teorije, razvijanja načrta raziskave. Poročilo o primeru opisuje lokalno situacijo in vsebuje dovolj informacij za razumevanje situacije tj. za presojo lokalno pomembnih elementov in odnosov med njimi. Raziskovanje se ukvarja s procesi in se osredotoča na probleme ter prikaže podatke v besedni in slikovni obliki.
- Z metodo igre vlog se učenci približajo različnim

življenjskim situacijam, kjer prevzamejo aktivno vlogo. Z igro vlog simulirajo reševanje problemov, sprejemajo lastne odločitve, razvijajo timsko delo. Metodo igre vlog Kolbov koncept še dodatno omogoči in potrdi.

Priprava na metodo igranja vlog

Učence seznanim z metodo igranja vlog. Obrazložim jim, da se bodo v življenju srečavali s problemi, ki jih bodo morali rešiti. Pri učni uri je to poizkus take izvedbe. Pripravo izvedbe take ure bi lahko delili na več stopenj:

- načrtovanje dela;
- navodila;
- prevzem funkcij;
- izvedba problema ter
- uspešnost dela.

Pri načrtovanju dela povem celoten program. V ta namen dam učencem ustrezno literaturo, po kateri pripravijo oziroma spoznajo problem podrobno. Prostovoljno se odločijo za posamezne vloge in jih prevzamejo glede na svoja zanimanja, znanje in sposobnosti. Sledi študij problema, nato pa sama izvedba. Važen je način podajanja (igranja vlog) ob uporabi literature, slik, grafičnega gradiva in videa. Pomembna je diskusija, ki jo izvaja učenec oziroma razred kot celota. Ob zaključku je še razgovor o uspešnosti dela, pri katerem tako učenci kot tudi učitelj povedo svojo kritiko dela.

Koliko učencev je udeleženo pri igranju vlog? Število je lahko različno od enega učenca do celega razreda.

NEKAJ PRIMEROV

1. primer: Igra predavanja o naravnih parkih

Sekcija za ohranitev lepega okolja vabi na zanimivo predavanje o narodnih parkih po svetu. Glede na to vabilo učenci – raziskovalci pripravijo predavanje, s katerim želijo prikazati občudovalni odnos do okolja. Potek priprave je sledeč:

Iniciativa: spoznajmo nekaj najbolj tipičnih narodnih parkov po svetu.

Skiciranje: izdelava osnutka, delovno področje.

Načrtovanje: kdo bo delal v določeni skupini, zbiranje gradiva.

Trajanje: doma in v šoli.

Uporabljena literatura: Narodni parki sveta (Grazzini, Ljubljana, 1993).

Učenci že imajo določeno znanje o prirodnih značilnostih po svetu in na tem sloni študij narodnih parkov. Narodni park je večje naravno zaokroženo, pretežno prvobitno zavarovano pokrajinsko območje z izrednimi naravnimi značilnostmi (Leksikon: Geografija). Narodni parki niso samo zaščitena naravna danost, ampak ob njih spoznamo prirodne značilnosti in tudi estetske vrednosti.

Izvedba: 6 referentov, ki predstavijo naslednje parke: Veliki kanjon, Uluru, Manu, Serengeti, Everest, Švicarski narodni park.

Realizacija: Predavanja učencev-raziskovalcev dajejo strategijo o razvoju in ohranjanju naravne dediščine. Poslušalci so navdušeni nad lepotami, ki so jih videli, spoznali.

Sledijo vprašanja:

- Kaj je vplivalo na nastanek narodnega parka? (konvergentno vprašanje);
- Kateri so najstarejši v svetu, v Evropi in pri nas? (biografsko vprašanje);
- Kaj ste ugotovili pri študiju knjige Narodni parki sveta? (analitično vprašanje);
- Katere podatke ste odkrili v knjigi Narodni parki? (strukturno vprašanje);
- Kakšno vlogo igra Narodni park? (funkcionalno vprašanje);
- Kakšne izboljšave je prinesel čas na področju narodnih parkov? (vrednostno vprašanje) ter
- Zakaj bi ustvarjali nove narodne parke in zaščitena območja? (stimulacijsko vprašanje).

Med vprašanji je tudi dopolnitev, da imamo v Sloveniji številne lepote in tudi narodni park "Triglavski" in s tem se napove že novo predavanje, ki ga poslušalci z veseljem sprejmejo.

2. primer: Okrogla miza – diskusijski večer

Predmet: Tropski gozdovi na razprodaji

Sodelujejo ekologi, biologi, geografi, gospodarstveniki, naravovarstveniki.

Metoda: igra vlog. Učenci se vživijo v posamezne vloge in svoje funkcije izvajajo kot v dejanski situaciji. Vodi ekolog, ki v izhodišču evidentira problemsko situacijo z mislijo, da gozdove neusmiljeno sekajo. Sledi analiza. Biolog prikaže bogastvo tropskega gozda nekoč – video: zelena zaloga! Gospodarstveniki in planerji prikažejo film o spremembah v Amazoniji. Gozdovi so izkrčeni, zemlja dobi novo ceno, ljudje migrirajo, se naseljujejo v novem okolju, avtocesta odpre prostor. Geografi govorijo o krčenju gozdov, o učinkih krčenja, o neusmiljenem izkoriščanju in o posledicah. Podčrtajo problem "Gozd na razprodaji!"

Ekologi in naravovarstveniki: Kaj lahko storimo? Kako naj ukrepamo? Prikažejo gozdove prihodnosti – saditev drevja za jutri. S tem žele nakazati pot reševanja nastalega problema.

Igra teče ob ogledu videa Tropski deževni gozd – raba in izkoriščanje ter na osnovi študija literature: Gaia - modri planet, Posegi v naravo in Veliki družinski atlas.

Vprašanja poslušalcev ob okrogli mizi

- Zakaj moderna doba na drugačen način izkorišča gozd?
- Do katerih podatkov ste prišli pri raziskavi sprememb v tropskem gozdu?
- Kako si predstavljate ostre posega v tropski gozd kot je npr. gradnja avtoceste, fazend itd?
- Kakšne nove vrednosti je prineslo krčenje gozdov v pozitivnem in negativnem smislu?
- Kakšno vlogo imajo te spremembe na prostor?
- Na kakšen način bi spremenili izkoriščanje gozdov?
- Kaj predpostavljate?

Vrsta vprašanj je konvergentna, analitična, divergentna, vrednostna, funkcionalna, stimulacijska, strukturalna. Z njimi občinstvo spozna problemsko situacijo, gre preko analize do kritične točke in sprašuje po načrtu reševanja problema. Zaključki pomenijo nov vrednostni odnos do gozda.

3. primer: Igranje simpozija

Tema simpozija je ogroženo živalstvo. Učenci-raziskovalci vedo, da se živlensko okolje uničuje in se s tem uničuje nenadomestljiva dediščina.

Uničujejo se raznolikosti, povzročamo izgubo vrst. Če hočemo ohraniti bogastvo življenja, moramo ohraniti samonikel svet.

Temeljno vodilo k temu problemu je ogroženo živalstvo, kajti človek uničuje živali direktno (lov) in posredno, ker

jim uničuje življenjski prostor. Za proučitev tega problema učenci uporabijo: "Veliki atlas živali", kjer so v tretjem delu prikazani človekovi vplivi na naravo in "Kaj je svet živali", kjer avtor knjigo zaključuje z ogroženimi živalmi.

Obdelava te problematike bi bila naslednja:

- Informativna faza govori o organizaciji, kaj bodo učenci naredili doma in kako bodo svoje delo predstavili v šoli.
- Faza oblikovanja in omejitve tematskega področja določi, kaj bo obdelala posamezna skupina, dvojka ali posameznik doma (zbrati gradivo, analizirati, pripraviti za realizacijo pri pouku).

Izhodišče igre posvetovanja je referat "Ogrožene živali na Antarktiki". Avtor prikaže na videokaseti pingvine, kako bežijo pred mehanizacijo in si iščejo pot v stara vališča. Na videu vidimo tudi žalosten ulov kitov, njihovo razkosavanje ter končen rezultat na mizah sladokuscev. Ob tem referent evidentira problemsko situacijo: ogrožene živali – uničevanje živali. Nadaljnji referati so deljeni po tematskih sklopih:

- uničuje se dediščina: tu gre za analizo. Prikažejo se življenjski načini, življenjsko okolje in ogrožene živali;
- predstavitev osnovnega problema: izguba vrst;
- reševanje problema: tu so predstavljene naslednje vsebine: vloga živalskih vrtov, človek zaščitnik, nacionalni parki, možnosti za trajno gospodarjenje.

Sklepni referat je Novemu varstvu naproti in ogled narodnega parka Serengeti.

Vprašanja navzočih na simpoziju:

- Od česa je odvisno ogroženo živalstvo? (konvergentno vprašanje);
- Predstavite nekaj takih živalskih vrst? Kje živijo? (strukturno vprašanje);
- Kaj si predstavljate pod pojmom "živalski vrt"? (divergentno vprašanje);
- Kakšno vlogo igra živalski vrt, narodni park? (funkcionalno vprašanje);
- Kakšne izboljšave je prinesel čas živalskemu vrtu? Čemu danes služi? (vrednostno vprašanje) ter
- Kaj naj bi človek spremenil pri svojem odnosu do živali v naravi in v vrtovih? (stimulacijsko vprašanje).

Udeleženci zapuščajo simpozij z mislijo, da je potrebno ohraniti živalske in rastlinske vrste ter zagotoviti splošno varstvo okolja, torej imeti varovalni odnos do okolja.

UGOTOVITVE

Uporabila sem metodo igranja vlog in sicer posameznikov, skupin na primerih igre okrogle mize, simpozija in predavanja. Skupno pri tem je, da se učenci poistovetijo s prevzeto vlogo in oponašajo življenjske situacije. Kaj sem

s tem želela doseči?

Aktivnost, timsko delo, razvoj individualnih sposobnosti in simulirano raziskavo in reševanje nastalih problemov v okolju in s tem seveda razvoj novega drugačnega odnosa do okolja, to je spoznanje, da okolje pomeni določeno vrednost.

Prikazani so trije različni odnosi do okolja. Metoda igre vlog učencem omogoča, da se vživijo v posamezne vloge človeka in tako na nov način dojemajo vrednost okolja. Njihovo spoznanje je, da je vrednotenje okolja treba obravnavati z visoko stopnjo kritičnosti. Učenci naj vedo, da se vrednost elementov v okolju menja, da je različna za različne dejavnosti in da se spreminja pod vplivom človeka. Postopki vrednotenja so za učence zahtevni, vendar omogočajo učencem celostno razumevanje okolja. Z nakazanimi odnosi do prostora učenci prikažejo tudi določeno vrednost danega okolja za človeka, kajti vrednost prostora je izražena tudi v njegovem odnosu. Ker se človekov pogled na prostor in njegove danosti menja z različnim načinom življenja, se menja tudi vrednost okolja in človekov odnos do njega. Iz tega sledi, da nakazani primeri, ki so izvedeni z igro vlog, odpirajo nov pogled na okolje in njegovo vrednost.

SKLEPNE MISLI

Problemi v okolju so za učence zanimivi. Ob navedenih primerih učenci spoznajo, da ima človek različne odnose do okolja. Človek si podreja naravo in pridobiva iz nje vedno več. Izkoriščevalni odnos do okolja pride do kritične točke, nakar preraste v uničevalni odnos. Uničevalnemu odnosu pa mora slediti varovalni. Prikaz naravnih znamenitosti in lepote v pokrajinski prostorski stvarnosti vzgaja učence v smeri ohranjanja naravnih lepote in vrednotenja okolja v estetski luči. Občudovalni odnos do narave se veže z varovalnim.

Ti aspekti pomenijo določen pogled na okolje, naravo. Ob tem proučevanju in prikazovanju se razvija okoljska

NOVO! Specializirana strokovna literatura za javni sektor PRVIČ v Sloveniji!
POZOR izjemna ponudba za vse šole in vrtce!

 Prihranite 15 EUR pri nakupu priručnika Praktični vodič po računovodstvu za negospodarstvo

 Prihranite 10 EUR pri nakupu Prvega specializiranega mesečnika za Javni sektor

Naročila:
 Verlag Dashofer, založba, d.o.o.
 Dunajska 21, 1000 Ljubljana
 Faks: 01 / 4345594 - Tel.: 080 80 92
 www.dashofer.si

Izkoristite kupon na drugi strani →

vzgoja, ki pri učencih povzroča spremembe njihovega vedenja in ravnanja z okoljem. Učenci se morajo naučiti prepoznati probleme, iskati poti za njihovo reševanje, se učiti vrednotiti okolje, predstavljati mnenja in stališča svojega dela. Cilj metode igre vlog je zbuditi v učencih spoštovni odnos do narave, to je, zavest, da smo okolje mi vsi. Torej gre za okoljsko vzgojo na nov zanimiv način. Učenci naj vidijo okolje v kompleksni luči in njihovo mišljenje o njem naj bo ekosistemsko.

Metoda igre vlog je za prikaz ekoloških problemov zelo uspešna. Skupna ugotovitev je, da učenci radi delajo po tej metodi. Odvisno je od predhodne priprave in zainteresiranosti. Gotovo je, da se spoznajo z določeno zanimivo metodo, ki je uporabna v vsakdanjem življenju, saj igranje vlog posnema situacijo v življenju.

Izvedba navedenih in podobnih primerov ima za učence sigurno važno nalogo in sicer:

- razvija možnost uživanja v določeno vlogo;
- s to metodo pridobijo sposobnost v diskusiji;
- metoda je za različno sposobne učence, saj si vloge izberejo sami, glede na svoje znanje in sposobnosti;
- uspešnost te metode je tudi v tem, da menjamo metode pri pouku, kar se odraža v vzgojnih in izobraževalnih efektih.

Nujno je, da učenci zavzamejo aktiven odnos do okolja, kjer živijo. Didaktični pristopi učijo, kako se lahko od pasivne variante do aktivnega dela vključijo v reševanje ekoloških problemov.

Literatura je dostopna v uredništvu revije.

MIZARSTVO ANTOLIN

Mladinska 25, 9233 Odranci, tel.: 02 5737 040, 5737 442, fax: 02 5737 041, gsm: 041 629 703
e-mail: mizarstvo.antolin@siol.net, www.mizarstvo-antolin.si

Značilnosti naših izdelkov:

- **Izdelava po meri prostora**
- **Fleksibilna postavitev igralnih kotičkov**
- **Skladnost in funkcionalnost**
- **Sodoben dizajn**
- **Naraven, masiven les**

Vrednostni KUPON

S tem kuponom vam podarjamo:

- ✓ 15 EUR ob nakupu priročnika *Praktični vodič po računovodstvu za negospodarstvo*
- ✓ 10 EUR ob nakupu *Prvega specializiranega mesečnika za Javni sektor*

Izkoristite posebno ponudbo in prihranite!

Če naročite po pošti, ali po faksu, nam poleg naročila pošljite ta kupon. Če naročite preko naše spletne strani, vpišite besedo *didakta* v polje »viri« in ob nakupu vam bomo podarili vrednost navedeno na kuponu.

Za več informacij pokličite na brezplačno številko 080 80 92, ali obiščite www.dashofer.si

 Študentska založba
www.studentskazalozba.si

Pri nakupu dveh knjig pravljic vam podarimo
5 € popusta na sejemске cene!

Židovske pravljice, 20 €, sejemсka cena: 16 €

Živalske pravljice z vsega sveta, 20 €, sejemсka cena: 16 €

Afriške pravljice, 22 €, sejemсka cena 17,6 €

Izreži kuponček in obišči stojnico Študentske založbe, drugo preddverje, 2P-8

Kompetence učiteljev in vzgojiteljev v ozobrazževanju nadarjenih učencev

Drugi del

dr. Ivan Ferbežer, izredni profesor

V prvi po drugi svetovni vojni napisani knjigi o nadarjenih otrocih v Sloveniji, zaradi katere je izgubil službo in ga je tedanja oblast pregnjala, avtor Pavle Kogej izpostavlja več kompetenc učitelja v izobraževanju nadarjenih učencev:

1. Učitelj bi moral biti sposobnejši od običajnih učencev.
2. Učitelj bi moral biti boljše pripravljen za poučevanje določene predmeta.
3. Izbrani bi morali biti taki učitelji, ki bi imeli posebno potrpežljivost in simpatijo za napake in karakteristike nadarjenih.
4. Učitelje bi morali posebej uvajalno usposabljeni in jim nuditi posebne priprave. (Kogej, P. 1972, str. 61).

Povprečni učitelji tudi nimajo istonivojskih interesov in potreb kot nadarjeni učenci. Kadar prihaja do razhajanja pogledov, postanejo učitelji popustljivi, izumetničeno iskreni, kar vznemiri (frustracije) nadarjene učence. Pogosto povprečni učitelji ne zmorejo pravilno oceniti interesov in ciljev ter talentov in niso sposobni odgovoriti na njihova vprašanja. Pavle Kogej je mnenja, da bi moral učitelj za nadarjene imeti višji IQ in višjo izobrazbo, kot jo moremo pričakovati od večine učiteljev v slovenskih šolah.

Pogosto neustrezno ravnanje učiteljev je, da puščajo talente brez dela, da jih premalo intelektualno stimulirajo, da jim dajejo rutinske zaposlitve (v vrtcu v okolici Maribora delajo otroci treh let cele dopoldneve snežne kepice iz papirja, namesto da bi nadarjene učili o tem, kako nastaja snežna kepica). Prav tako pri dodatnem pouku in interesnih dejavnostih nadarjeni učenci pišejo po nareku.

Med pomembne kompetence učitelja za izobraževanje nadarjenih učencev po mnenju Pavleta Kogejja ne šteje

le, da je odličen strokovnjak, temveč človek z širokim zanimanjem, ker lahko začne učenec nekega dne raziskovati nekaj, kar je zunaj učiteljeve stroke. Pavle Kogej že v sedemdesetih letih dobesedno pravi: »Kadar začne tak mladi znanstvenik razmišljati, razpravljati o veri, marksizmu, o Picasu, o Lawrencu, pri tem pa ne najde stimulansa in sodelovanja pri tistih, ki ga poučujejo, bo zveza (zaupanje) med učitelji in tem mladim človekom oslabela, pa tudi učenčevo izobraževanje bo zaradi tega revnejše. Zato bi se morali upreti napačnemu prepričanju, da lahko kdorkoli poučuje inteligentne ljudi in da učitelju ni potrebno več znanja od tistega, ki mu ga je dala obstoječa praksa in teorija izobraževanja.« (Kogej, P. 1972, str. 62).

Največja napaka v kompetenci učitelja, ki je usmerjena neposredno zoper nadarjenega učenca je, da učitelji posebne nadarjenosti ne razumejo kot posebne naloge. (Niti kot znake niti kot signale za akcijo.) Premnogi se žal premalo zavedajo, da sta izredna inteligenca in talent lahko vir specifičnih težav, ki jih ni dobro podcenjevati (Nagel, W.; 1987, str. 41). Avtor kritizira nemške razmere in pravi, da večina učiteljev v času svojega izobraževanja in tudi v nadaljnjem izobraževanju še nikoli ni slišala za izjemno nadarjenost kot problem, medtem ko prav dobro vedo, kako ravnati z učno šibkimi in učno oviranimi učenci. Med pomembno težavo v kompetenci učitelja sodi misel Nagela: »Prilagajanje na normalno poprečje je eden od osnovnih grehov v komuniciranju z visoko nadarjenimi« (Nagel, W.; 1987, str. 41).

Ker po raziskavah sodeč težijo učitelji pri nas izobraževanje talentov izrinjati izven rednega šolskega kurikula, se na to veže nemška izkušnja, da se pri zadovoljitvi potreb nadarjenih učencev premalo izrabijo obstoječe možnosti.

Nemški avtor Nagel W. je mnenja, da nadarjeni otroci ne potrebujejo nadarjenega učitelja. Močneje kakor drugi otroci so nadarjeni navezani na čustveno stabilno učiteljevo osebnost. Cenijo učitelja, ki se ne boji, da bi izgubil ugled, če prizna zmoto ali napako, ali celo sprejme delno učenčevo pomoč. Negotov učitelj se počuti v takem položaju ogroženega v svoji kompetentnosti in to nadarjeni učenci čutijo.

Med pomembne elemente pozitivnih učiteljevih kompetenc za razvijanje nadarjenih učencev se v strokovni literaturi najpogosteje omenjajo:

- upoštevanje nadarjenih kot osebnosti in ne kot motečih »super možganov« in rogoviležev, kajti le takrat si bodo razvijali pozitivno samopodobo, realno spoznali svoje talente in uživali v njihovem izkazovanju;
- nadarjene učence spodbuja, da so kos »pritiskom povprečnosti«, da znajo svoje sposobnosti odgovorno uporabljati v korist skupnosti in ne le v svoj prid;
- nadarjenim nudijo dejavno podporo, dobronamerne nasvete, skrbno pozornost in manj nadzora pri učenju in drugod;
- učitelj nadarjene navaja na sistematično in samousmerjevalno delo in jih podpira pri hobijih ter spodbuja splošno ustvarjalnost;
- nadarjene učence usmerja v iskanje informacij in pripomočkov (knjižnice, mediateke, itd.);
- učitelj enako kot za intelektualni razvoj skrbi za socialni in čustveni razvoj nadarjenih učencev. Nadarjeni učenci se morajo naučiti imeti razumevanje za druge in jih upoštevati, kakor smejo tudi zahtevati, da jih drugi razumejo in upoštevajo (Nagel, W.; 1987, str. 44–45);
- učitelj omogoča nadarjenim svobodo in hrabri samostojno mišljenje;
- učitelj omogoča zadovoljitev in razvoj radovednosti;
- učitelj svojo poučevalno aktivnost podreja miselni, verbalni in eksperimentalni aktivnosti nadarjenih učencev;
- učitelj omogoča talentom odlično obvladanje osnovnih znanj in veščin;
- učitelj spodbuja divergentno mišljenje, fantazijo in ustvarjalno predstavljanje;
- učitelj razvija vztrajnost skozi samostojno aktivnost in neprekinjeno produkcijo;
- učitelj postopoma spodbuja razvoj intrinzične ali notranje motivacije (Lewis, E.; 1986, str. 219).

Med učiteljeve kompetence, ki neugodno vplivajo na razvoj nadarjenosti, avtorica Mira Čudina Obradovič prišteva:

- nezanimiv pouk;
- pretirano naglašanje ocen, zunanjih kriterijev uspeha;
- zakonska zbirokratiziranost in pravilniško drobnjarkarstvo;
- nezaupanje učitelja v učenčeve sposobnosti;
- nagrajevanje učenja na pamet;
- netoleranca do odstopanja od običajno sprejetega mišljenja (Čudina, Obradovič, M.; 1990, str. 80).

EMPIRIČNO RAZISKOVALNO ZASNOVANE KOMPETENCE UČITELJA ZA EDUKACIJO NADARJENIH UČENCEV

Redke so mednarodne raziskave, ki bi proučevale zaznave nadarjenih učencev o kvalitetah kompetenc in karakteristik učiteljev nadarjenih učencev. Mnoge izmed spodaj navedenih raziskav so pokazale, da nadarjeni učenci bolj cenijo učiteljeve osebnostne kakor strokovne in znanstveno akademske karakteristike. Večina izmed spodaj navedenih raziskav je dokaj površinska, saj večkrat spregleda psihodinamično kompleksnost socialne interakcije.

Eksperimentalna študija avtorja Paula Brandweina (Brandwein, P.; 1955, poglavje 5) iz Forrest Hills High School, New York je evalvirala stališča učiteljev tehničnih ved, ki so izobraževali mlade nadarjene tehnike in matematike. Pri teh učiteljih so našli naslednje pozitivne kompetence: vsi so bili izkušeni in usposobljeni v tehničnih vedah, opravljali so znanstvene raziskave, objavljali so članke in znanstvene razprave. Osebnostno so bili živahni, aktivni, senzitivni, dobrega zdravja, imeli so široko lestvico konjičkov, zanimali so se za atletiko, bili so odločnega značaja, imeli so smisel za humor, ukvarjali so se tudi s humanističnimi vedami. Že zelo zgodaj so pričeli delati z mladino, navduševali so druge učitelje o uspešnejših metodah učenja in poučevanja, prizadevali so si izboljšati in racionalizirati učni proces. Te učitelje so nadarjeni učenci občudovali, jih spoštovali, pogosto so jim bili osebni svetovalci in življenjski pomočniki, pozorni so bili na njihove življenjske probleme in cilje (Brandwein, P.; 1955, pogl. 5, str. 219–240).

Zanimiva je metodologija tovrstnih raziskav, s katerimi so skušali priti do poglobljenega odgovora na vprašanje, katere učiteljeve kvalitete so pri nadarjenih učencih bolj zaželene in katere povečujejo učenčevo učenje v srednjih šolah za nadarjene v državi New South Wales v Avstraliji. V prvi fazi je bila uporabljena lestvica preferiranih učiteljevih karakteristik avtorjev Krumboltz in Farquhar, na učencih sedmega, devetega in enajstega razreda iz-

brane srednje šole v Sydneyu (Krumboltz, J., Farquhar, W., 1957). Po metodi prisilne izbire je bilo preučenih 36 izbir vprašalnika, ki je skušal identificirati, ali so za nadarjene učence pomembnejše strokovno akademske ali osebnostne karakteristike učiteljev. Ob koncu so bila postavljena tri vprašanja odprtega tipa, v katerih so bili nadarjeni učenci naprošeni, da opišejo karakteristike kvalitet dobrih učiteljev, učinkovitih učiteljev in neučinkovitih učiteljev.

V drugi fazi so bili zainteresirani nadarjeni učenci intervjuvani v majhnih izbranih skupinah, približno po pet učencev. Metodološko so to bili polstrukturirani intervjuji, ki so spodbujali učence, da nekoliko podrobneje kot vprašalnik, opišejo svoje poglede na karakteristike dobrih učiteljev.

V tretji fazi so bili učitelji, ki so bili identificirani od nadarjenih učencev kot primeri dobrega poučevanja opazovani v nekem omejenem časovnem obdobju z vidika opisa dinamike interakcij učitelj – učenec. (Ferbežer, I.; 2006, stran 295–303).

Tako je raziskovalna študija avtorja Whittona o izkušnjah 606 osnovnošolskih učiteljev v New South Wales ugotovila, da so ti pokazali pomanjkljivo znanje o nadarjenih otrocih in so didaktično oblikovali minimalne prilagoditve učnega načrta. Razloge je mogoče deloma pripisati pomanjkanju formalnega usposabljanja s področja izobraževanja nadarjenih učencev v predslužbenem in v službeno uvajalnem obdobju (Whitton, D.; 1997, stran 34–38).

Stanje je še slabše pri mlajših nadarjenih otrocih. Po raziskovalnih spoznanjih avtorja Wellistha so njihove učne in druge potrebe dosti redkeje prepoznane in ustrezno zadovoljene s strani razrednih učiteljev. Avtor posebej izpostavlja, da se tozadевна stališča razrednih učiteljev pomembno izboljšajo, če so se posebej usposabljali na področju izobraževanja nadarjenih učencev (Wellich, M.; 1997, stran 22–28).

Podobna študija avtorja Mc Kinnona na učiteljih mlajših nadarjenih otrok je razkrila, da se ti slabo zavedajo narave in potreb nadarjenih otrok ter da niso usposobljeni diferencirati učnega načrta zanje. Te ugotovitve so skladne v vsem raziskovalnem vzorcu nadarjenih otrok navkljub razlikam v starosti in izkušnjam učiteljev.

Najbolj uveljavljena avstralska raziskovalka na področju nadarjenosti Miraca Gross (Gross, M.; 1994, stran 15–21) eksperimentalno poroča o pomembnih pozitivnih spremembah v stališčih učiteljev do izobraževanja nadarjenih učencev, če so se v uvajalnem obdobju za to posebej usposabljali.

Nekoliko drugačno podobo je pokazala eksperimentalna študija avtorja Bechervaise (Bechervaise, N.; 1996,

str. 87), da starejši in bolj izkušensko usposobljeni učitelji gledajo na posebno skrb za nadarjene učence kot na vrsto prekomerne oskrbe. Posebej neobičajno je zanimivo, da so imeli tukaj mlajši učitelji bolj pozitivna stališča do skrbi za nadarjene učence.

V zanimivi raziskavi, v kateri so preučevali stališča nadarjenih učencev do njihovih učiteljev, je avtorica Vialle (Vialle, W.; 2000, str. 44), v polstrukturiranih intervjujih naprosila učence, da opišejo lastnosti dobrega učitelja. Pri tem je bilo ugotovljeno, da so osebnostne lastnosti učiteljev enako visoko cenjene kot strokovno akademske lastnosti. Nadarjeni učenci v tej študiji ocenjujejo, da sta razumevanje in uslužnost ključni kvaliteti dobrega učitelja. Četudi je samo 15 % vzorca menilo, da je potrebno, da so njihovi učitelji nadarjeni, pa je večina ocenjevala, da je ključni dejavnik pospeševati njihovo učno delo in postavljati izzivalne učne naloge. Smisel za humor, ustvarjalnost in radovednost, so bile lastnosti izbranih učiteljev, ki so jih nadarjeni učenci zelo spoštovali. In končno so vsi poudarjali, da njihovi učitelji opravljajo svoje pedagoško delo zanimivo in dobro organizirano.

Avtorja Abel in Karnes sta na 49 nadarjenih učencih iz kmečkega in nizkega socialno-ekonomskega položaja in 49 nadarjenih učencih višjega socialno-ekonomskega položaja ugotovila, da nadarjeni učenci močno postavljajo v ospredje osebnostno socialne karakteristike njihovih učiteljev (Abel, T; Karnes, F.; 1994, stran 52–57).

Zgoraj omenjeno preferirano skalo karakteristik je na 279 nadarjenih učencih, od petega do dvanajstega razreda, o svojih 110 učiteljih, uporabil avtor Dorhout. Primerjal je preference o karakteristikah dobrih učiteljev na strani nadarjenih učencev in tiste, ki so jih predvideli njihovi učitelji. Nadarjeni učenci so postavljali v ospredje bolj osebnostno socialne karakteristike svojih učiteljev, srednješolski učitelji pa so izbirali bolj kognitivne karakteristike (Dorhout, A., 1983, str. 122–125).

Podobno je avtor Forman raziskovalno delal s skupino nadarjenih učencev od tretjega do sedmega razreda v ZDA, da bi identificiral karakteristike uspešnih učiteljev za nadarjene. Nadarjeni učenci so bili soglasni v listi 22 bistvenih lastnosti. Najvišje soglasje je bilo doseženo v lastnostih ustvarjalnosti, razumevanja, potrpežljivosti in poštenosti. Večina zelenih kompetenc učiteljev je bila povezana z osebnostnimi kvalitetami učiteljev.

V povzetek teh avstralskih raziskav je torej možno zaključiti, da imajo nadarjeni učenci raje osebnostne socialne karakteristike svojih učiteljev kot intelektualno kognitivne. Prav tako je bila izkazana težnja, da začnejo vzajemno z napredovanjem v šoli bolj spoštovati intelektualne kompetence svojih učiteljev. Vendar imajo tudi v tem primeru nadarjene učenke višje preference

za osebnostno socialne karakteristike učiteljev. Empirično raziskovalno dobljene kompetence s perspektive samih učiteljev in s perspektive nadarjenih učencev dajejo prednost motivacijskim, osebnostnim, vrednostnim in socialnim komponentam kompetenc (Lazarević, D.; 2005, str. 330).

Ameriško nacionalno združenje za nadarjene otroke NAGC govori o ustreznih kompetencah učiteljev za uspešno izobraževanje nadarjenih učencev.

5. Učitelji poznajo poreklo in naravo visoke inteligence ter kreativno izražanje le-te.
6. Učitelji poznajo in razumejo kognitivne, socialne in emocionalne potrebe nadarjenih učencev in potencialne probleme nadarjenih otrok iz različnih kulturnih okolij.
7. Učitelji dobro poznajo vsebine in predmete, ki jih poučujejo ter imajo pri tem prilagojen pedagoški pristop.
8. Učitelji razvijajo diferencirani kurikulum glede na intelektualne in emocionalne potrebe nadarjenih in talentiranih učencev. Razen tega organizirajo vzgojno izobraževalne okoliščine, kjer lahko nadarjeni izkazujejo svoje posebnosti (NAGC, Pozition Statements, 2005).

ZAKLJUČKI

1. Nadarjeni učenci si zaslužijo najboljše učne okoliščine, kar pa so pripravljene nuditi redke vzgojno-izobraževalne ustanove in redki učitelji.
2. Starši bi morali biti aktivno vključeni v individualizirano izobraževalno načrtovanje tako, da predstavijo šoli podatke o otrokovem razvoju, o njegovih raziskovanjih in spoznavnih aktivnostih. Starši že pri tem razmišljajo, katera področja razvoja nadarjenega učenca bodo potrebovala več učnih obogatitev.
3. Zgrešena je praksa, da morajo hitreje razvijajoči se nadarjeni učenci korakati v gosjem redu in čakati leto ali dve, preden lahko pospešeno razvijajo določene, npr. bralne, aktivnosti. Zaradi tega je žal vrtec pogosto frustrirajoče okolje za mnoge nadarjene otroke.
4. Prvi korak v oblikovanju uspešnega individualiziranega izobraževalnega načrta nadarjenega učenca je najti »pravega« učitelja za nadarjenega otroka (Rogers, K.; 2002, str. 15).
5. Glede na to, da imajo učitelji primanjkljaj v teoretskem in praktičnem usposabljanju v kompetencah za delo z nadarjenimi učenci in upoštevanju njihovih potreb, so nujna različna permanentna izobraževanja v živih vzgojno-izobraževalnih okoliščinah.
6. Šole in učitelji žal še vedno v praksi uresničujejo neko izobraževalno filozofijo omalovaževanja individualnih razlik v prepričanju, da morajo vse otroke obravnavati enako (posledica egalitarizma socialistične vzgoje).

7. Starši imajo pravico že od začetka aktivno sodelovati v procesu identifikacije, sistematizirati svoja opazovalna spoznanja o tem, na katerih področjih se otrok pospešeno razvija in pridobivati psihodiagnoze tudi izven šole v privatnih svetovalnih ustanovah. Starši najboljše poznajo svojega otroka, kar pa se pri nas v procesu identifikacije talentov na upošteva (Nacionalni kurikularni svet, 1998, stran 280–284).
8. Učinkovita učna aktivnost nadarjenih učencev je tista, ki je usklajena z njihovimi potrebami, ne pa z behavioristično pojmovanimi »značilnostmi« (Nacionalni kurikularni svet, 1998, stran 277–278).
9. Kompetence učiteljev za izobraževanje nadarjenih učencev je potrebno integrirati v holistični filozofiji, ne pa zgolj v ožjih storilnostnih izobraževalnih na-logah.
10. Nadarjeni učenci se bistveno razlikujejo od ostalih učencev, zato so analogije glede kompetenc učitelja iz splošne populacije na nadarjene veljavno sporne.
11. Iz splošnih didaktik prevzete metode in oblike pouka po večini ne ustrezajo učnim potrebam nadarjenih učencev. Zlasti ne ustrezajo zgolj storilnostno izpeljane metode in oblike pouka in tudi ne enaka analogija pri evalvaciji programov.
12. Kompetence učitelja za izobraževanje nadarjenih učencev je potrebno izpeljati induktivno, na osnovi raziskav, potreb in mnenj nadarjenih učencev, ne pa deduktivno analogno iz splošne didaktike.
13. Oblikovanje talentov je potrebno organizirati v enaki meri s kakovostnim običajnim obogatenim poukom, kakor v interesnih dejavnostih, dodatnem pouku, fakultativnem pouku, v društvih, kolonijah, taborih itd.
14. Pri izobraževanju nadarjenih učencev morajo biti pretežno v ospredju funkcionalne in ne materialne naloge pouka.
15. Učitelj skuša razumeti občutke frustracije nadarjenih učencev, kadar intelektualni razvoj prehiteva čustvenega in telesnega. (Mišmaš, I.; 2006, str. 29).
16. Učitelj je pozoren na možna neskladja med intelektualnimi in socialno družbenimi potrebami nadarjenih. Na eni strani gre za potrebo po hitrem intelektualnem razvoju, na drugi pa za socialno potrebo po varnosti in druženju (George, 1997, str. 101).
17. Osrednjo kompetenco učitelja za izobraževanje nadarjenih učencev je mogoče strniti v misel Stanka Gogole: »Učitelj v nadarjenem učencu gleda in vidi celega človeka«.

Literatura je dostopna v uredništvu revije

Inovacijski projekt – razredna klima

Petra Vovk Ambrož, prof. def.

V poplavi projektov, ki so šolam na voljo, je na prvi pogled težko izbrati tistega, ki bi bil pravi. Pa ni čisto tako. Če se vsak član učnega procesa sem ter tja vpraša, kaj je dobro in kaj bi bilo potrebno spremeniti ali izboljšati, je izbira relativno preprosta. Zaposleni na OŠ Jela Janežiča smo z učenci, ki jih poučujemo, in z njihovim medsebojnim odnosom zadovoljni, učenci pa se dobro počutijo v razredih, ki jih obiskujejo, in med odmori na hodnikih. Kljub temu se nam je zdelo, da smo lahko še boljši. Zato smo se odločili, da bomo v šolskem letu 2007/08 sodelovali pri Inovacijskem projektu, ki poteka pod okriljem Zavoda za šolstvo. Tema: razredna klima.

Vsak dober učitelj si želi, da bi v razredu vladalo prijetno vzdušje, ki bi prinašalo zadovoljive rezultate na intelektualnem, vedenjskem in vzgojnem področju. To prijetno vzdušje lahko imenujemo razredna klima. Razredna klima torej pomeni dogajanje v razredu, ki ga sestavljajo učitelj in učenci z medosebnimi odnosi.

Sam pojem razredna klima je zelo dobro predstavljen in opredeljen v knjigi Vlaste Zabukovec z naslovom Merjenje razredne klime (Zabukovec, 1998). Razložili bi ga lahko z naslednjimi sopomenkami: razredno vzdušje, ton, atmosfera, ambient, okolje. Vsi ti izražajo stanje, ki ga lahko v razredu začutimo, a težko opredelimo.

Po Faserjevih in Moosovih (Zabukovec, 1998, str. 3) izhodiščih je to dogajanje, ki je določeno z medsebojnimi odnosi, osebnim razvojem posameznikov in sistemskimi značilnostmi, ki so prisotne v določenem razredu. Medsebojni odnosi vključujejo vrsto socialnih odnosov in njihovo intenziteto, kažejo pa se v naravi in moči medosebnih odnosov ter medsebojni pomoči in sodelovanju med posamezniki.

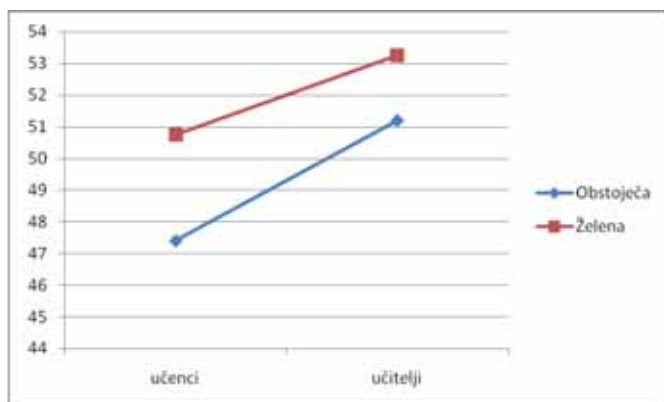
Osebnostni razvoj posameznika vključuje osnovne usmeritve osebnostne rasti in lastnega napredovanja ter se kaže v višini postavljanja ciljev in težnji po postavljanju le-teh. Sistemске značilnosti pa vključujejo pravila, jasnost pričakovanj, mehanizme kontrole ter spremenljivost sistema. Kažejo se v diferenciaciji pouka, jasnosti pravil, organiziranosti razreda in sprejemanju različnosti (Zabukovec, 1998, str. 7).

Preden se lahko lotimo spreminjanja in izboljšanja razredne klime pa moramo preveriti, kakšna sploh je trenutna razredna klima. Razredno klimo zaznavajo tako učitelji kot tudi učenci, tako da je potrebno preveriti mnenje obeh skupin.

Na začetku šolskega leta smo vsi strokovni delavci šole izpolnili vprašalnik »Razredno okolje za učitelje« (Zabukovec, 1998), učenci višjih razredov nižjega izobrazbenega standarda so izpolnjevali sociograme in vprašalnik »Razredno okolje za učence«, učenci nižjih razredov nižjega izobrazbenega standarda in učenci posebnega programa vzgoje in izobraževanja pa so svoje mnenje podali le preko sociogramov. Ugotovili smo, da obstajajo v večini razredov pomembne, pozitivne in negativne, naveze in da ni razreda, v katerem bi bile »moči« učencev enakomerno razporejene. Rezultati obstoječega in zelenega stanja razrednega okolja pa so v skladu z mnenjem Zabukovecve, ki pravi, da prihaja do večjih razlik med zaznavanjem razredne klime med učitelji in učenci, saj učitelji razredno klimo ocenjujejo bolje kot učenci. Učitelji v razredu zaznavajo več zadovoljstva, manj napetosti, več tekmovalnosti, manj težavnosti in manj povezanosti kot učenci (Zabukovec, 1993, str. 292).

V našem primeru so bile želje učencev nižje od, po mnenju učiteljev, obstoječega stanja.

Ko smo preverili mnenje o stanju in želje, ki jih imajo učenci in učitelji, smo se člani tima vprašali, kako bi lahko razredno klimo izboljšali. Ob prebiranju strokovne litera-

ture smo ugotovili, da so odgovor na naše vprašanje socialne igre, ki naj bi se jih šli učenci pri razrednih urah kot uvod ali zaključek pouka, lahko pa tudi za krajši premor med aktivnostmi. Tako je nastala knjižica socialnih iger. V njej smo zbrali različne socialne igre, ki so primerne tako za najmlajše kot tiste, ki so tik pred zaključkom šolanja. Na začetku knjižice je krajši uvod, ki je učitelje seznanil s tem, kaj je razredna skupnost in kako deluje, na kakšen način poteka socializacija v skupini in kakšen vpliv imajo na socializacijo socialne igre. Vsaka, v knjižici opisana socialna igra, ima zabeležen cilj, potrebne pripomočke, natančno pa je opisan tudi potek igre. Pri nekaterih socialnih igrarh so zabeležene tudi možne prilagoditve, ki smo jih ustvarjalci knjižice predvideli glede na različno število učencev v razredih in glede na različne zmožnosti učencev.

V naslednjih mesecih so učitelji skupaj z učenci ob pomoči socialnih iger pridno izboljševali razredno klimo. Z vmesnim vprašalnikom za zaposlene smo v timu skušali ugotoviti, kako poteka delo in ugotovili, da imajo nekateri razredi zaradi premajhnega števila učencev ali zaradi prezahtevnih nalog težave z izvajanjem nekaterih socialnih iger. Tako smo sklenili, da bi bilo smiselno razrede združevati, saj se na ta način izboljšuje tudi klima med razredi, kar je na tako majhni šoli kot je naša možno doseči. Pri igrarh, ki so bile za naše učence kljub predvidenim prilagoditvam, prezahtevne, pa so učiteljice in učitelji sami uvedli nekatere prilagoditve, s pomočjo katerih so bile igre izvedljive. S pomočjo vprašalnika smo izvedeli tudi, katere od, v knjižici zbranih iger, so med učenci in učitelji najbolj priljubljene in to nam je služilo kot smernica k razumevanju, kakšne vrste iger so za naše učence najbolj zanimive in najbolj primerne.

Ker pa učenci niso le naša skrb, je seveda to, kako nam uspeva izboljševanje razredne klime v razredih, zanimalo tudi starše naših učencev. Učence smo med igrarh posneli in nekatere pokazali na prireditvi. Starši so bili navdušeni, nekateri pa so si celo zaželeli izvod knjižice s socialnimi igrarh. Navdušeni pa niso bili le starši. Učenci so med izvajanjem socialnih iger uživali in tega niso sprejemali kot neko prisilo ali kot nekaj, kar morajo, ker se ne razumejo

dobro, odnosi pa so se spreminjali kar sami od sebe. Ker smo bili s potekom projekta zadovoljni, smo se v mesecu maju predstavili tudi na Festivalu ustvarjalnosti in inovativnosti na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

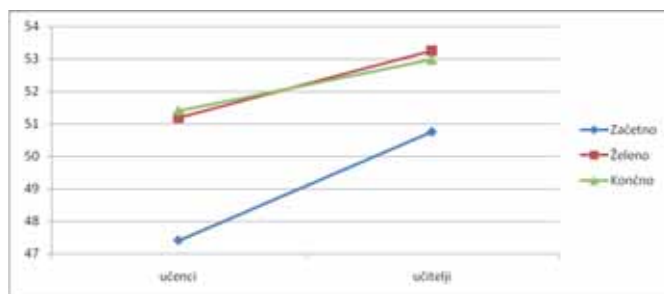

S projektom smo se udeležili Festivala ustvarjalnosti in inovativnosti

Projekt smo predstavili tudi staršem ob materinskem dnevu

Ob koncu šolskega leta smo med učenci in učitelji ponovno preverili stanje razredne klime in naredili sociograme. Rezultati so bili zelo spodbudni. S pomočjo sociogramov smo ugotovili, da so mnoge negativne naveze izzvenele, da je veliko več pozitivnih povezav in da v razredu ne obstajajo več izrazito negativni ali pozitivni posamezniki. Vprašalnik, ki smo ga izvedli med vsemi učitelji in učenci tretjega triletja nižjega izobrazbenega standarda, pa nam je povedal, da je novo stanje po mnenju učencev nad tistim, ki so si ga želeli ob začetku šolskega leta, po mnenju učiteljev pa se je novo stanje močno približalo tistemu, ki so si ga želeli. In to je po našem mnenju velik uspeh.

Uspeha pa ne moremo meriti le z vprašalniki in sociogrami. Najbolj pomembno je, kako se učenci počutijo v razredu, kako doživljajo sebe in sošolce in kako uspešni so v šoli.

Vsa učiteljeva prizadevanja za boljšo razredno klimo učenci zaznajo zavedno ali nezavedno. Adlešičeva ugotavlja, da zaznavanje razredne klime pri učencih pogojuje razvojni stadij otrok, razumevanje svojega okolja, zaznavanje socialnih odnosov in osebnostnih relacij, vse pa se medsebojno prepleta (Adlešič, 1998, str. 162). Dobra razredna klima vpliva na mnogo dimenzij v otroku. To je ugotovilo nemalo število strokovnjakov, ki so proučevali področje razrednega vzdušja.

Bošnjak (1997) je raziskoval povezanost razredne klime z učnim uspehom in letnikom šolanja. Rezultati so pokazali povezanost učnega uspeha z učiteljevo podporo, povezanostjo in materialnimi pogoji ter zaznavanje večje jasnosti pravil, večje tekmovalnosti in večjega reda ter organizacije pri nižjih letnikih. Tudi Keyser in Barling (1981) sta ugotovila, da učenci bolj verjamejo v lastno uspešnost, kadar so v razredu pravila jasna, učenci pa imajo možnost soodločanja. Galuzzi, Kirby in Zucker (1980) so ugotovili boljšo samopodobo učencev v razredih z ugodnejšo razredno klimo. Podobne rezultate je dobila tudi Zabukovec pri slovenskih učencih (Zabukovec, 1998, str. 8, 9).

In v čem se kaže naš uspeh in kako smo lahko prepričani, da je bila naša odločitev, da so socialne igre tisto, kar bo pripomoglo k boljšim odnosom med učenci in k njihovem celostnemu razvoju tisto pravo? Projekt smo zaključili, s tem pa se ni zaključilo izvajanje socialnih iger. Tako učencem kot učiteljem so »prirasle k srcu« – učenci v njih uživajo, spodbujajo k njihovem izvajanju in se preko njih spoznavajo, učitelji pa kljub temu, da smo s projektom zaključili, igre samoiniciativno na različne načine vključujejo v pouk, saj v njih vidijo možnost za celostni razvoj naših učencev.

Učitelji lahko z izboljševanjem razredne klime celostno vplivamo na učencev razvoj, pri čemer pa je potrebno poudariti, da naj bi učitelj svoja prizadevanja za to tudi nenehno spremljal in analiziral ter s tem dobival povratne informacije, ki bi jih izkoristil za oblikovanje smernic pri nadaljnjem delu. Z razvojem otrok je potrebno razvijati tudi metode – knjižico bo potrebno dopolnjevati, učencem pa ponuditi kaj novega.

Ostali člani inovacijskega projekta:

Mag. Aleksander Vališer, Helena Zupančič, Andreja Gorše, Andreja Rihtaršič, Tonka Klemenčič.

LITERATURA:

- Adlešič, I. (1998). Razredna klima učencev osnovne šole. Pedagoška obzorja, 3 – 4, str. 160–176.
- Zabukovec, V. (1998). Merjenje razredne klime. Priročnik za učitelje. Ljubljana. Produktivnost. Center za psihodiagnostična sredstva.
- Zabukovec, V. (1993). Kako zaznavajo razredno klimo osnovnošolci in njihovi učitelji. Sodobna pedagogika, 5–6, str. 292–303.

NAVODILA AVTORJEM ČLANKOV

Članki za revijo naj ne obsegajo več kot 30.000 znakov. Za rubriko Šolska praksa so članki lahko krajši.

Prispevke pošljite po elektronski pošti na naslov revija@didakta.si. ali pošljite izpis besedila na papirju in priložite disketo oz. CD na naslov Didakta d. o. o. Radovljica, Gorenjska cesta 33 c, 4240 Radovljica s pripisom "Za revijo Didakta".

Zaželeno je, da besedilu priložite slikovno gradivo: slike, fotografije, risbe ... Prosimo, da slikovnega gradiva, vnesenega v Wordovo datoteko, ne pošiljate! Če imate elektronske fotografije ali skenirane slike, morajo biti ustrezne kakovosti (10 cm, 300 dpi).

Prispevek opremite s podatki o avtorju – imenom in priimkom, naslovom ustanove, domačim naslovom, telefonsko številko in elektronskim naslovom.

Avtorji naj upoštevajo znanstvena oz. strokovna načela pisanja člankov. Članek naj bo napisan zvezno in ustrezno strukturiran (naslovljen in smiselno razdeljen na poglavja). Navedeni naj bodo uporabljena literatura in citati.

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji.

Uredništvo revije Didakta

Umetnost stika

Rožana Grdina, Akademija za psihosintezo

Že veliko let je od tega, ko je mož ob prebiranju časopisa shranil misel, za katero je menil, da me uspe zanimati. In imel je prav. Misel, ki sledi, me je globoko navdihnila takrat in me še vsakič, ko jo preberem. Njeno sporočilo je globoko. Tako globoko, kot je človek sam.

»Bistvo učiteljskega poklica ni v znanju, temveč v osebnosti, v tistem najbolj osebnem, človeško najbolj zaupljivem, v tistem, kar tesno povezuje človeka s človekom, četudi brez besed in vsega vedenja: v umetnosti stika je skrivnost vzgojnega in učnega uspeha.«

Le kolikokrat sem se spraševala in iskala mnoge načine stika. Na svojih seminarjih vedno znova odkrivam neprecenljivo vrednost, ki ga stik ima. Želja po znanju je temelj razvoja. Toda to željo bi vedno morala spremljati tudi želja po stiku. Stiku, ki se začne pri sebi in nam pomaga odkrivati svojo

notranjo pokrajino, v kateri živijo naše omejitve, možnosti in potenciali. Od tu se odpremo drugemu in z njim vzpostavimo stik. Ta stik je temelj našega bodočega sodelovanja, poučevanja in odnosa nasploh.

Akademija za psihosintezo se s svojimi seminarji in raziskovalnim delom pogloblja prav v ta stik. Stik s seboj in drugimi. Dosedanje izkušnje in raziskovanja dokazujejo, da je to potrebno. Da je bodoče delo kvalitetnejše in uspeh večji, če se znamo približati sebi in drugemu. Poseben poudarek naših izobraževanj in delavniškega dela je ta, da osvojimo sposobnost bližine in stika z drugim, vendar ob tem ne izgubimo sebe in svoje notranje stabilnosti. Znanje, ki ga z leti pridobivamo, se ob teh izkušnjah oplemeniti. Dodamo mu globino lastnih spoznanj in nov navdih, ki plemeniti naše bodoče poslanstvo.

Zmorete usklajevati poklicne zahteve in osebna hrepenenja? Si želite na novo obuditi vizijo, ki vas je privabila v vaš poklic? Ali veste, kako v sebi poiskati ravnovesje, da ne izgorite?

Vabljeni na seminarje

Ravnanje s težavnimi uporabniki

Kako uspešno komunicirati s težavnim uporabnikom.

12.12.2008 ter 6.3. in 8.5.2009 ◇ Ljubljana, Vodnjak znanja

Kako ohranjati notranjo stabilnost in okrepiti zunanjo avtoriteto

Kako v sebi vzpostaviti stabilnost in prebuditi osebno avtoriteto.

5. – 7. december 2008 ◇ Hotel Laguna, Strunjan

Modrost skupnosti

Kako v odnose vnesti empatijo in sodelovanje.

3. – 5. april 2009 ◇ Hotel Bellevue, Mariborsko Pohorje

Kako ob delu z drugimi ne pozabiti nase (nenehen stres na delovnem mestu nas pripelje do poklicne izgorelosti)

Kako in kdaj se izgorelost pojavi ter kako si lahko pomagamo.

po dogovoru za zaključene skupine

AKADEMIJA
ZA PSIHOSINTEZO

www.akademija-psihosinteza.org

info@akademija-psihosinteza.org

Marta Kralj 040-268-058

O uporabi nareka pri pouku tujega jezika

Klavdija Vodušek, OŠ Šmarje pri Jelšah

V moje razmišljanje o učnih urah angleščine se je prikradla misel o uporabi nareka. Vsake toliko časa se je vračala, včasih je s sabo prinesla slike iz mojih osnovnošolskih dni, včasih je brskala po učnih sklopih in temah angleščine v devetletki. Ni poznala nobenih omejitev, ravno tako domače se je počutila v 4. kot v 9. razredu. Vztrajala je in pridružilo se ji je raziskovanje smiselnosti uporabe nareka pri pouku tujega jezika danes. Taisto raziskovanje je temeljilo na virih raznolikih internetnih strani. Kam me je vodilo in kaj me je naučilo?

Že v srednjem veku so učitelji, ki so želeli ohraniti in prenesti znanje, knjig pa ni bilo mnogo, narekovali svojim učencem. Pomembneje je bilo, da so mladi razumeli, kar so si zapisali, kot napake, ki so jih naredili pri črkovanju besed ali postavljanju ločil. Pri poučevanju tujega jezika se je narek pojavil konec srednjega veka in se je uporabljal kot način učenja jezikovnih struktur, glasov in črkovanja. Številni jezikoslovci so proučevali njegovo vlogo pri usvajanju jezika in izkazalo se je, da je izjemno težko ločiti njegove jezikovne kompetence. Bloomfield, eden najplivnejših lingvistov 20. stoletja, je bil velik zagovornik uporabe nareka. Finocchiaro navaja, da narek zagotavlja pozorno poslušanje, vadi razlikovanje glasov, utrjuje rabo ločil, omogoča učencem, da se naučijo prenašati glasove v zapis, pomaga razvijati slušno razumevanje in samoocejevanje.

V moderni dobi so slovnica, prevodi, frontalna oblika in z njo tudi narek izgubili svojo vrednost. Narek je postal sinonim za tradicionalno, zastarelo, dolgotrajno, nekomunikativno in na učitelja usmerjeno obliko dela. Raziskave iz prakse pa kažejo, da ima narek svojo vrednost tako pri učenju tujega jezika kot tudi pri preverjanju znanja le-tega. Davis in Rinvoluceri sta prepričana, da če spremenimo dinamiko nareka v naslednjih elementih: kdo komu narekuje, kdo izbere besedilo, kako dolgo je besedilo, kako zveni glas, ki narekuje, koliko mora zapisati poslušalec in kdo popravi narek, vdahnemo nareku novo življenje.

PREDNOSTI UPORABE NAREKA PRI UČENJU TUJEGA JEZIKA:

1. Narek lahko razvija vse štiri osnovne jezikovne spretnosti: poslušanje, govorjenje, branje in pisanje.
2. Ko učenci razvijejo slušno razumevanje pomena in odnosov med jezikovnimi segmenti, se učijo slovnice.
3. Narek pomaga razvijati kratkoročni spomin. Učenci vadijo besede, besedne zveze ali stavke, preden jih zapišejo.
4. Pozorno poslušanje, ki ga učenci vadijo z narekom, je koristno tudi v drugih okoliščinah.
5. Narek ali poprava nareka lahko vodi v komunikacijske dejavnosti.
6. Narek je lahko odlična ponavljalna vaja.
7. S psihološkega vidika narek predstavlja močan izziv.
8. Narek vzpodbuja nezavedno mišljenje v tujem jeziku.
9. Uspešno opravljen narek motivira učence.
10. Narek je primeren za velike skupine.
11. Učenci so aktivni med narekom.
12. Učenci so aktivni po nareku.
13. Učenci lahko sami opravijo popravo.
14. Narek lahko pripravimo za skupine učencev z različnimi sposobnostmi.
15. Narek lahko pripravimo za učence z različnim predznanjem/znanjem tujega jezika.
16. Učenec in učitelj lahko dobita takojšnjo povratno informacijo.
17. Narek pripravimo vnaprej, lahko ga tudi posnamemo.
18. Narek je primeren za učitelje tujih jezikov, ki nismo rojeni govorniki tujega jezika, ki ga učimo.

19. Narek zlahka izvede neizkušen učitelj.
20. Med narekom lahko učenec opazuje delo posameznih učencev.
21. Narek pogosto umiri skupine.
22. Narek omogoča dostop zanimivemu besedilu, npr. pri uvajanju teme ali povzemanju snovi.
23. Narek je za učenje tujega jezika tehnično uporabna vaja.
24. Zapisovanje slišanelega pomaga pri razvijanju pismenosti.

Če upoštevamo delovanje spomina in učenja, ugotovimo, da uporaba nareka zajema naslednje dejavnike:

1. pravilno sporočanje/govorjenje besed (s strani učitelja/posnetka);
2. pravilno sprejemanje/slišanje besed (analiza zvokov s strani učenca);
3. črkovni zapis besed (sposobnost učenca, da poveže izgovorjavo besede z njenim zapisom);
4. grafomotoriko (ustrezna koordinacija mišic, potrebnih za zapisovanje).

Prav tako lahko ugotovimo, da narek vključuje vse tri tipe učencev:

1. avditivni tip učenca se najbolje uči, če sliši besedo;
2. vizualni tip učenca si najbolje zapomni, če vidi besedo zapisano;
3. kinestetičnemu tipu učenca pri zapomnjevanju pomaga gibanje, in sicer govornih organov pri govorjenju ter gibanje roke med pisanjem.

Učitelj omogoči učencem, da so pri nareku uspešni. Pri pripravi na narek se vpraša:

1. Kdaj uporabiti narek?
2. Zakaj bi bil narek primeren?
3. Kateri cilj želim doseči z uporabo nareka?

V usvajanju jezika je govorjenje pred pisanjem, zato učitelj upošteva tudi starost učencev in cilje po učnem načrtu.

Začetek učne ure je najprimernejši čas za narek. Učenci se takoj osredotočijo na tuji jezik, umirijo se, bolj so natančni. Pred narekom učitelj pojasni in zapiše na tablo besede, besedne zveze, strukture, okrajšave, ki jih morda učenci še ne poznajo. Učitelj nato prebere narek, ki je pripravljen na podlagi učbeniškega gradiva, zgodbe, članka, ki ga učenci že poznajo. Učenci poslušajo. Drugo branje je počasnejše, učitelj bere posamezne fraze, učenci zapisujejo. Če učenec prosi za ponovitev besede ali fraze, učitelj le-to ponovi. Sledi tretje branje, brez prekinitve, katerega namen je, da učenci pregledajo svoje delo in popravijo morebitne napake. Učenci naj

imajo na voljo še kakšno minuto, če želijo še kaj popraviti, nato se dejavnost zaključi. Popravljanje lahko izvedejo ali učenci individualno ali v parih ali učitelj.

KATERE TEŽAVE LAHKO PRIČAKUJEMO?

Dolgčas

Nekaterim učencem (kot tudi učiteljem) se zdi že sama dejavnost dolgočasna. Naj učenci razmišljajo tudi o vsebini narekovanega, ne le o ustreznosti zapisa. Narekujemo lahko zelo različna besedila, posamezne besede, sezname besed, povedi, razgovore, odstavke. Narek naj vodi v dodatne dejavnosti, da ga učenci usvojijo kot del učnega procesa, da ga sprejemajo kot učenje in ne kot preizkus njihovih sposobnosti poslušanja in zapisovanja.

Težavnost

Nekaterim učencem se bo zdel narek ena težjih dejavnosti. Razmislimo, v koliki meri pričakujemo od svojih učencev, da opravijo narek. Ko pripravljamo kopije narekovanega besedila in izbiramo, kje bodo prazni prostori, kamor bodo učenci vpisovali narekovane dele, se lahko odločimo, da bomo šibkejšim učencem pripravili kopije, ki bodo vsebovale več besedila in manj praznih prostorov kot kopije ostalih učencev. Šibkejšim učencem lahko pripravimo kopije z deli narekovanega besedila tudi v primeru, ko smo se odločili, da bo večina učencev za narek uporabila prazne liste oz. zvezke.

Natančnost popravljanja

Nekateri učenci ne bodo natančno popravili svojega nareka, ko ga bodo primerjali z narekovanim besedilom. Eni bodo rajši popravljali nareke sošolcev, drugi bodo rajši popravljali svoje. Morda je dobro pustiti vmes med pisanjem nareka in njegovim popraviljem nekaj časa, da si učenci spočijejo oči. Povemo jim, da se s popraviljem učijo pregledovanja svojih pisnih izdelkov, kar je koristna vaja tudi za druga področja.

IN ZAKLJUČEK?

Verjamem, da je narek pri pouku tujega jezika koristna dejavnost, če je kratek, izveden pogosto in na način, ki je primeren starosti in sposobnostim učencev, z namenom učenja in samoocenjevanja. Tako lahko stari narek dobi povsem novo preobleko.

Viri:

- exchanges.state.gov/education/engteaching/dictatn.htm
- www.sitesforteachers.com/
- www.learnenglish.de/dictationpage.htm
- iteslj.org/Techniques/Alkire-Dictation.html
- www.teachingenglish.org.uk/think/articles/using-dictation
- links.jstor.org/sici?
- www2.gol.com/users/norris/dict.html

Pravljičarski maraton

Joža Klopčič

»Ali mogoče veste, kdo so najboljši poslušalci? ... Otroci, moji dragi, ti so najboljši poslušalci. Otroci ne poznajo milosti. Odobravanje ali zavrnitev plačajo tako kot sladoledarju, vedno v gotovini.«

Salim, pripovedovalec zgodb ali v arabščini hakawati, se je zavedal, da vsaka zgodba potrebuje najmanj dva človeka, da zaživi.

Danes je običajno v vlogi pripovedovalca odrasla oseba in v vlogi poslušalca otrok. Najbrž na začetku ni bilo tako. V zgodbi z naslovom Pripovedovalci noči Rafika Schamija lahko preberemo, kako si v kavarni lahko naročil jedi le do zgodnjih popoldanskih ur, potem sta prišla na vrsto pipa in čaj in ob sončnem zahodu je napočil čas za pripovedovalce zgodb. Noč za nočjo se je hakawati povzpел na visok stol in zabaval goste s pustolovskimi in ljubezenskimi zgodbami. Mnoge anekdote pripovedujejo o poslušalcih, ki od radovednosti in napetosti niso mogli zaspati.

Zato ne preseneča, da bo naslednje leto v Ljubljani že 12. pripovedovalski festival Pravljičice danes, ko nastopajoči poslušalcem ponujajo zgodbe, ki jih prosto pripovedujejo. Zgodb željni poslušalci pa so otroci in odrasli.

Kot odziv na pripovedovalski festival in kot nov izziv se mi je porodila zamisel, da bi bila šolska knjižnica en dan ali dva prostor, kjer bi zgodbe pripovedovali in poslušali otroci, učenci naše šole – Osnovne šole Ivana Cankarja iz Trbovelj.

Tako smo že dve zaporedni šolski leti organizirali prireditev, ki je zaživela pod imenom PRAVLJIČARSKI MARATON. Obakrat je bilo to v mesecu aprilu, ko je s knjigo povezanih več dogodkov, kot so obletnica rojstva pravljicarja H. Ch. Andersena, teden knjige in dan slovenske knjige.

Že kakšen mesec prej sem učence od 1. do 9. razreda obvestila o dogodku in jih povabila, da se prijavijo kot pripovedovalci – pravljicarji. Nobenega prepričevanja ni bilo potrebno, da se je iz skoraj vsakega oddelka na šoli prijavil vsaj en učenec oz. učenka ali celo skupina. Tako je nastal seznam 29 izbranih učencev, s katerimi smo izbirali in izbrali med ljudskimi pravljicami in izvirnimi pravljicami H. Ch. Andersena, bratov Grimm, O. Wilda,

Frana Milčinskega, Frana Levstika, Svetlane Makarovič, Anje Štefan in drugih. Učenci nižjih razredov so seveda potrebovali mentorje – svoje učiteljice – in poskusni nastop pred sošolci v razredu.

Da bi bila vzpodbuda še večja, smo objavili, da bo vse pravljíčarske nastope ocenjevala komisija, sestavljena iz učencev in knjižničarke, ter izbrala in nagradila po enega najboljšega pripovedovalca pravljíc med učenci razredne stopnje in med učenci predmetne stopnje.

Pripravili smo plakat s časovnim razporedom nastopajočih in poslušalcev, učenec izbirnega predmeta Vzgoja za medije pa je oblikoval zloženko, ki smo jo razdelili po razredih. Z njo smo učence povabili na prireditev.

Tla naše majhne šolske knjižnice smo pregrnili s preprogo, kamor so se posedli poslušalci, mali pravljíčarji pa so sedeli na udobnem fotelju v družbi plišastih živali.

Učenci so prihajali v knjižnico izmenoma po v naprej določenem razporedu in poslušali izbrane pripovedovalce. Poslušalci so se menjali na 20 do 30 minut.

Če so se višješolci ob vstopu v knjižnico še prizanesljivo nasmihali, so ostali brez besed, ko so imeli pred seboj npr. prvošolce, ki so jih prepričali z velikim žarom in pristnim podoživljanjem pravljíc. Tudi »starejšim pravljíčarjem« ni bilo lahko s pripovedovanjem očarati najmlajše, saj kot je zapisano na začetku, otroci ne poznajo milosti.

Pokazalo se je, da je so bile pri »velikih in malih« poslušalcih najboljše sprejete pravljíce s humorno vsebino, še posebej, če so bile tudi povedane primerno živahno in razgibano. Nasmejali smo se ob pravljicah Tri želje avtorja J. M. Leprince de Beaumonta, Bedak Jurček H. Ch. Andersena, Gospod in hruška ali Butalci Frana Milčinskega, Strašni volk Svetlane Makarovič ali ob ljudski O repi velikanki.

Za najmlajše, pripovedovalce iz 1. razreda, je bila zadrega ob nastopu manjša, če so nastopili kot skupina, v kateri je imel vsak svoj del pripovedi. Drugi so pravljíce povedali

ob ilustraciji iz slikanice, najbolj pa je navdušila učenka 9. razreda, ki je pravljico O repi velikanki dramtizirala ob pomoči lutk na palici.

Učenci so se za pripovedovanje pravljic prijavili sami, kar pomeni, da ni malo tistih, ki imajo željo po javnem nastopanju. To so običajno samozavestni, govorno spretni učenci, med njimi izjemoma tudi kdo, ki ne zmore kritično preценiti svojih sposobnosti. Tudi taki učenki smo omogočili, da je primerno dolgo pravljico povedala ne preveč kritičnim poslušalcem. Kako ponosna je bila na svoj nastop!

Biti na seznamu pripovedovalcev – pravljicarjev pa je bil še posebno velik izziv za osmošolca z učnimi in vedenjskimi težavami. Poznali smo njegove govorne sposobnosti, skrbelo nas je le, ali se bo pripravil zahtevno pravljico O Wilda Sebični velikan naučiti za pripovedovanje. Po dvakratnem nastopu je dokazal sebi, sošolcem in učiteljem, da to zmore in hoče.

Nekateri pripovedovalci so nas očarali z živim glasom, drugi z zbranostjo pripovedovanja, tretji s simpatično zmedenostjo, prav nihče pa ni bil nepripravljen.

Nehote so se zavedali govornega položaja, to je nastopa za javnost, in se po svojih močeh v govoru poskušali čim bolj približati zborni izreki.

Zato so ob dnevu šole vsi prejeli pohvalo za nastop na Pravljičarskem maratonu, najboljši pa knjižne nagrade in priložnost, da so pravljico še enkrat povedali za širše občinstvo: za starše na roditeljskem sestanku, na šolski proslavi ali v splošni knjižnici otrokom, ki prihajajo na pravljичne ure.

Novica o Pravljičarskem maratonu je odmevala tudi na valovih lokalnega radia.

Schamijev junak Salim je pripeljal do konca svojo zgodbo, ki jo je sprti oblačil v primerna oblačila, jim poiskal ustrezen vonj in razvijal njihovo usodo, kajti le slabi pripovedovalci se kot pijanec plota oklepajo svojih zgodb z vsem, kar spada zraven.

»»Ne premalo ne preveč, to je pravi užitek,« je pomislil Salim.«

Citati iz knjige:

Shami, R.: Pripovedovalci noči, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1994.

Jurij Popov: PROSTITUCIJA

Tema, o kateri vsi vemo vse. Pa je res tako?

Avtor želi v monografiji predstaviti paleto različnih pogledov na prostitucijo kot socialni pojav; torej poglede zagovornikov in nasprotnikov liberalizma v prostituciji in tistih vmes, različne oblike zakonskega urejanja prostitucije po svetu; opisuje notranjo strukturo pojava in njegove temeljne značilnosti, različna mnenja o temeljnih vzrokih in okoliščinah, modelih dojemanja spolnosti, zdravstvenih nevarnostih in tako naprej. V zadnjem delu naniza nekaj praktičnih spoznanj in izkušenj ponudnic/ponudnikov in še kaj, kar se mu zdi pomembno za celovitejšo razumevanje pojava in bolj strpen javni diskurz. To pa zato, ker zagovarja stališče, da je prostitucija družbeni pojav; torej ne od družbe ločen pojav. To z drugimi besedami pomeni, da nastaja v družbi, iz nje izhaja; v družbi se oblikujejo vsakokratna »pravila igre« in nanjo prostitucija povratno vpliva. Vsakokratno stanje prostitucije je namreč odraz vsakokratnega stanja družbe kot celote.

Monografija je rezultat večletnega študija in analize multidisciplinarnega spektra dostopnih virov s področja prostitucije in je v slovenskem prostoru prva celovita, sistematična in pregledna obravnava tega socialnega pojava, za katerega so pri nas značilne parcialne obravnave.

17 x 24 cm, 256 strani, broširano – 25 €

Informacije in naročila

 Založba Pivec d.o.o., Krekova 13, 2000 MARIBOR
tel. 02 250 08 28, faks 02 250 08 29; info@zalozba-pivec.com, www.zalozba-pivec.com

No. 1 na področju inovativnosti razvoju in proizvodnji opreme za otroke od vrtca do devetletke.

eibe

- Notranja in zunanja oprema
- Učenje s pomočjo igre ob uporabi dognanih igral in opreme primernih za klasične in najmoderneje pristope izobraževanja, za večanje kreativnosti in boljšo socializacijo otrok
- Najkvalitetnejši materiali, leta uporabe brez velikega vzdrževanja, vsi proizvodi imajo posamezni certifikat EN

Zastopa in prodaja
K&J d.o.o.
Parmova 53
1000 Ljubljana
Tel: 01 436 36 17
E-mail: info@k-j.si

Obvezni drugi tuji jezik v osnovni šoli? – raje obdržimo izbirni drugi tuji jezik

Betka Pišlar, profesorica angleškega in francoskega jezika, OŠ Žiri

Vse hitrejši življenjski tempo ter nenehne spremembe in novosti v šolskem sistemu učitelju narekujejo stalno spopolnjevanje in doizobraževanje. Devetletna osnovna šola je tako učiteljem kot učencem prinesla zelo dobrodošlo spremembo – izbirne predmete. Med izbirnimi predmeti so učenci lahko izbrali tudi tuji jezik. S tem so bile tudi v Sloveniji ponujene nove možnosti za večjezikovno vzgajanje, kar je v skladu s priporočili Sveta Evrope in Evropske komisije za večjezikovnost v skupnem evropskem območju.

Na naši šoli so se učenci poleg obvezne angleščine lahko učili tudi izbirnih jezikov: francoščine, nemščine in španščine.

Kot učiteljica angleščine in francoščine sem se te novosti zelo razveselila, z možnostjo poučevanja francoskega jezika je moja poklicna pot dobila nove razsežnosti in nov izziv. Učencem, ki so izbrali francoščino, sem želela čimbolj približati pouk tujih jezikov in jih navdušiti za njihovo učenje. Pri svojem delu z otroki sem ugotovila, da je motiviranje učencev in vzbujanje zanimanja ključno za uspešen pouk.

V pouk sem skušala vključiti aktivnosti, pri katerih so se učenci učili in se hkrati tudi zabavali. Velika prednost pri poučevanju izbirnega jezika je manjše število učencev v skupini, kar učitelju omogoča, da se lahko posveti vsakemu učencu posebej in mu nameni dovolj pozornosti. Poleg učiteljevega odnosa do predmeta, ki ga poučuje, je pomemben dejavnik za uspešen pouk učiteljevo sprotno doizobraževanje in skrb za to, da skuša biti v koraku s časom.

Tudi naša šola se je vključila v Projekt VUPFOŠ (vzpodbijanje učenja in poučevanja francoščine v osnovni šoli), ki ga je s sodelovanjem Francoskega kulturnega centra Charles Nodier organiziralo Ministrstvo RS za šolstvo in šport. V okviru Projekta so za osnovnošolske učitelje francoščine organizirali odlične seminarje in pedagoške delavnice tako doma kot v tujini. Učitelji smo se jih ude-

leževali z velikim navdušenjem, še posebno smo bili veseli dvanajstdnevnega izobraževanja v Centru za izobraževanje tujcev CAVILAM v Franciji, v Vichyu. Pridobljeno znanje smo lahko uporabili tako pri poučevanju francoščine kot na drugih področjih svojega dela, kakovostno izobraževanje pa je pripomoglo tudi k osebni rasti učiteljev in preprečevanju poklicnega izgorevanja.

Učenci se začnejo izbirni predmet francoski jezik učiti v sedmem razredu in se ga učijo tri leta. V zadnjem triletju osnovne šole velja načelo izbirnosti, kar pomeni, da si učenci po prvem letu lahko tudi premislijo in v 8. razredu namesto jezika izberejo drug predmet. Vendar v vseh letih poučevanja učencev, ki niso ostali pri odločitvi za jezik od 7. do 9. razreda, ni bilo niti toliko, kot je prstov na roki.

Pouk izbirnega predmeta poteka po dve šolski uri tedensko, večinoma sta to šesta ali sedma ura. Učenci so že utrujeni od dolgega delavnika v šoli, zato je učiteljeva vloga še toliko bolj zahtevna – učence mora motivirati in jim omogočiti, da se bodo pri pouku počutili prijetno in da bodo vzljubili tuji jezik. Večinoma izbirni predmet francoščino izberejo le aktivnejši učenci, ki nimajo učnih težav in se francoščine učijo zaradi lastnega interesa.

Za pouk francoščine je na voljo veliko kakovostnih učbenikov, poleg sledenja učnemu načrtu v pouk skušam vnesti tudi vsebine, ki učencem omogočajo razvijanje ustvarjalnosti in privzganje delovnih navad. Učenje tega tujega jezika učence bogati na različnih področjih in jim

omogoča tudi medpredmetne in kroskurikularne povezave. Jezika se učimo s pomočjo pesmi, šansonov, filmov, govornih nastopov, branja knjigic za bralno značko, veliko časa pa namenimo tudi pogovoru o civilizacijskih navadah Francozov. Učenci ob obravnavanih temah v učbeniku primerjajo način življenja Slovencev in Francozov, njihove praznike, kulinariko, geografske značilnosti dežele, njeno zgodovino in dosežke na področju umetnosti. Prav tako pouk izbirnega jezika učencem omogoča razvijanje medkulturnosti: pri učenju francoščine uporabljajo jezikovno znanje materinščine in angleščine kot prvega tujega jezika, npr. pri spoznavanju novih francoskih besed učence povabim, da poiščejo angleške izraze zanje, primerjajo način zapisa in izgovorjavo. Že znano shemo nato nadgradijo z besedami v drugem tujem jeziku.

Da bi pouk čimbolj popestrila in ga prilagodila željam in potrebam učencev, sem vanj vključila tudi nekaj nadstandardnih dejavnosti. Vsako leto pripravimo igrice v francoščini, s katero sodelujemo na Frankofonskem festivalu v Kranju, za devete razrede sem pripravila kuharsko delavnico v francoščini, kjer smo kuhali francoske jedi in jih nato skupaj pojedli, več let smo pripravljali šolsko glasilo v tujih jezikih, v katerem so učenci objavljali prispevke v francoščini in v ostalih tujih jezikih, ki smo jih poučevali na šoli, odpravili smo se na jezikovne počitnice v Provanso, ob koncu letošnjega šolskega leta pa sem za učence izbirnega predmeta francoski jezik organizirala nadstandardno ekskurzijo v Pariz. »S čim so si vaši učenci zaslužili, da jih peljete v Pariz?« me je pobarala neka turistka, ko smo na letališču čakali na vkrcanje. V veliki meri je razlog za tak način dela učiteljičin entuziazem, zasluge za to pa imajo seveda tudi učenci, ki so se tujega jezika marljivo učili. Zakaj so bili pri učenju francoščine prizadevni? Po mojem mnenju je odgovor nedvoumen: izbrali so jo sami in za učenje so imeli veliko notranje motivacije. Znano je, da se bolje učijo in so pri tem uspešnejši tisti, ki se učijo iz lastne želje ali potrebe, to pa prav gotovo velja za učenje jezikov.

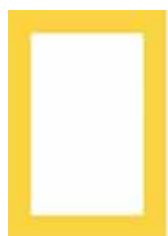
Večina otrok z učenjem francoskega jezika nadaljuje tudi v srednji šoli. Že v osnovni šoli so spoznali, da je učenje tujega jezika prijetno in zabavno, to pa jim lahko pomaga pri nadaljnjem učenju in pri sporazumevanju v tujem jeziku v odrasli dobi.

Čeprav naj bi prebivalci Evrope poleg materinščine govorili vsaj dva tuja jezika, se mi ne zdi primerno, da bi že v osnovni šoli uvedli obvezni drugi tuji jezik. Mislim, da je sedanje stanje v devetletni osnovni šoli zadovoljivo, saj učencem dopušča možnost izbire: kdor želi izbrati drugi tuji jezik, ga lahko izbere po svoji izbiri oziroma po izbiri, ki je na šoli omogočena. Tisti učenci, ki niso nadarjeni za učenje jezikov ali pa rajši razvijajo svojo ustvarjalnost na drugih

področjih, imajo možnost izbrati druge izbirne predmete: na voljo imajo tako naravoslovne kot družboslovne. Ne le da bi z uvedbo obveznega drugega tujega jezika učenci izgubili možnost izbire predmetov nekaterih drugih predmetnih področij, kot učitelju praktiku se mi poraja vrsta vprašanj: ljudje na splošno ne marajo sprememb, le zakaj bi spreminjali sistem, ki je dober in prinaša zadovoljive rezultate? Sprašujem se tudi, zakaj bi z uvedbo obveznega drugega tujega jezika učenje le-tega vsiljevali vsem učencem, tudi tistim, ki imajo učne težave. Iz leta v leto namreč narašča število učencev, ki pri pouku angleščine, slovenščine in matematike potrebujejo dodatno strokovno pomoč. Ker bi se z uvedbo obveznega drugega tujega jezika zmanjšal fond učnih ur za preostale izbirne predmete, ki so prav tako pomembni za otrokov vsestranski razvoj, menim, da bi učenci z njegovo uvedbo več izgubili kot pridobili.

Ob morebitni uvedbi obveznega drugega tujega jezika bi se po mojem mnenju kaj lahko pripetilo, da ne bi imeli dovolj kakovostno usposobljenih učiteljev za pouk. Naj omenim situacijo, ki je pred leti nastala v Italiji: zaradi pomanjkanja ustreznih učiteljev poskus uvedbe tujega jezika v nižjih razredih osnovne šole ni obrodil sadov. Iz svojih izkušenj vem, da mi študij jezikoslovja na fakulteti ni nudil dovolj pedagoške izobrazbe – večinoma sem jo z obiskovanjem raznih seminarjev in branjem strokovne literature pridobila sama. Čeprav je nekdo lahko odličen romanist, rusist itd, to še ne pomeni, da je usposobljen in primeren za poučevanje v osnovni šoli. Pri tem je prav tako treba upoštevati specifiko in dinamiko dela z osnovnošolskimi otroki. Pred pripravo programov za drugi tuji jezik bi bilo potrebno temeljito izobraziti oz. doizobraziti potencialne učitelje.

Glede na izkušnje nekaterih pilotskih osnovnih šol, kjer pouk drugega tujega jezika že poteka, naj bi ravnatelj ob sodelovanju staršev izbral, kateri obvezni drugi tuji jezik bi poučevali na posamezni šoli. To pomeni, da bi se vsi učenci ene šole učili istega obveznega drugega tujega jezika. Mislim, da bi to bil velik korak nazaj: zakaj vsem učencem na eni šoli predpisati učenje npr. nemščine ali katerega koli drugega obveznega tujega jezika? Prisila v nobenem primeru ni dobra, poleg tega je Evropa prostor jezikovne raznolikosti, omogočimo jo tudi učencem na slovenskih osnovnih šolah. Še posebno se mi zdi tako početje neprijetno v današnjem času, ko gre razvoj šolskega sistema in predvsem razvoj osnovne šole k vse večji individualizaciji pouka in prilagajanju pedagoškega procesa potrebam otrok. Raje učencem prepustimo, naj se sami odločijo, kateri drugi tuji jezik se želijo učiti, če se ga seveda želijo. Izberejo naj ga prostovoljno, ali pa naj si glede na svoje zanimanje in želje izberejo druge izbirne predmete, ki jih bogatijo in jim širijo obzorje. Kajti kot je že davno izjavil Konfucij, «Učiti pomeni razvnamati ogenj in ne polniti prazne posode.»

NATIONAL GEOGRAPHIC

National Geographic je v Sloveniji že prepoznana in ugledna blagovna znamka, ki navdušuje in izobražuje stare in mlade. Tokrat vam predstavljamo tudi zbirko didaktičnih pripomočkov, ki jih boste z veseljem uporabljali pri pouku, še bolj z veseljem pa jih bodo uporabljali učenci.

In na koncu seveda pridemo do človeka – kako bolje razložiti človeško telo kot na pomanjšanem modelu, ki ga lahko razstavite in podrobno opišete vse dele posebej. Vsi modeli so priročne velikosti (za delo v skupinah), zelo nazorni in trpežni, zato jih boste lahko dali učencem v roke, da si jih pobliže ogledajo in zapomnijo. Obstajajo tudi človeško oko, človeška lobanja, moder za sestavljanje žabe ...

Za lažjo predstavo teh izumrlih bitij pri predmetu biologije vam bo v pomoč model tiranozavra in drugih zavrov, na katerih lahko nazorno razložite njihov ustroj in evolucijo ter predstavite dobo in način življenja. Zanimivo pri tem je, da otroci okostje najprej kot pravi arheologi s strgalom in čopičem previdno izkopljejo iz mavčne kocke, nato pa kosti sestavijo v model okostja dinosavra. Pod znamko 4M se skrivajo tudi seti za izkopavanje hrošča, kristalov, mineralov, pterozavra, brahiozavra, stegozavra ...

Za učitelje kemije in geografije bo nadvse dobrodošla maketa vulkana, s katerim lahko nazorno razložite pojav vulkanskega izbruha. Maketa je narejena po naravnem vzoru, obenem pa omogoča ponazoritev delujočega vulkana, tako da v njegov krater vlijete kis in pecilni prašek. Kemična reakcija bo naredila pravi spektakel. Didaktična pomagala bodo vsekakor v pomoč pri doseganju učinkovitega poučevanja, ki bo navduševal tako učence kot učitelje in bo pouk spremenil v doživeto raziskovanje.

Vse izdelke si lahko podrobneje ogledate na spletni strani založbe didakta www.didakta.si. Za način naročila in ugodnosti prosimo pokličite Založbo Didakta; 04/53 20 210.

Dogajanje na 24. slovenskem knjižnem sejmu

od 26. do 30. novembra 2008 v Ljubljani

24. slovenski knjižni sejem

24. slovenski knjižni sejem po tudi letos poleg novih in starih knjižnih uspešnic ponudil veliko zanimivih dogodkov v vseh treh etažah Cankarjevega doma.

Velika sprejemna dvorana bo letos predstavila novost knjižnega sejma - svoj odprti oder z naslovom Pokusimo besedo, na katerem bo Društvo pisateljev Slovenije pripravilo nastope in predstavilo svoje člane. Knjig ni brez avtorjev in zato jim bo sejem posvetil osebno pozornost tudi v glavni sprejemni dvorani. Avtorji bodo v pogovoru na voljo za morebitna vprašanja, prav tako pa bodo na svoj račun prišli ljubitelji avtogramov. Pokušina literarnih del bo posebno vabilo ljubiteljem, naj posežejo po razstavljenih knjigah in si jih nabavijo za svoje knjižnice.

Debate kavarne so že stalnica knjižnega sejma in značilno zaznamujejo Prvo preddverje Cankarjevega doma. Letos se bodo že jubilejno 10. leto zapored družili vsi, ki jim je blizu razmišljanje o knjigah, branju, znanju, življenju ... Debatne kavarne zaznamujejo gostje, ki prihajajo z vseh vetrov, drzni moderatorji, ki znajo izbrskati mnoge misli in skrivnosti, ter seveda obiskovalci, ki lahko razprave jasno in glasno še dodatno začinijo.

Forum za obiskovalce bo vse sejemske dni v Drugem preddverju Cankarjevega doma poskrbel za zabavo tako za mlade kot tiste malo starejše. Tako bodo obiskovalcem poleg knjig ponujene tudi vzporedne, s pisano besedo povezane dejavnosti. Manjkali pa ne bodo niti zabavni nastopi, glasba, ure pravljic za najmlajše.

Letošnja Založniška akademija bo francosko-ameriško obarvana. S pomočjo francoskega inštituta bomo gostili

sedem francoskih založnikov, avtorjev in raziskovalcev knjižnega trga, ki bodo pojasnili, kakšne poslovne strategije so najbolj primerne za male založnike v digitalnem okolju in kakšne so prednosti objavljanja pri malih založbah v dobi, ko knjižne trge obvladujejo veliki medijski konglomerati. Iz ZDA prihaja letos Jason Epstein, legenda ameriškega založništva, ki je bil več kot petdeset let ena od vodilnih oseb založbe Random House in avtor knjige Book Business, ki jo letos dobivamo tudi v slovenskem prevodu. Iz Velike Britanije letos gostimo Claire Squires, profesorico na International Center for Publishing Studies na Oxford Brookes University, sicer avtorico knjige Marketing literature, ki velja za eno najbolj odmevnih del s tega področja.

Šolski knjigosled - napovedanim skupinam šolarjev bo vsako uro na voljo voden ogled knjižnega sejma. Cankarjev dom je letos pripravil Kulturno-vzgojni program za vse najmlajše in šolarje, ki bodo obiskali knjižni sejem. Šolarji lahko letos sodelujejo tudi na natečaju z naslovom Pristanišče.

Bralnica vas pričakuje tudi letos v Drugem preddverju, kjer boste lahko ob skodelici čaja prelistali knjige.

Več podrobnejših informacij si oglejte na spletni strani knjižnega sejma: www.knjiznisejem.si.

Gospodarska
zbornica
Slovenije

 cankarjev dom

TEŠ PREDVIDOMA V LETU 2014.

TERMOELEKTRARNA ŠOŠTANJ

Termoelektrarna Šoštanj z izpolnjevanjem svojega razvojnega načrta postaja še bolj pomemben steber slovenskega energetskega sistema v Sloveniji

V letošnjem letu je Termoelektrarna Šoštanj po več kot tridesetih letih povečala svojo inštalirano moč iz 755 MW na 809 MW.

15. aprila letos so v TEŠ-u uspešno sinhronizirali generator prve 42 MW plinske enote, 3. septembra pa nadomestil proizvodnjo 30 MW bloka 2 z drugo 42 MW plinsko enoto, prešli na parno plinski proces blokov 4 in 5 in tako oskrbeli Slovenijo za dodatnih 54 MW električne energije.

Poleg plinskih enot bo Termoelektrarna Šoštanj predvidoma do konca leta 2014 zgradila 600 MW blok 6, ki bo eden izmed najsodobnejših termoenergetskih blokov in katerega opremo v Nemčiji že izdelujejo. Uresničitev razvojnega načrta pomeni povečano proizvodnjo zmogljivost na 1029 MW instalirane moči, dvig proizvodnje električne energije z enako količino

lignita iz 3.600 GWh na 5.000 GWh letno, podaljšanje proizvodnje električne energije iz leta 2025 na leto 2050.

Takšen razvoj je širšega družbenega interesa, saj bo termoelektrarna z znatnim povišanjem proizvodnje električne energije trajno znižala specifično emisijo CO² za 30 odstotkov, zmanjšale pa se bodo tudi emisije drugih snovi (SO², NO_x, praha, hrupa, ...).

TERMOELEKTRARNA Šoštanj d.d.

Cesta Lole Ribarja 18

3325 Šoštanj, Slovenija

Telefon: +386/03/899 31 00

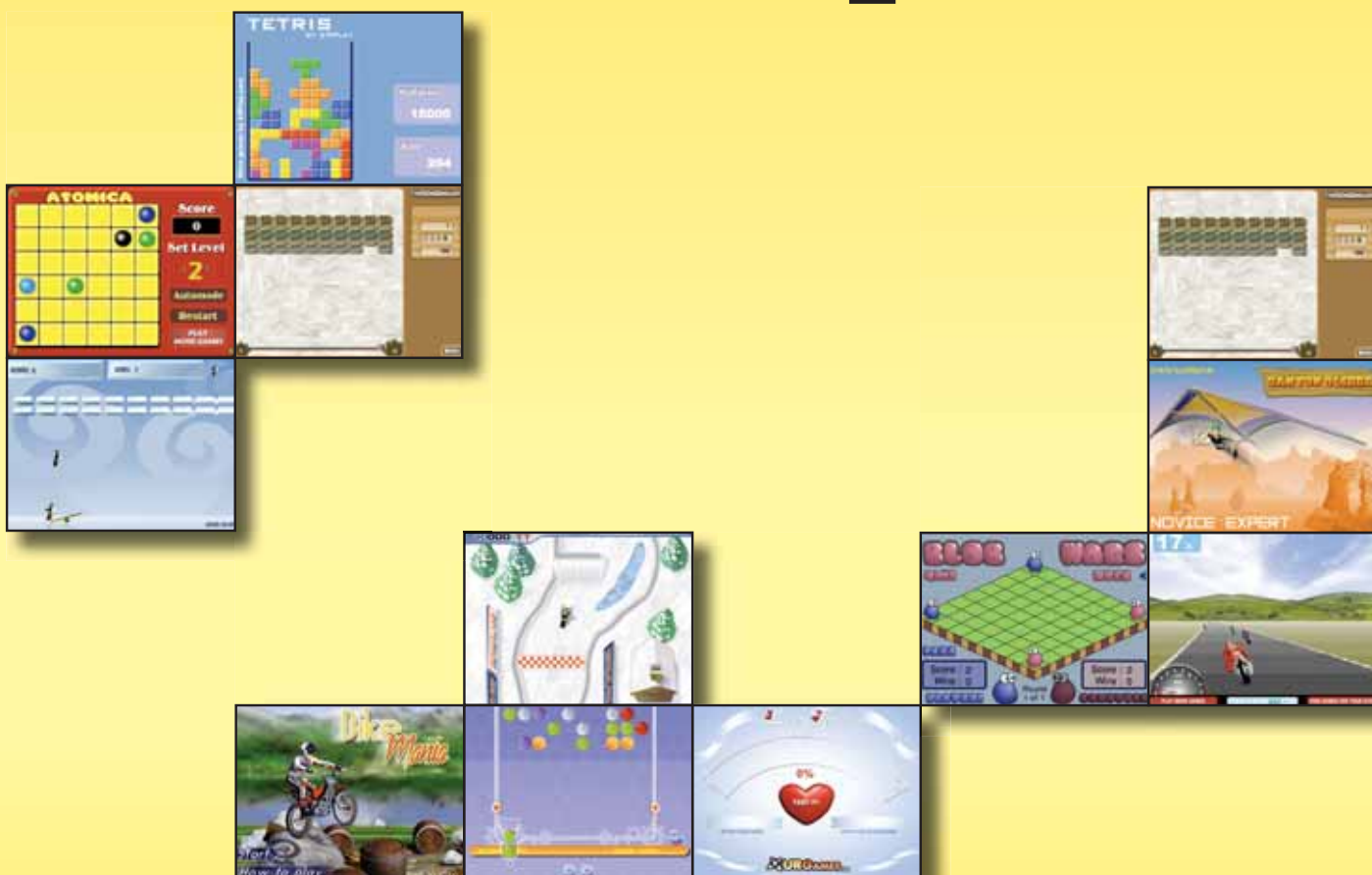
Telefaks: +386/0/3 899 34 85

E-pošta: info@te-sostanj.si

važno je sodelovati. In jih vse premagati!

igre.najdi.si

vse slovenske strani

Peter Kus – intervju

V oktobrski (novembrski) številki revije Didakta vam tokrat predstavljamo enega od avtorjev razstave Zveneče mesto Evfonija – Petra Kusa. Projekt se je zgodil v oktobru v prostorih Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani. Postavitev razstave so spremljali še krajši **glasbeni performansi** (namenjeni organiziranim šolskim skupinam) in daljše **dvodnevne delavnice** izdelovanja izvirnih inštrumentov.

Peter Kus je skladatelj in glasbenik, ki ustvarja avtorske predstave in v njih raziskuje območje, kjer se križata področji javnega izvajanja glasbe in gledališča. Rezultati tega dela so lutkovno-glasbene predstave Črna kuhna (Mini teater, 2004), Glas (KD Priden možic, 2005), Tristan Vox (Ops! zavod Ljubljana, 2006) in Kralj prisluškuje (Ops! zavod Ljubljana, 2007). Ukvarja se tudi z raziskovanjem izvirnih glasbenih inštrumentov. Zgradil je široko paleto različnih zvočil in glasbil iz različnih materialov, ki jih je uporabil v svojih predstavah. Ob njem sta se za uspeh projekta trudila še istrski glasbenik Marino Kranjac in soavtor Primož Oberžan.

Preden se posvetimo avtorju, pa še kratka predstavitev samega projekta: Zveneče mesto Evfonija je razstava izvirnih glasbenih inštrumentov, na kateri so slovenski obiskovalci prvič spoznali nekatera nenavadna in izvorna glasbila, zvočila in zvočne inštalacije domačih avtorjev. Namenjena je raziskovanju nešteti možnosti, ki jih omogoča proizvodnje zvokov iz različnih materialov – lesa, kovine, plastike, gume, kože, kamna, stekla, električnega toka ipd. Zasnovana je interaktivno in želi obiskovalce spodbuditi, da se dotaknejo razstavljenih inštrumentov in zvokov, ki jih ti proizvajajo. Tako postanejo obiskovalci Evfonije njeni aktivni prebivalci, ki sami raziskujejo in ustvarjajo glasbo, namesto da bi jo le pasivno poslušali.

Projekt dopolnjuje še animirana, glasbeno-didaktična spletna stran, ki otrokom omogoča virtualno raziskovanje nenavadnih glasbil, zvokov in akustike. V medsebojni povezavi vseh delov projekta (interaktivna razstava, delavnice, spletna stran) predstavlja Evfonija integrirano obliko izobraževanja, ki povezuje intenzivno zvočno doživljanje, eksperimentiranje in raziskovanje, izobraževanje po internetu in ne nazadnje javno predstavitev ustvarjanja na koncertu ob zaključku delavnic in objavami izdelkov delavnic ter posnetkov na spletni strani.

Ob zaključku Evfonije smo Petru Kusu zastavili nekaj vprašanj:

Ste avtor projekta Zveneče mesto EVFONIJA, interaktivne razstave izvirnih glasbenih inštrumentov, ki je bila na ogled v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani, med 12. septembrom in 5. oktobrom 2008. Kako ste prišli na idejo za projekt?

Sem glasbenik in skladatelj, v zadnjem času pa se posebej posvečam ustvarjanju avtorskih gledaliških predstav (to so predstave Črna kuhna, Glas, Tristan Vox in Kralj prisluškuje, op. p.). V njih raziskujem območje, kjer se križata področji javnega izvajanja glasbe in gledališča – kjer koncert postane gledališka predstava in kjer gledališče zaživi s pomočjo glasbenih elementov. Izhodišče teh predstav je vedno nek glasbeni koncept, ki ga nato razvijem in postavim na oder s pomočjo dramskega in lutkovnega gledališča. Moje prizadevanje je usmerjeno v to, da izvajanje glasbe v živo na odru spremenim v gledališko predstavo oz. da na odru »uprizarjam« glasbo in zvok. S tem gledalce postavim v položaj, da zvok in glasbo na odru tudi gledajo, namesto da bi jo zgolj poslušali. Tako dobimo »slišno« gledališko predstavo ali »gledljiv« glasbeni koncert. Če vzamem kot primer predstavo Kralj prisluškuje, to pomeni, da trije igralci – glasbeniki na odru uporabljamo okoli 40 glasbenih inštrumentov, večinoma redko videnih ali celo izvirnih, ki jih med igranjem animiramo, spreminjamo v lutke in z njimi »pripovedujemo« zgodbo. Na podobnem principu uporabe glasbenih inštrumentov temelji tudi predstava Glas in na ponovitvah se nam ves čas dogaja, da si otroci in odrasli po koncu želijo inštrumente pobližje ogledati in jih preizkusiti. Ravno zato sem začel razmišljati tudi o razstavi izvirnih inštrumentov: ustvariti sem želel okolje, v katerem bi si lahko obiskovalci

inštrumente ogledali in nanje poskusili zaigrati. Če lahko gledalci v mojih predstavah zvok gledajo, se ga lahko na razstavi tudi dotaknejo.

Drugi motiv za razstavo je bil postaviti obiskovalce v drugačen položaj, kot ga imajo na običajnih razstavah ali pa kot poslušalci koncertov. Razstava je zasnovana tako, da lahko vsakdo, ki jo obiše, preizkuša razstavljen glasbila, raziskuje zvoke in ustvarja glasbo. Za to ne potrebujejo glasbene izobrazbe (čeprav jim ta ne škodi) in ni jim potrebno slediti običajnim ritualom rokovanja z glasbili, na katere morajo paziti pri klasičnih inštrumentih – npr. drža inštrumenta, »dovoljeni« načini igranja ipd. Predpostavka tovrstnega pristopa je premoščanje razlik med šolanim glasbenikom in amaterjem. Z razstavo se želimo zoperstaviti predsodku, da je glasbeno izražanje lahko domena zgolj glasbeno šolanih ljudi. Evfonija želi postati demokratično mesto, prostor, v katerem lahko vsakdo, ki vanj vstopi, postane njegov aktivni »prebivalec«, torej glasbenik.

2 - V opisu Evfonije lahko preberemo: »Evfonija je mesto sestavljeno iz samih glasbenih inštrumentov. Razporejeni so po posameznih ulicah in mestnih četrtih, vsaka skupina inštrumentov ima svojo. Visoki dimniki v mestu so odmevniki tolkal, tovarne so sestavljene iz kovinskih bobnov, avtomobil na ulici je hupafon, streho hiše prekrivata marimba in ksilofon, kamnita bajta je litofon; na vrtu rastejo zelenjavna pihala in tolkala, ribniki so se spremili v vodne bobne, med njimi plavajo ribe (okrogle vodne piščali), ob robu raste nekaj gumijastega grmovja (balonske orgle, balonski bas in balonski bobni). Nad mestom se dviga pokončna podoba kralja: namesto glave ima star vojaški boben, njegove oči so kalimbe, nos je saksofon, namesto reber ima napete strune, stoji na afriških djembah. Na glavo ima poveznjeno krono, bleščečo vodno harfo. Vsakdo, ki v Evfonijo vstopi, postane glasbenik. Lahko se sprehaja po ulicah in igra na posamezne inštrumente. Ko jih ne igra, jih izdeluje ali opazuje fizikalne zakonitosti njihovega delovanja.« Vse to kaže na izjemno inovativen in neomejen pristop do glasbe, glasbenega ustvarjanja in novih inštrumentov. Kako vam v ta brezmejni svet, kjer je mogoče vse glasbeno, sledijo otroci?

Z upoštevanjem preprostih navodil inštrumenti zelo hitro zazvenijo in to je privlačno tudi za otroke. Inštrumenti so tudi nenavadnih navadnih oblik in zvoki, ki jih proizvajajo, so za obiskovalce presenetljivi in zato zanimivi. Razstava je ena redkih priložnosti, ko lahko otroci neobremenjeno pristopijo k inštrumentom in na njih enostavno zaigrajo. Vendar ima lahkota, s katero se in-

štrumenti odzivajo na igranje, tudi slabo stran: predvsem mlajši otroci, ki nimajo glasbene izobrazbe, se igranja po navadi lotijo zelo nekontrolirano, saj jih navdušuje »hrup«, ki ga inštrumenti proizvedejo. Z didaktičnega vidika ti otroci od preizkušanja izvornih inštrumentov ne odnesejo dovolj. Niso pozorni na razlike med posameznimi inštrumenti in zvoki, na načine, kako zvok sploh nastaja, na možnosti, ki jih inštrumenti ponujajo za ustvarjalno glasbeno izražanje ipd.

Prav zato je pri interaktivni razstavi, kot je Evfonija, zelo pomemben tudi način njene predstavitve. Razstave si otroci ne morejo ogledati zgolj kot pasivni poslušalci, saj bi tako prezrli vse tiste novosti, ki jih njen koncept prinaša. Ob razstavi se zato trudimo razviti nov način njene predstavitve in glasbenega izobraževanja nasploh, ki naj poteka v duhu samoiniciativnosti in ustvarjalnosti učencev. Otroke najprej v svet glasbil uvedemo s posebnim glasbenim performansom, nato pa se pod vodstvom glasbenikov lahko posvetijo preizkušanju glasbil ter si v delavnici nekaj preprostih zvočil tudi izdelajo. Tovrsten pristop h glasbeni vzgoji je lahko za otroke nekaj posebnega, vendar potrebuje tudi primerne okoliščine: tako delo lahko poteka le v majhnih skupinah, kjer lahko vsi otroci sodelujejo, zahteva pa tudi svoj čas. To morajo sprejeti tako šole kot tudi inštitucije, v katerih razstava poteka. Med prvo postavitvijo Evfonije v Slovenskem etnografskem muzeju te naše zamisli žal niso nalete na velik odziv in so si šole razstavo večinoma ogledale na klasični »muzejski« način; interaktivnost in celovit pristop sta se nekje izgubila.

Otvoritveni koncert je izvedel Orkester izvornih inštrumentov z glasbenim performansom. Kako se je odzvala publika?

Otvoritveni koncert je bil pravo doživetje. Prišel ga je Orkester izvornih inštrumentov, za to priložnost zbrana skupina glasbenikov, s katerimi sicer sodelujem. V približno polurnem programu smo predstavili inštrumente z razstave in jih nato prepustili obiskovalcem, ki so se otvoritve udeležili. Kar je sledilo, me je zelo presenetilo; pričakoval sem, da bodo obiskovalci na začetku, preden bodo pričeli inštrumente preizkušati, nekoliko bolj zadržani. Zgodilo pa se je prav nasprotno, saj je v nekaj trenutkih po koncu performansa na razstavi nastal ogromen hrup. Vsi, mladi in stari, otroci, njihovi starši in stari starši so začeli na inštrumente igrati in to veselje je trajalo vsaj dve uri.

In kakšen odziv ste pričakovali sami? Ste bili zadovoljni, presenečeni ... Kako bi komentirali Evfonijo po njenem zaključku?

Evfonijo si je v enaindvajsetih dneh ogledalo nekaj čez

dva tisoč obiskovalcev, velik pa je bil tudi odziv tiskanih in elektronskih medijev. Glede na to, da smo projekt ustvarili z majhnimi sredstvi v produkciji neodvisnega zavoda Forum Ljubljana in koprodukciji Slovenskega etnografskega muzeja, je po tej plati uspeh razstave opazen.

Evfonijo sem si na začetku zamislil kot »pilotni« projekt, kot poskus in priložnost, da s kolegom Primožem Oberžanom prvič širši javnosti поближе predstaviva nekaj izvirnih glasbil, ki jih izdelujeva, ter razstavo poveževa z različnimi glasbeno-didaktičnimi vsebinami. Izkazalo se je, da je projekt to »skromno« ambicijo že na začetku precej presegel in da smo z njim dobili odlično osnovo za nadaljnje delo. Razstavo želimo v prihodnje, ob naslednjih postavitvah, nadgraditi z novimi, še bolj atraktivnimi in zanimivimi inštrumenti. Razvijati želimo tudi spremljevalni program delavnic in izobraževanja za šole. Nasploh se mi zdi področje razvijanja novih izvirnih inštrumentov neskončno področje, možnosti njihove uporabe v pedagoške namene pa so prav tako zelo velike in, vsaj pri nas, še večinoma neizkoriščene. Želim si, da bi tej naši viziji sledile tudi inštitucije, s katerimi sodelujemo ter, kot po navadi, upam, da nam bo za delo uspelo pridobiti več finančnih sredstev.

V času Evfonije so se odvijale tudi glasbene delavnice. Jih lahko podrobneje opišete? (Komu so bile namenjene, kako so potekale, kakšni so bili rezultati ipd.)

Delavnice izdelovanja izvirnih glasbenih inštrumentov so bile namenjene tistim, ki so se želeli z izdelovanjem izvirnih inštrumentov seznaniti bolj podrobno. Zasnovane so bile kot nekakšen splošni uvod v to področje, ki je udeležencem ponudil osnovna izhodišča za nadaljnje samostojno delo. Delavnic so se udeležili posamezniki in posameznice različnih starosti, med njimi sta bili tudi dve celi družini ter nekaj staršev z otroki. Razdeljene so bile v tri različne 8-urne sklope, ki so se med seboj dopolnjevali: v prvem, ki ga je vodil Marino Kranjac, so udeleženci spoznavali in izdelovali različne tradicionalne istrske ljudske inštrumente; v drugem, ki sem ga vodil sam, smo izdelovali ljudske in izvirne inštrumente iz umetnih materialov, ki so danes bolj dostopni in lažji za obdelavo; tretji del je vodil Primož Oberžan in z udeleženci izdelal preproste *efektorje*, posebna elektromehanska zvočila, ki združujejo vrsto zvokov orodij in naprav iz vsakdanjega življenja.

Evfonija je zagotovo inovativni dogodek brez primere in sama v njem vidim zelo dobro iztočnico za sodelovanje v vzgojno-varstvenimi zavodi in osnovnimi šolami po Sloveniji. Se nameravate povezati z njimi oz. kako drugače tudi vnaprej realizirati podobne delavnice?

Področje izdelovanja in igranja izvirnih inštrumentov res ponuja številne možnosti za glasbeno izobraževanje. Še več, z njim zlahka povežemo tudi različne predmete znotraj šolskega kurikulumuma: glasbo, fiziko, tehnični pouk in likovno vzgojo. To delo je ustvarjalno in zabavno hkrati, ima pa tudi otipljive rezultate, saj so nekateri inštrumenti, če so izdelani dovolj spretno, povsem uporabni tudi za koncertno izvajanje glasbe. Morda bi se lahko šole, namesto da precejšnja sredstva namenijo za komercialno dostopne zbirke glasbil, lahko odločile tudi za pot njihove samostojne izdelave, ki lahko učencem ponudi bistveno več kot le užitke poustvarjanja vnaprej napisane glasbe na običajnih glasbilih. Mislim, da je nasploh napaka našega glasbenega izobraževanja, da preveč pozornosti namenja poustvarjanju glasbe in večinoma izključuje ustvarjalnost učencev; na glasbenih šolah izobražuje poustvarjalce klasične ali jazzovske glasbe, v okviru glasbene vzgoje na osnovnih in srednjih šolah pa poučuje potencialne poslušalce. Presečna me, da je glasbena vzgoja eden najmanj priljubljenih predmetov v šolskih programih, čeprav vsakdo pri sebi ve, koliko pristnega veselja mu glasba lahko ponudi. Zato se mi zdi področje izvirnih inštrumentov upoštevanja vredna alternativa, ki vsakomur, ne glede na njegovo glasbeno predznanje, omogoči, da se iz pasivnega poslušalca spremeni v aktivnega in ustvarjalnega glasbenika.

Vesel sem, da so (na neformalni način) zanimanje za naš projekt pokazali na Zavodu za šolstvo, odprti pa smo tudi za druga sodelovanja s šolami in kulturno-izobraževalnimi ustanovami pri nas. V kratkem bo Evfonija zaživela tudi v virtualni obliki na animirani spletni strani, s katero želimo doseči tudi tiste, ki si so razstavo zamudili ali si je niso mogli ogledati. Naši kratkoročni načrti so povezani z nadgradnjo celotnega projekta in organizacijo njegovih gostovanj doma in v tujini.

In še beseda ali dve za naše bralce?

Iz besed se Evfonije ne da prav dobro okusiti, zato bralce vabim, da za začetek obišejo našo spletno stran (www.ljudmila.org/stripcore/evfonija) si ogledajo inštrumente z razstave, odigrajo nekaj kratkih »glasbeno-didaktičnih« igrice in se pozanimajo, kdaj bo razstava zopet odprta in kdaj bo na sporedu katera izmed naših delavnic. Upam, da se kmalu vidimo!

Osnovna šola Franca Rozmana – Staneta, Prušnikova ulica 85, 1210 Ljubljana – Šentvid.

Avtor:

Božo Starašinič

Osnovna šola Franca Rozmana – Staneta

bozo.starasinic@guest.arnes.si

Besedilo: Božo Starašinič, fotografije: razni avtorji

Osnovna šola Franca Rozmana – Staneta je ena najstarejših ljubljanskih osnovnih šol. Leta 2011 bo šolska stavba praznovala stoti rojstni dan. Da vidiš, da so bili gradbeniki že takrat mojstri svojega poklica, je potreben le bežen pogled na šolsko zgradbo, ki jo bomo zagotovo opazili, če bomo popotovali po Celovski cesti v smeri Gorenjske. V pestri preteklosti je šola nudila streho otrokom vrtca, učencem osnovne šole, gimnazije in učencem begunske šole. Danes je na šoli zaposlenih 51 strokovnih in drugih delavcev. Šolo obiskuje 314 učenk in učencev v 17 oddelkih.

Za nekaj minut se postavimo v vlogo naključnega, radovednega obiskovalca, ki se je zgolj iz radovednosti ali pa dolgočasja odločil pokukati v šolski vsakdan Osnovne šole Franca Rozmana – Staneta v Ljubljani.

V času neskončnih možnosti, ki jih omogoča svetovni splet, naš namišljeni obiskovalec na šolski spletni strani www.o-frs.lj.edus.si preveri, kako priti do šole in kaj zanimivega se tam dogaja. Z miško drsi po ekranu računalnika, odpira povezave, se seznanja s tekočimi obvestili, pregleduje mesečne aktivnosti učencev, prebere informacije za starše in učence, jedilnike, najbolj pa ga pritegne foto galerija. Z listanjem fotografskih zapisov se vživi v številne drobne trenutke šolskega utripa. Počasi mu z obraza izginjajo gube, plešasto glavo mu prekrijejo košati lasje, v mislih postaja učenec, droben fantič, ki bo danes vstopil v stavbo Osnovne šole Franca Rozmana – Staneta v Ljubljani.

V Šentvidu, ki je bil nekoč samostojen kraj, danes pa je del Ljubljane, šole ni težko najti. Tudi deček jo hitro najde. Pripelje se z mestnim avtobusom Ljubljanskega potniškega prometa.

Po izstopu vstopi v skorajda sto let staro šolsko stavbo. Prav plašno odrine mogočna hrastova vrata. Na šolah takšnih vrat še ni videl, danes jih ni več veliko, v preteklosti pa so krasile skorajda vsako javno stavbo. Kar pošteno se mora potruditi, da vrata odpre. Malce se za-

čudi, ura je šest zjutraj, vrata pa so odklenjena. Zakaj le? Hitro dobi odgovor. Nekateri učenci pridejo v šolo že ob šesti uri in se vključijo v organizirano jutranje varstvo. Deček pozdravi, tako kot vedno, kadar pride na obisk. Nihče mu ne odzdravi. Mimo njega hodijo učenci, starši, učiteljice, nihče ga ne pogleda, ne spregovori z

njim besede. Kmalu se zave, da je le namišljeni nevidni učenec in igra mu postane neizmerno všeč. Odloči se, da bo dodobra izkoristil svojo nevidnost in pokukal v sleherni kotiček šole.

Priče v jutranjem varstvu. Do osme ure se zbere preko štirideset učencev, predvsem tistih najmlajših, ki obiskujejo prvi in drugi razred. Do pričetka pouka pozajtrkujejo, se igrajo, nekateri še skoraj spijo. Malce ponagaja fantom, ki igrajo namizni nogomet. Tiste, ki listajo slikanice, pusti pri miru. »Nogometašem« nekajkrat frcne žogico na tla in igra postaja bolj zanimiva. Otroci se ne skregajo, saj v šoli veliko pozornost namenjajo strpnosti in sprejemanju drugačnosti.

Naš mali obiskovalec ima obiska v jutranjem varstvu dovolj. Malce postopa po šoli gor in dol. Sreča kuharje in hišnika, ki se nekaj igra z vodo. Slednji si momlja v brk, češ da bo potrebno do osmih, ko pride večina učencev v šolo, še zamenjati tesnilo na pipi.

Ura je osem. Pred šolo pripeljeta avtobus in kombi. To dečka preseneti. Prepričan je namreč, da se učenci v Ljubljani ne poslužujejo šolskih prevozov in da so ti le značilnost podeželskih šol. Prisluhne pogovoru dveh deklet, ki se pogovarjata, da se veliko varneje počutita, če se v šolo peljeta s šolskim prevozom, kakor pa če gresta peš preko železnice in nevarnih prehodov. Do šole večina učenek in učencev nima daleč, nevarnih poti v šolo pa je kar nekaj. Po teh poteh vozita učence posebni avtobus in kombi.

V šoli postaja gneča. Naenkrat je v stavbi vseh 314 učencev, ki bodo ob začetku pouka, ob osmi uri in petnajst minut, v učilnicah. Učenci nižjih razredov imajo pouk v pritličju in v prvem nadstropju, učenci višjih razredov pa v prvem in drugem nadstropju. V trenutku sklene, da se bo pomešal med najmlajše. Ni mu žal. Dan so pričeli z jutranjim krogom in pravljico. Tudi on bi se z njimi pogovarjal o vsebini in naukom pravljice pa se mu mudi naprej. Šola mu postaja čedalje bolj zanimiva in radovednost, kaj vse bo še doživel, ga neizmerno muči. Zanima ga kaj počnejo ostali učenci.

Za hip pogleda na šolsko dvorišče, kjer je postavljen zabojnik za zbiralno akcijo papirja. Spomni se, da je na oglasni deski prebral vabilo učencem in staršem za zbiralno akcijo odpadnega papirja, ki poteka prav danes. Vidi, da je zabojnik že pol in ga bo potrebno kmalu nadomestiti z drugim. Verjetno bodo učenci danes zbrali rekordno veliko odpadnega papirja. Deček še opazi, da na šoli ločujejo odpadke, zbirajo odpadni papir, zamaške plastenke, kartuše in odslužene mobilne telefone.

Smukne po stopnišču. Na stenah visijo fotografije in likovni izdelki učencev. Ekspoziti pričajo o tem, da na šoli veliko pozornost namenjajo urejenemu okolju in ročnim spretnostim učencev. Nekatere fotografije so posneli

učenci na šolskih natečajih, druge pa so nastale v šolah v naravi, naravoslovnih taborih in taborjenjih, ki se jih učenci udeležujejo od prvega do osmega razreda.

Vitrine s pokali in športnimi priznanji zgovorno govorijo, da učenke in učenci dosegajo lepe rezultate na športnem področju in so med najuspešnejšimi ljubljanskimi osnovnimi šolami. Športu in gibanju na šoli namenjajo posebno pozornost, saj imajo učenci, ki so vključeni v oddelke podaljšanega bivanja, teh pa je preko devetdeset odstotkov od prvega do petega razreda, vsak dan uro športne vzgoje in različne tečaje. Dejavnosti, ki so za učence brezplačne, vodijo profesorji športne vzgoje.

»Lepo,« si misli naš mali obiskovalec in že je v drugem nadstropju. Ravno v času odmora se je pomešal med učence, ki so po rami trepljali Davida. Ta je kar naprej ponavljal, da je to pač logično. Logično, da je osvojil zlato priznanje na državnem tekmovanju iz logike. Šolska tekmovanja so se šele pričela, učenci in učitelji pa so prepričani, da bo še nekaj takšnih priznanj.

Za priznanja pa ne gre šolski folklorni skupini in akrobatski skupini na mali prožni ponjavi. Veliko več od priznanj jim pomeni zadovoljstvo gledalcev. Obe skupini radi nastopata na različnih prireditvah, nazadnje sta nastopili na otvoritvi otroškega bazarja. Učenke in učenci vadijo v okviru šolske interesne dejavnosti. Na šoli letos deluje preko trideset interesnih dejavnosti.

Ko naš namišljeni deček že razmišlja o odhodu domov, še malce pokuka v šolsko zbornico. Skoraj ga vrže na hrbet. »Kakšna gneča,« pomisli. Okrog štirideset strokovnih delavcev se gnete v premajhnem prostoru. Bo že držalo, da šola potrebuje dodatne prostore. Pa ne le zbornico, tudi računalniško učilnico pa učilnico za likovno vzgojo in kakšen kabinet. Šolska stavba je premajhna za potrebe sodobnega pouka.

Dečku kar prehitro mineva dan. Ta se je že prevesil v popoldan, ura bo že kmalu sedemnajst in zadnji učenci bodo zapustili šolo. Malo še pokuka v pisarno k ravnatelju. Sedaj že ve, da je neviden in ravnatelj ga ne opazil. Malo si ga privoščiči, po mizi mu razmeče papirje, pomeša račune za krompir, solato in interaktivno tablo, skrije mu očala in ugasne luč. Ravnatelj njegovega početja ne opazi, le nekaj momlja o aneksih, o nekem členu, o adaptaciji, o nadomestnih zaposlitvah, o pogodbah, o potnih nalogih ... Deček ga ni razumel. Razumel pa je vse, kar je videl in doživel pred tem in to mu je všeč.

Všeč mu je vzdušje, ki ga je doživel na šoli. Učenci in učitelji se med seboj prijazno pogovarjajo, klepetajo, se smejijo, spodbujajo ...

Zagotovo imajo pri tem v mislih vizijo Osnovne šole Franca Rozmana – Staneta, ki pravi:

Skupaj želimo zagotavljati, vzpodbujati in soustvarjati: pogoje, klimo in metode dela za spoštljiv ter partnerski odnos med vsemi udeleženci za oblikovanje vedoželjne, izobražene, kritične, etične in ekološko osveščene osebnosti.

Ustvarjanje pri modelarskem krožku

In fantič se počasi spremeni v gospoda z miško v roki, ki je zgolj kot naključni obiskovalec želel pogledati v šolski vsakdan ene izmed slovenskih osnovnih šol. Ni mu žal, saj je preživel dan v prijetni družbi na Osnovni šoli Franca Rozmana – Staneta v Ljubljani.

Verjetno bi bilo tako tudi, če bi obiskal katero koli drugo slovensko šolo.

POMEMBNE LETNICE V ZGODOVINI NAŠE ŠOLE.

1910 odkup zemljišča »Vajdova ledina«;
1911 blagoslovitev šole in začetek pouka v »Ljudski šoli v Št. Vidu«;
1914 namestitve vojske v šoli;
1915 začasna vojaška bolnica;
1918 odpravljen nemški učni jezik;
1928 nadzidava šolske stavbe;
1929 preimenovanje šole v »Državna narodna šola«;

1931 v šoli dobi prostore »Državni otroški vrtec«;
1941 šolo zasede italijanska vojska;
1941 šolo zasede nemška vojska;
1941-1945 na šoli poučuje nemško učiteljstvo, hkrati je šola, bolnica in skladišče razstreliva;
1945 krajanji pobelijo in pripravijo šolo za začetek pouka v svobodni državi;
1946 ustanovljen pionirski odred Franca Rozmana – Staneta;
1952 na šoli ponovno odprt vrtec;
1953 gimnazija se preseli iz stavbe;
1956 šola se preimenuje v »Osnovna šola heroja Franca Rozmana – Staneta«;
1958 prehod na osemletno osnovno šolanje;
1963 iz stavbe se izseli vrtec;
1966 odkritje spomenika Francu Rozmanu – Stanetu, Josip Broz Tito odlikuje šolo za njeno 100-letno delo z redom zaslug za narod;
1969 prehod na petdnevni učni teden;
1970 prehod na kabinetni pouk;
1975 uvajanje celodnevne šole
1977 zaradi gradnje Celovške ceste šola izgubi nekaj zemljišča;
1979 začetek gradnje nove telovadnice in zaklonišča;
1990 uvajanje integriranega pouka, nivojskega pouka;
1991 vpis v program športnih oddelkov;
1992 prehod na tri ocenjevalna obdobja;
1993 začetek opisnega ocenjevanja;
1999 obnova fasade in strehe;
2001 vpis prve generacije učenk in učencev programa devetletne osnovne šole.

Naša šola skozi čas, raziskovalna naloga učenk
Osnovne šole Franca Rozmana – Staneta

Smučarske šole v naravi se udeležijo že prvošolci ...

Zdravstveni

Strokovni

Informativni

Anonimni

Brezplačni

 med.over.net

Nasveti zdravnikov specialistov, pedagogov, psihologov in drugih strokovnjakov. Medsebojna zmenjava izkušenj o življenju in zdravju.

med.over.net

zavod.over.net

travel.over.net

monoblog

styling.over.net

fotogalerija

avto.over.net

trgovina

mali oglasi

Starševski
čvek

Ginekologija,
porodništvo

Partnerska
posvetovalnica

Hujšanje

Sex
v mestu

Družinska
medicina

Pedriatrija

Nosečnost

Zdrava
prehrana

Sladkorna
bolezen

- 150 tematskih zdravstvenih, socialnih, vzgojno-pedagoških, starševskih, pravnih posvetovalnic in klepetalnic
- 100 sodelujočih strokovnjakov in 35 sodelujočih nevladnih organizacij različnih področij
- preko 40.000 strani strokovne vsebine
- skupnost 200.000 ljudi, ki izraža mnenja, deli izkušnje in opogumlja drug drugega
- anonimno, brezplačno, 24 ur na dan

Za čvek, zdravje in nasvet!

Obišči:

www.med.over.net

NAROČILNICA NA REVJI DIDAKTA IN VRTEC

- DA, naročam(o) se na revijo DIDAKTA. Število naročnin: ____
- DA, naročam(o) se na revijo VRTEC s 50 % popustom (velja ob hkratnem naročilu na revijo Didakta). Število naročnin: ____

Ime ustanove (oz. ime in priimek)

Naslov

Pošta

e-pošta

SI _____ DA/NE
davčna številka _____ davčni zavezanec

Telefon

Kraj in datum

Žig/podpis:

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša 59,90 EUR za 11 števil (9 enojnih in 1 dvojna). Posamezna enojna številka stane 7,90 EUR in posamezna dvojna številka 9,90 EUR.

Letna naročnina na revijo VRTEC znaša 29,90 EUR za 8 števil (4 dvojne). Posamezna dvojna številka stane 12,90 EUR.

Vsi individualni kupci imajo 50 % popust.

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov založbe:

Didakta d.o.o., Gorenjska cesta 33c, 4240 Radovljica

Naročila sprejemamo tudi po telefonu (04) 53 20 210 in e-pošti: zalozba@didakta.si.

Po faksu gre hitreje: (04) 53 20 211.

Revija Didakta

oktober 2008

Didakta d.o.o.
Gorenjska cesta 33c
4240 Radovljica

Za založbo

Rudi Zaman

Glavna urednica

Marina Žlender

Uredniški odbor

Miha Mohor,

Janko Rednak,

Natalija Komljanc

Lektorirala

Petra Pučnik

Časopisni svet

dr. Cveta Razdevšek Pučko,

mag. Teja Valenčič,

Rudi Zaman

Naslovnica

Alamy/IPAK Images

Fotografije

avtorji člankov,

foto dokumentacija uredništva

Oblikovanje in prelom

Evgen Tomazin

Tisk

Tiskarna Impress

Naslov uredništva

Revija Didakta

Gorenjska cesta 33c

4240 Radovljica

tel: 04 53 20 200

faks: 04 53 20 211

e-pošta: revija@didakta.si

www.didakta.si

Obveznosti poravnajte na transakcijski račun

Didakte d.o.o. pri NLB d.d.

šr.: 02 068-0016734826.

Revijo sofinancira Ministrstvo
za šolstvo in šport Republike
Slovenije in Javna agencija za
raziskovalno dejavnost Republike
Slovenije.

Ranka Ivelja

komentarka

Najboljši pišejo Dnevnik.

Za 14-dnevno brezplačno
prejemanje pokličite

080 20 07

www.dnevnik.si

...ko **Canon** -ove cene dozorijsa...

Barvni skener
CanoScan LiDE 70

€ 55

Multifunkcijska naprava
Pixma MP 210
ink-jet photo printer,
barvni skener,
fotokopirni stroj
+ **papir SG 201,**
50 listov GRATIS

€ 52

Namizni laserski fotokopirni
stroj in printer **iR 2018**
+ **kalkulator F720i GRATIS**

€ 610

Multifunkcijska naprava
MF 4150
duplex printer, fotokopirni
stroj, fax in barvni skener
+ **KALKULATOR F-720i GRATIS**

€ 250

Multifunkcijska naprava **iR 3225N**
mrežni printer, barvni skener,
avtomatski dodajalec dokumentov s podstavkom

€ 2.651

Biring[®]

Motnica 9a, 1236 Trzin
tel: +386 1 5895 500
fax: +386 1 5895 505

Vse cene so brez DDV

Slike so simbolične

Akcija velja od 24.9.2008 do 31.10.2008 oziroma do odprodaje zalog

Pridržujemo si pravico do spremembe cen brez predhodne najave.

PE CELJE, Krekov trg 3
3000 CELJE
tel: +386 3 5411 851
fax: +386 3 5483 123

PE KOPER, Kosovelov trg 9
6000 KOPER
tel: +386 5 6261 530
fax: +386 5 6261 531

PE MARIBOR, Ul. heroja Tomšiča 3
2000 MARIBOR
tel: +386 2 2511 673
fax: +386 2 2524 171

PE NOVO MESTO, Seidlova c.6
8000 NOVO MESTO
tel: +386 7 3376 270
fax: +386 7 3376 271